

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**B. Haymonis, Episcopi Ante DCCC. Circiter Annos
Halberstadensis, Historiae Ecclesiasticae, Sive De Rerum
Christianarum Memoria, Libri X**

Haimo <Halberstadensis>

Helmeſtadi[i], 1671

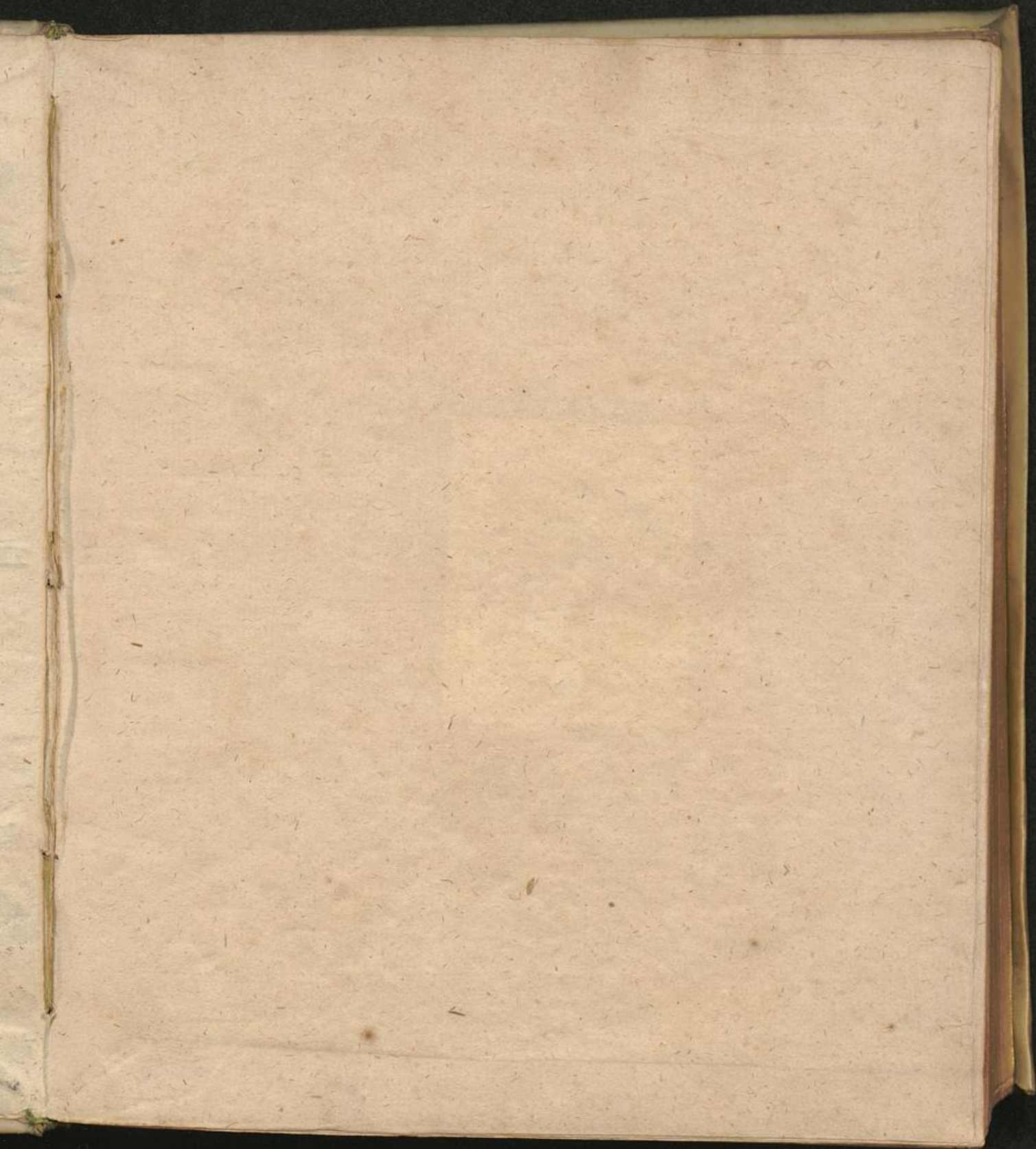
urn:nbn:de:hbz:466:1-10968

S.
N.
E
VIO

N 111. 24.
34

Th. 4888.

ERZBISCHÖFL.
AKADEMISCHE
BIBLIOTHEK
LEOSTR. 21
PADERBORN

B. HAYMONIS,
EPISCOPI ANTE DCCC. CIRCITER ANNOS
HALBERSTADENSIS,

HISTORIÆ EC-
CLESIASTICÆ,

SIVE,
DE RERVM CHRISTIANARVM
MEMORIA,
LIBRI X.

*correctius jam atq̄ emenda-
tius editi,*

C V R A

JOACHIMI JOHANNIS MADERI.

Collegio Celsi Principis Ferdin: Cpi Paderb: et Monaster: A. 1683.

Collegij Socii J. J. Maderi
HELMESTADI,

Typis & sumptibus HENNINGI MULLERI
Academix Julix Typographi.

CIS 13 C LXXI.

LECTORI BENEVOLO

S. P. D.

Um vel ex M. Tullii, hominis quidem In Somn. Scip.
Ethnici, aut sapientissimi sententia,
*Omnibus illis qui patriam conseruarint
adjuuerint, auxerint, sit in caelo ac defi-
nitus locus ubi beati auro sempiterno fruantur: utiq;
suo praemio haud defraudandus fuerit B. HAYMO,*
vir si quis alius de hac nostra quam optime meri-
tus, atque *Halberstadensis* Ecclesiae ante hos octin-
gentos annos, sicque adeo *Orientalium Saxonum* Cranzius
lib. 1. Me-
trop. c. 30
sive *Ostphalorum*, ut tum temporis appellari con-
sueverant, Antistes dignissimus, Quippe, qui non
contentus instar *Orphei* cuiusdam aut *Amphionis*,
quos fabulis celebravit antiquitas, *gentes sine* Macrob.
lib. 2. in
Somn. Scip.
c. 3.
*rationis cultu barbaras, vel saxi instar nulla ratio-
ne mobiles, ad sensum, non quidem temporaneam
alicujus, sed perpetuae voluptatis, verbi divini per
traxisse dulcedine; quae vivae vocis commercio
mentibus illorum instillaverat aut accurata medi-
tatione commentatus fuerat, literarum monumen-*

);(2

tis

tis consignata, ad alias quoq; remotiores derivare usq; voluit, quo & illæ *videntes opera ejus bona*, ad Deum cœlestem Patrem celebrandum debitis in-

Vide Te-
stimonia
infra sub-
acxa.

vitarentur modis. Hanc siquidem metam jam inde ab eo tempore salubriter sibi habuerat præfixam, quando, quæ ipsum genuerat atque aluerat, florentissimam relinquens terram, Doctorum insignium illustre tunc seminarium; *Alcuinum* five *Albinum Flaccum*, suum quondam in eadem studiorum moderatorum famigeratissimum, cum aliis haud paucis illius doctrinæ æmulis, primum *Turonas* in *Galliam* secutus, inde *Fuldensi* in *Germania* cœnobio, & in eo prænobili scholæ, atque ex hac *Hirsfeldensi* vicinæ, pariter haud incelebri, Monachus & Magister datus est: in quibus tantum virtute, pietate atque eruditione præ aliis excelluit, quantum ignes inter luna minores. Quinque verò propemodum præterierant lustra, cum, quam *Carolus* Imp. & bello & pace maximus *victrice* *gladio Christi nomen Saxonibus invehens*, anno ab hujus nativitate DCC.LXXVII. primum in *Salingstadt*, quæ nun *Ostermykum* est, fundaverat sedem Episcopalem, filius ipsius *Ludovicus Halberstadtium* transtulit, *Haymo* noster regendam accepit: ubi quin per tredecim istos, quibus sacrum illud
manus,

Crantz lib.
3. Megrop.
c. 1.

munus, ad vitæ usque finem sustinuit annos, in-
narrabiles labores, latissima ipsius existente diœ-
cesi, in rudi adhuc, & necdum penitus in fide con-
firmato populo, exantlandi ipsi fuerint, dubitari
vix potest. Cultus superstitione fuerat, cum pri-
mum fundamenta illius in *Salingstedt* ponerentur
Ecclesiæ haud procul ab eo loco, in arce veteri *Har-*
tisburgo, ad istos *Ostphalos* spectans Deus, vel po-
tius Dæmon, *Crodo*; plane ut apud *Westphalos*,
ubi anno ante *Osnabruggensis* fundata erat Eccle-
sia, quasi tutelare habebatur numen Idolum *Ir-*
mensul, *Hildesheimii* adhuc in summo templo
conspicuum, & elegante libello ab Historico ex-
cellenti *Henrico Meibomio* descriptum: tum apud
Thuringos prope oppidum *Kelbe* in monte *Roten-*
burgo Deaster *Busterize*, cujus imaginem in hunc
similiter diem *Sandershusii* adseruari, in Variis suis
annotavit V. Cl. *Henricus Ernstius*: ut de aliis Ger-
manicarum gentium Diis nunc nihil dicam, quo-
rum passim Eruditi meminere: *Franciscus* videli-
cet *Irenicus* lib. II. Exegeseos Germ. ca. 4. & lib. 9.
cap 7. *Johan Gerhardus Vossius* lib. 1. de Orig. &
progressu Idol. cap. 37. & seqq. *Elias Schedius*
Syntagmate III. & quarto, de Diis Germanis:

Ditmarus
lib. 1. p. 236

Vid. præter
Crantz, Er-
pold. Lin-
denbr. in
gestis Ca-
roli p. 71.
Topogr.
Ducat.
Brunsvic.
pag. 104.

Lib. 3. c. 39.

Addi. his
de Septen-
trionalium
gentium
Diis pos-
sunt, Olaus
Magnus l.
III. Rer. Sep-
tent. O-
laus Wor-

)(3

Nicolaus

mius Monum. Dan. lib. 1. c. 4. Stephanus Stephanus in Saxonem Gammat. notis p. 135. Ioh.
Schæfferus Vpsalix antiq. cap. 5. & seqq.

Nicolaus Serrarius Moguntiacarum rerum libro
III. *Iohannes Bangertus* doctissimis in Helmoldum
notis, *Auctor veteris Chronici Saxonici* ante du-
centos fere annos Moguntiae editi, & qui eum
Misnice loquentem exhibuit, *Iohannes Pomarius*
Erpoldus denique *Lindenbrogi* in gestis Caroli. Ut vel
hinc appareat, quam ingentes Deo debeantur gratiae,
quod tantorum Heroum, cum primis *Caroli* hujus,
nunquam satis deprædicandi ministerio, majores
nostros à plusquam *Cimmeriis*, quibus immerfi ja-
cebant, tenebris, liberatos, ad cognitionem sui no-
minis, lumine verae fidei perducere dignatus fuerit.
Neque enim scopum fuisse alium diuturni illius,
quod cum Saxonibus confecit belli, quam ut *Christi*
fidem cum religione susciperent: sive, ut abiectis *Ido-*
lis verum Deum in caelis agnoscerent, & quem ille
misit, unicum suum *Jesum*, *Christum*, quampluri-
ma, præter *Crantzium*, loquuntur illius ævi monu-
menta, quæ hic adferre, nec hujus loci, nec tempo-
ris patitur ratio. Et vero tum etiam *Episcopos*, non
tantum *Presbyteros*, *Christum* redemptorem nostrum
fideliter & magno Zelo prædicasse; notius itidem
est, quam ut probari hic pluribus mereatur: quos
quidem quid optimus Imperator, rejectis *novis*, vel
non canonicis, atque ex suo sensu, & non secundum
scri-

scripturas efficitis, docere subditam sibi plebem volue-
rit præcipue indicat Cap. xxii. Capitularis Aquis-
granensis, sive Edicti Legationis, quod in Aquisgrani
palatio datum est die x. Kal. Aprilis anno Christi 789. Caroli
regis xxi. quod libro I. Collectionis suæ etiam Ansegi-
sus inseruit. Cui fini item, Sigeberto teste, per manum
Pauli Diaconi sui decerpens optima quæque de scriptis catho-
licorum Patrum, lectiones unicuique festivitati convenien-
tes, per circulum anni in Ecclesia legendas, compilari fecit:
& ne unquam deessent, qui ejusmodi munia rite pos-
sent obire, in cœnobiis celebratoribus, & Cathed-
ralibus Ecclesiis litterarum gymnasia aperuit. Quo-
rum Rectores deinceps filius ipsius Ludovicus, præ-
ceptorum Domini æque fervens exsecutor, & legis sanctæ
strenuus propagator, [quo ipsum elogio maerit Hugo
Floriacensis] jussit * singulis provincialibus Episcoporum
conciliis cum scholasticis suis interesse; quo & cæteris noti-
ferent, & eorum solers studium circa divinum cultum omni-
bus redderetur manifestum. Qui etiam pius Imperator,
cum divinorum librorum solummodo literati atque eruditi
prius notitiam haberent; præcepit cuidam viro de gente Saxo-
num, qui apud suos non ignobilis vates habebatur, ut Vetus
ac Novum Testamentum in Germanicam linguam poëtice
transferre studeret, quatenus non solum literatis, verum
etiam illiteratis, sacra divinorum præceptorum lectio par-
deretur. Ut proinde haud immerito VVernerus Role-
vvinkius in suo Temporum fasciculo hîc exclamat:

);(4

Omira-
Ad annum
Christi 784

Edit. To-
 me I. Con-
 cil. Gall.
 p. 357.
 Edit. Liq-
 denbrog.
 pag. 843.
 Ad annum
 Christi 807
 Vide de
 Schola Of-
 nabrug.
 Crantz Me-
 trop. lib. I.
 c. 2. De Hã-
 burgenli
 Pet. Lam-
 beculib. II.
 Orig. Hãb.
 p. 257. De
 Fuldenli,
 Brovveili,
 lib. I. c. 9.
 De Scholis
 Benedicti-
 norum in
 genere Pau-
 lum Lan-
 giuChron.
 Citiz. p. 762
 Aventinũ
 lib. 4.
 * Addit.
 Ludov. lib.
 II. cap. 4.
 Extathujus
 lib. Præta-
 tio à Coze-
 delio Hinc-
 mari Ope-
 ribus, ante
 xa p. 634.
 edit. Paris.
 1615.
 Ad annum
 Christi 784

In Chron.
MSS.

O mirabilis dispositio judiciorū Dei & inperscrutabilis! Quo-
modo proficit fides & deficit pro diversitate locorum &
temporum! Iam Ægyptus & Africa à Sarracenis vastatæ
fuerunt: & ecce, quasi fides volasset, ad populum paga-
num pervenit! Cæterum ut ad Haymonem tandem re-
vertar, memorat de eo Iohannes VVinnigstadius, quod
Ecclesiam sibi commissam eleganti insuper Biblio-
theca exornarit; atque ut in eam tanto penitius sese
abdere, ac totus studiis vacare posset, omnes curas
seculares demandarit cuidam probatæ fidei, quem
Hersfeldia secum adduxerat, viro; qui à quadam,
quam in vicinia construxerat villa, Hoym ab Episco-
po suo denominata, cognomen cum progenie sua
traxerit de Hoym, auctorque extiterit nobilissimæ Hoy-
miorum familiæ in hoc Ducatu, & alibi, adhuc cum
laude superstiti. Quo voro fine scripserit hoc ipsum,
quod jam evulgamus, ut ipse vocat, *Manuale*, vel ex
præfatione ipsius sic satis liquet: quam in sua editio-
ne, ut nos serius aliquanto animadvertimus, Conclu-
sionem operis facit Cl. Buxhornius, nescio ex incur-
ria, an quod eo loco locatam vidit in *Coloniensi* &
Romano exemplaribus, quæ & Albertus Miræus & lau-
datus jam ante Vossius in *Testimoniis* opusculo sub-
nexis citant. Cum enim destituamur utroque, neque
etiam de erratis enormibus, quæ magno ibi sese offe-
runt numero, & à nobis, quantum ejus fieri potuit
ex *Ruffino* & *Historia Tripartita* corriguntur, cujus
culpa

culpa in libellum hunc irrepserint, judicare integrum
 est, ut hæc causa me potissimum impulerit, præter-
 quam quod Auctoris nomen in hisce terris olim qui-
 dem quam maxime illustre, nunc vero paucissimis
 notum, ab oblivione vindicatum cuperem, ad ejus
 editionem de novo suscipiendam. Sane is *Ruffini*
 vestigiis etiam in iis, ubi *Eusebii* mentem haud ex-
 pressit, sic quandoque inhæret, ut cum eo inter
 alia, lib. 3. cap. 6. in Hierosolymæ excidio portarum
 quoque indumenta à Judæis scribat cogente fame detra-
 eta atque absunta. Quod totum inde obvenit, quod
 in illo *Iosephi* loco ab *Eusebio* adducto, καὶ τὰ δέρμα-
 τα τῶν θυρεῶν ἀποδέροντες, coriaque scutis detrahentes,
 legit forte vel θυρίων, vel θυραίων, vel θυρῶν, quæ
 voces portam seu januam significant, cum θυρεός ὁ
 scutum sit, ad similitudinem januæ confectum, sive
 ὄπλον, ut *Suidas* explicat, vel εἰδ' ὁ ἀσπίδ' ὁ ut *He-
 fychius*, cui verò & θυραῖος, ἀσπίς ἢ σκελάριον est.
 Id quod, Amice lector, me monuisse haud ægre feres,
 atque à me, quamprimum per occupationes licuerit,
 quæ alias etiam promissi ἀνέκδοτα *Chronica*, bene-
 vole expectabis. Dabam Scheningæ VIII. Kal.
 Octobr. Anno MDCCCLXXI.

Ioseph lib.
3. de bello
Jud. c. 20.

XC 1

CHRI-

CHRISTOPHORUS BROWERUS
FULDENSIVM ANTIQVITATVM

Lib. i. Cap. xiii.

Angliae
quid Fulda
debeat.

Catal. Eccl.
Scriptor.

Sigebertus
auctus e
Suffrido &
Trith. lib.
2. del. lustr.
vitis S. Be-
ned. cap. 26.
& alibi MS.

Primum nobis infulæ Britanniaë post Deum hu-
manæ salutis providum curatorem, laudes gra-
tesque dicende; quæ radiantibus sapientiaë &
virtutis luminibus, in opaca hæc intima Ger-
maniaë nemora infusus, quidquid hic inertiaë &
barbari stuporis extitit, absterfit, illustravit, & ad capes-
sendam ex literarum tam humanarum quam divinorum stu-
diis egregiam laudem, accendit. Sed immortale præconium
ipse meritus utique S. Bonifacius, qui omnium pietatis am-
plificandæ religionis artium, pater, inventor, & Sturmio-
nis educator, Scripturarum sanctarum eloquia, ut feliciter
in Germaniâ exercuit, ita cælesti quodam munere apud disci-
pulos inde fovenda reliquit. Bedæ, post sacram scripturam
solertis ingenii fecunditate, tot commentariorum volumini-
bus editis, ex longinquo fama jam olim late percrebuerat,
S. Bonifacio, dum viveret, non ingrata, ut multiplices
in eo doctrinaë fructus suis haud obscure approbaret. Quæ igitur
ex hujus disciplina, vel condiscipulatu, accersendi abus-
que Britanniaë magistri cura Fuldensum congregationem
solicitabat, hanc ut potuit, primitus explicuit.

ALCVINVS is erat, multo acumine perspicacis ingenii,
nec

nec inerudita facundia, Albini Flacci nomine, & Caroli Magni institutione notus; quin & hujus imperio, Parisiensis urbis in gremio, altrice tot artium atq; disciplinarum erecta schola, futurus illustrior. Hic, Beda jam vita functo, postquam peragrata Gallia tribus sociis monachis in Austrasiam venit, inde Buchoniam petens, & aliquandiu Fuldense monasterium, sed leviter incolens, reconditas sacrae doctrinae gazas magna nominis sui & auditorum celebritate reclusit, & amulos suae doctrinae discipulos vigilantis ingenii, primum Turonas evocavit; mox incomparabilis scientiae laudibus cumalatos, hic post se magistros reliquit. In quibus familiam duxere Haimo, * Usuardus, Freculphus, Hrabanus, Hatto, Luitbertus; quorum accuratius virtutes propriis insignitas elogiis spectandas exhiberem, ni tantorum ingeniorum dotes rara styli & lucubrationum varietate Spanheimensis Abbas & recentiores alii occupassent. Quod inde strictim carpemus, subsidio vanescentis memoriae, id hac iudicii trutina ponderandum erit, ut quae rudis nec perpoliti saeculi ingenia tunc in administratione fuerunt, ea hodie tanquam expergefactis omnium artium censoribus, moderatoris supercilio iudicis submittamus, temperato non imminuto honoris pretio.

HAIMO itaque, cujus & magisterium & religionis natalem immerito subtrahi Fuldensibus olim Trithemius publice questus est, magnitudine & praecellenti ingenii gloria, hinc ad Hirsfeldiam vicinam evocatus; ubi virtutis & pietatis cum doctrina exuberantis opinione ad sapientiae

Tom. 1.

V. Antiq.

Lect. V. C.

Henr. Canis & Nica

Serar. lib. 4.

rer. Mog.

in Rhabano,

& Illustr. Baro-

nus ad an-

num 778.

Tom. 9.

Alcuinus

Fulda de-

ces, & disci-

pulos in Gal-

lia expoli-

tos, Fuldense

si monaste-

rio magis-

tro invenit.

112.

* Usuardus

Usuardus.

Arnoldus

Wion. de

Illustr. vi-

ris Ord. S.

Benedicti.

Haimo ap.

Honorio

de Eccles.

Script c.

136. vet.

Haimo &

Hemmolib.

2 de vir. Il-

lust. c. 32.

& 214.

Lib. de u
nisterio

entia fastigium erectus, lucubrationum ingenti mole con-
surgens altius, cum Scripturæ prope uniuersæ arcana com-
mentariis ambiret, ad Halberstadiensis ecclesiæ guber-
nacula venit, quæ annis XIV summa integritatis & sancti-
monia fama, feliciter tertius in Episcoporum ordine tra-
ctavit. Quin & Hrabanus eum honorifice compellans,
æqualem suum libenter agnoscit. Ceterum etsi constanter
Trithemius passim, Haimonem hunc Abbatem Hers-
feldiæ fuisse vult, eum tamen nec Lambertus hoc tempo-
re recipit, nec probat historia publica, siquidem ab anno
DCCCXL. usque ad DCCCXLVI. Brunonem sedisse
testatur, qua tamen annorum intercapedine Haimo factus
Episcopus. Rectius igitur noster Francosaxonicus: Anno
MS. Chro-
nicon. Domini DCCCXL. Heimo Hersfeldensis ecclesiæ
monachus, tertius Episcopus Halberstaden. à Ludvi-
co, filio pii Ludvici, mittitur: & anno XIII. suæ or-
dinationis VI. Kalend. Aprilis obiit, & Halberstad.
sepelitur, in cuius locum Hildigrin Episco-
pus est ordinatus.

D. HAYMONIS
EPISCOPI HALBERSTADENSIS,
HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ

LIBER PRIMVS.

CAPVT I.

*De tempore natiuitatis Christi secundum carnem,
& De Herode alienigena.*

IESVS CHRISTVS Dominus ac Saluator, sexta mundi ætate in *Bethleem*, Iudæ oppido, nascitur, imperante apud Romanos *Augusto Cæsare*, apud Iudæos vero regnante *Herode alienigena*, & externi generis viro. Hic autem *Herodes*, sub quo natus est Dominus, ad differentiam *minoris*, sub quo passus est, *major Herodes* fuisse intelligitur: secundum *Iosephum* ex parte patris *Idumæus*, secundum *Africanum* vero filius cuiusdam *Antipatri*, quondam ab *Idumæis* latronibus capti, & eorum latronum vita & moribus instituti: de quo natus hic *Herodes Iudæorum* regnum sic obtinuit.

CAP. II.

Qualiter ad regnum peruenit Herodes.

CUm oppugnasset *Pompejus Hierosolyma*, & accepisset, & *Aristobulum* Regem & Pontificem *Judæorum*

HAYMONIS HISTORIÆ

orum cum liberis vinctum Romam misisset, *Hircano* fratre ejus Pontifice constituto, in quem ultimus Iudæorum pontificatus devenit, mox eodem *Hircano* à *Parthis* capto, per Senatusconsultum præfatus *Herodes* Iudææ Regum, *Augusto* imperante, adeptus est, faventibus forsan aliquibus Iudæis. Nam pater hujus *Herodis* præfato *Hircano* Pontifici valde familiaris extiterat.

CAP. III.

De facinorosis actibus Herodis.

ITaque regnum adeptus *Herodes*, delere volens Iudæorum generositatem, spreta nobili & legitima generis successione, ignobilibus quibusque sacerdotia promittens, omnem ordinem confudit, & ad cumulum suæ nequitiae sacram vestem, qua summus Pontifex utebatur, sub signaculo clausam abscondidit, nec unquam Pontificibus in vita sua uti permisit. Hoc idem *Archelaus* filius ejus fecit. Hunc & Romani post ipsos morem pontificalis injuriæ tenuere.

CAP. IV.

De crudelitate Herodis in infantes.

CHristo igitur nato, & , secundum *Matthæi* Evāgelistæ testimonium, adventantibus tribus *Magis* ad eum stella duce; conturbatur incredibiliter: veritus status sui & regni periculum. Investigato à *Magis*, & manifestato ex *Micheæ* oraculis loco nativitatis ejus, interim jubeat omnes pueros à bimatu, & infra, se-

cun-

eundem tempus à Magis exquisitum, ut cum illis Dominum posset extinguere. Sed præmonitus ab angelo *Ioseph*, puerum transfert in Ægyptum.

CAP. V.

Quomodo genealogiam Iudeorum deleverit.

PER idem vero tempus summam Herodes tenens potestatem, cum ignobilis esset, invidens generositati Iudeorum, libros generationis eorum, qui descripti habebantur in archivis templi secretioribus, cum quibusdam genealogiis alienigenarum, ut *Achior* ex Ammonitis, & *Ruth* ex Moabitis, incendi jubet. Quos aliqui studiosi viri divino munere recolligentes, partim quia jam habebant domi descriptos, partim quia prosapiae suæ ordinem memoriter tenebant, ad nos usque perduxerunt; inter quos fuerunt quidam heriles, vel dominici apostolati, propter propinquitatem generis Christi, qui & generationem ejus docuerunt, secundum quod Evangeliorum veritas habet.

CAP. VI.

De Vindicta DEI in Herodem.

Igitur pro sacrilegio, quod in Salvatorem, ejusque coævus commiserat, Herodem ultio divina mox perurget. *Iosephus* in XIX. Antiquitatum Lib. Incipit torqueri mirabili & miserabili dolore, interius & exterius aduritur incendio, nimietate gula & aviditate cibi distenditur, pubetenus inflatur, circa verenda scatet vermibus.

A 2

Idem

4 HAYMONIS HISTORIÆ

Idem in eodem Lib. *Visum est autem medicis, ut oleo calido fomentaretur, cumque in ipso fomento depositus esset, ita resolutus est omnibus membris, ut oculi etiam ipsi è suis sedibus solverentur.*

C A P. VII.

De execrabili nequitia ejus in morte perpetrata.

EX hinc fertur jam desperans in facinus execrabile. Nam accersitos ad se ex omni Iudæa nobiles, & in loco, qui dicitur *Hippodromus*, reclusos, in hora mortis suæ interfici jubet, in hoc ipsum militibus præparatis & pretio conductis, ut sic saltem lugubres haberet exequias. Sciebat enim Iudæos de sua morte gavisuros.

C A P. IIX.

Quod tres filios occidit, & seipsum interfecit.

Qui paulò antequam moreretur, post duos jam necatos filios, tertium filium jugulari præcepit. Impius parricida, cum jam exitum vitæ adesse sensisset, malo accepto, cultrum poposcit. Solebat enim sic per semetipsum purgatum pomum atque incisum edere. Tunc circumspectans, ne quis esset qui eum prohiberet, elevavit dextram & in semetipsum vibravit iætum. Hic autem Herodis extitit finis.

C A P. IX.

De Archelao Filio Herodis.

Post hunc regnavit *Archelaus*, patre suo *Herode*, & *Cæsare Augusto* adjudicantibus: quo post decem annos

annos propter insolentiam devoluto, regnum dividitur in Tetrarchias, *Herodi* juniori fratri, cum *Philippo*, & cum *Lisania*

C A P. X.

De Herode Filio Herodis.

Hic autem *Herodes minor*, brevi interjecto tempore, *Ioannem Baptistam* capite punit, virum valde bonum, qui præcipiebat *Iudæis* virtuti operam dare, justitiam inter se custodire, & in Deum servare pietatem, per baptismum in unum convenire, tam ad abluenda peccata, quam ad castimoniam corporis & animæ servandam.

C A P. XI.

Cur Ioannem baptistam interfecit.

Hunc, inquam, capite punit, pro eo quod objur- gabatur ab eo de *Herodiade*, quam abstulerat fratri suo *Philippo*, legitima uxore depulsa, & quia verebatur propter doctrinam ejus plurimos à suo regno discedere. Solâ hac igitur suspitione *Herodis*, & ob- jurgatione, vinctus in castellum *Macheronta* *Ioannes* abducitur, ibique capite obruncatur.

C A P. XII.

De Domino Salvatore nostro.

Per idem tempus Evangelicam latè seminat præ- dicationem Dominus *Iesus*, & duodecim ex omni- bus eligit, quos præferens sectatoribus suis, speciali- ter *Apostolos* nominat. Post hos LXXII. elegit discipu- los.

los. Omne autem tempus prædicationis suæ peregrinavit intra quadriennii temporis spatium, sub *Anna* & *Cajapha* pontificibus, ita ut *Annæ* pontificatus tempore incipiente prædicare inceperit, & usque ad initium *Cajaphæ* protenderit. *Iosephus*. Nam ab *Anna* usque ad *Cajapham* quatuor pontifices per ordinem fuerunt. Post *Annam* sedit *Ismaël*, post *Ismaëlem* *Eleazar*, post *Eleazar* *Simon*, post *Simonem* *Iosephus*, cui & *Caiaphas* nomen fuit. Testatur autem *Hebræorum* scriptor de *Domino Iesu Christo*, quis fuerit; de quo his verbis scripsit ita,

C A P. XIII.

Testimonium Iosephi de Christo.

Fuit autem iisdem temporibus *Iesus*, vir sapiens, si tamen virum eum nominare fas est. Erat enim mirabilium operum effector, doctorque hominum eorum, qui libenter quæ vera sunt audiunt. Et multos quidem *Iudeorum*, multos etiam ex gentibus, sibi adiunxit. *Christus* hic erat. Hunc accusatione primorum gentis nostræ virorum, cum *Pilatus* agendum in crucem decrevisset, non deseruerunt, qui ab initio eum dilexerant. Apparuit enim tertia die vivus, secundum quod divinitus inspirati *Prophætæ*, vel hæc, vel alia, invicem miraculo futura esse prædixerant. Sed & in hodiernum diem *Christianorum* nomen perseverat & genus.

C A P. XIV.

De discipulis Christi.

Apostolorum nomina ex *Evangeliis* manifesta sunt.

Septua-

Septuaginta verò nusquam se ripta esse reperimus. Dicitur tamen ex ipsis unus fuisse *Barnabas*, *Clemens* verò in III. Dispositionum Lib. *Cepha* mentionem facit; de quo *Paulus* dicit: *Cum autem venisset Cephas Antiochiam, ei restiti in faciem.* Et dicit unum esse ex LXX. cognomine *Petri* Apostoli. Sed & *Matthiam* unum ex his fuisse dicit, & qui cum ipso staturus est ad sortem. De his etiam fuisse *Tatthæum*, & alios fuisse quamplures discipulos invenies, si observes ea, quæ *Paulus* indicat, dicens, *post resurrectionem quidem Dominum apparuisse Cephae, postea aliis undecim, & post hos amplius quam quingentis fratribus simul.*

H A Y M O.

Cum his itaque conversatur dominus, per omne tempus assumptæ mortalitatis: & instituit in fide, & instruit scientia: donec, peracto susceptæ dispensationis officio, patitur, & resurgit, & ascendit in cœlum, secundum Evangeliorum fidem.

D.HAY.

*De Electione Matthiæ Apostoli, & septem
Diaconorum.*

Restat ut de his, quæ post ascensionem Domini proximè consecuta sunt, dicamus. Mittunt Apostoli sortem, & pro Iuda traditore eligunt *Matthiam*. Ordinant etiam septem *Diaconos*, ministerii viduarum gratia, è quibus unus statim post ordinationem suam lapidatur. Propter quod & nomine suo coronatur à Domino; *στέφανος* enim interpretatur corona.

CAP. II.

De Iacobo Episcopo Hierosolymitano primo.

Tunc deinde *Iacobus*, frater Domini, primus Hierosolymitanæ ecclesiæ suscepit sedem, cum esset virtutum merito, & vitæ insignis privilegio. *Clemens in libro Dispositionum*. Nam licet *Petrus*, & *Iacobus*, & *Iohannes* omnibus pene post Ascensionem Domini fuerint prælati, tamen non sibi vendicant gloriam, sed *Iacobum* qui dicebatur *Iustus*, Episcopum statuunt. Huic quippe Iacobo, & Petro, & Johanni, Dominus post resurrectionem omnem scientiam tradidit, & ipsi cæteris Apostolis; qui Apostoli ipsis LXXII. tradiderunt.

Ioan-

ECCLESIAE LIB. II.

Duos autem Iacobos fuisse constat: unum fratrem Ioannis, alterum hunc Iustum, *fratrem Domini*: qui frater Domini dictus est pro eo, quod esset filius Ioseph, qui Christi quasi pater habebatur.

C A P. III.

Quare Iacobus sit frater Domini dictus,

H A Y M O,

De eadem materia, secundum quod reperit in

Sententiis Patrum.

SCIUNT etiam qui diligenter exploraverunt, quia Frater Domini sit dictus, tanquam cognatus sit. Hic enim mos Hebræorum, cognatos vel propinquos *Fratres* dicere vel appellare. Frater igitur Domini sic dictus est, quia de *Maria*, Sorore matris Domini, & patre *Alphæo* genitus est. Vnde *Iacobus Alphæi* appellatur. Sed quoniam nunc se ingessit occasio de duobus *Iacobis*, omnem quæstionem rescindamus, & altius generis eorum repetamus originem. *Maria* mater Domini, & *Maria* mater Iacobi, fratris Domini, & *Maria* Iacobi, Fratris Iohannis Evangelistæ, sorores fuerunt de diversis patribus genitæ, sed de eadem matre, scilicet *Anna*. Quæ *Anna* primo nupsit *Ioachim*, & de eo genuit *Mariam* matrem Domini. Mortuo *Ioachim*, nupsit *Cleophæ*, & de eo habuit alteram *Mariam*, quæ dicitur in Evangeliiis *Maria Cleophæ*. Porro *Cleophas* habebat fratrem *Ioseph*, cui filiam suam beatam *Mariam* desponsavit. Suam verò filiam dedit *Al-*

B

phæo,

phæo, de qua natus est *Iacobus minor*, qui & *Iustus* dicitur, frater Domini, & *Ioseph* alius. Mortuo itaque *Cleopha*, *Anna* tertio marito nupsit, scilicet *Salome*, & habuit de eo tertiam, de qua, desponsata *Zebedæo*, nati sunt *Iacobus major*, & *Ioannes Evangelista*. Sed jam ad Historiæ narrationis ordinem revertamur.

C A P. IV.

De Tathæo misso ad Edessam, & de epistolis missis ab Abgaro Rege ad Christum, & à Christo ad Regem Abgarum.

Sub hoc itaque tempore *Tathæus* à Domino mittitur ad *Abgarum*, Regem *Edessenorum*, qui eum ab ægitudine curat, & civitatem absolvit ab errore.

H A Y M O.

Hujus rei prolixior in aliquo scripto reperi historiam, sed nescio si apocrypha est: Quæ quia de fidei pietate descendit, necessarium duxi eam huic operi inserere. Dicitur enim, quia de Salvatore nostro, adhuc in carne degente, cum de miraculis ejus felix ubique fama loqueretur, quod misit ad eum *Abgarus Rex Edessenorum* Epistolam, in qua magnis precibus rogabat eum, ut veniret ad se, & curaret eum à lepra. Dicit etiam quod ex multis annis cupierit eum videre, & ideo monet, ut veniat ad se, & se expediat de odio *Judæorum*, & habitet secum, quia haberet civitatem, quæ sufficere posset utrisque. Dominus autem rescribit ad eum propria manu epistolam, in qua primum beatum illum asserit pro eo, quod credit in eum, quem non videt. Secundo

Secundo dicit, se per semetipsum modo non posse venire, quia in loco Hierosolymorum præceptum patris & obedientiam impleturus. Tertio promittit ei salutem in hæc verba: *Cum assumptus fuero, mittam tibi unum ex discipulis meis, qui te curabit ab infirmitate tua.*

CAP. V.

De facie Domini lineo panno impressa.

Dicitur etiam, quod pro desiderio præfati Regis implendo aliquatenus, Dominus faciem suam lineo panno impressit, & misit ad eum, ut qui in propria forma videri non poterat, saltem per impressam imaginem videretur. Tunc ergo *Tattheus* ille discipulus, qui missus est ad *Edeffam* prædictam, ibi dominicam deportare meruit imaginem, quæ per longa ibi tempora perduravit, donec Constantinopolim, cum cæteris reliquiis, est asportata.

CAP. VI.

Dispersio discipulorum Domini.

Lapidato itaque *Stephano* protomartyre, discipuli omnes, exceptis duodecim, disperguntur per universam Iudæam & Samariam; & aliqui eorum usque ad Phanicem, & Cyprum, & Antiochiam devenerunt. Ibi paucis prædicant Iudæis, non audentes se credere Iudæis vel gentibus, *Saulo* tunc temporis vastante ecclesiam,

HAYMONIS HISTORIÆ

C A P. VII.

Actus Philippi Diaconi.

Philippus, unus ex septem Diaconibus, descendit Samariam, & habuit gratiam prædicandi, ita quod *Simonem Magum*, apud Samaritanos tum celebrem, sua prædicatione consternit. Qui etiam ab eo suscepit baptismum, sed in dolo. Sed & *Candacem*, Præpositum cujusdam Reginae Æthiopiæ, convertit & baptizat.

C A P. IIX.

Vocatio Pauli Apostoli.

Per idem tempus Paulus in Apostolatam vocatur, cœlesti ad se voce delata.

C A P. IX.

Suggestio Pilati ad Tiberium.

Interea, cum de Domino Iesu Christo circumquaque fieret rumor, *Pilatus* de mirabilibus ejus & resurrectione *Tiberio* principi refert, & quod beatus à plurimis crederetur. Mos quippe erat apud Romanos, ut si quid novi in Provinciis accidisset, Imperatori vel Senatui nunciaretur.

C A P. X.

Tiberius de Christo complacatur per Pilatum.

Tiberius ergo monitus à Pilato, quæ compererat, refert ad Senatum. *Tertullianus*. Datum enim erat decretum, ne quis Deus ab Imperatore consecraretur, nisi à Senatu probaretur. Senatus autem spre-
viffe

visse dicitur, quia sibi prius non fuerat delatum, sed
 auctoritatem suam vulgi prævenerat opinio. Tibe-
 rius autem manet in sententia, comminatus pericu-
 lum accusatoribus Christianorum. Quo per divinam
 providentiam adversus nostros clementer agente,
 mox brevi tempore in omnem terram prædicatio
 diffunditur. Convertuntur innumerae multitudines,
 & per doctrinam Christi, & virtutum miracula, ad Ec-
 clesias congregantur. *Cornelius* in Cæsarea primus,
Petro ministrante, convertitur; in *Antiochia* per pluri-
 mi de gentibus credunt, ubi florentissima congrega-
 tur ecclesia per Discipulos, sub *Stephano* in prima per-
 secutione dispersos. In qua etiam erant Prophetici
 ordinis viri, cum quibus *Paulus* & *Barnabas*.

C A P. XI.

De impositione prima Christiani nominis.

Ibi primum Discipuli, imposito in fonte Baptismatis
 vocabulo, *Christiani* nuncupantur. Ibi & *Agabus*, ex
 Prophetis unus eorum, qui aderant, de fame futura
 sub *Claudio* prophetavit. *Tiberius* viginti & duobus
 annis sedit.

C A P. XII.

Quomodo Iudæis multa mala acciderint.

Interea *Tiberius*, post viginti & duos annos principa-
 tus sui, moritur. *Cajus* succedit in imperio, tradens *A-*
grippæ regnum Iudæorum, simul *Philippo* & *Lisania* &
Herodi Tetrarchias, præfato *Herodi* perpetua depor-
 tationis pœna imposita.

H A Y M O.

Circa hoc tempus Iudæis multa accidunt mala, propter piaculū, quod in Salvatorem commiserunt, Cajo persequente. Ad quem *Philo*, tunc insignissimus Scriptor apud Hebræos, pro contribulibus suis Iudæis legationem suscepit, propter exortam apud Alexandriam seditionem inter Græcos & Iudæos. Ipse *Philo*, contra *Ap-pionem*, qui erat ex parte Græcorum, potentissime purgat Iudæorum objecta: sed spernitur à Cajo, cum odisset Iudæos *Cajus*, pro eo, quod ei neque aras, neque templa neque imagines faciebant. Erat enim tantæ vesaniæ & præsumptionis, ut DEVM se voluerit appellari. Qui etiam templum sanctæ civitatis replens imaginibus & statuis, quod solum intactum à prophana religionis contagione fuerat, commutare in templum proprii nominis ausus est, ut, pro pudor! *templum Domini*, ædes nobilissima, *Iovis & novi Dei Caji* vocaretur. Quæ omnia in suis libris *Philo* plenius describit; & alias innumeras clades, ultra omnes tragicos luctus, Iudæis irrogatas esse dicit apud Alexandriam.

C A P. XIII.

Actum tempore Tiberii.

At *Iosephus* mala enumerat, quæ apud Hierosolymam eis acciderunt, & quomodo *Pilatus* in Hierosolymam intulit imagines *Cæsaris*.

CAP.

C A P. XIV.

De morte Pilati.

Per idem tempus, cum sic ultio divina perurgeret
 Iudæos, Pilatum quoque, qui in morte Christi iniqui
 iudicis officio functus est, non sinit esse impunitum.
 Hic ergo à Cajo multis malorum cladibus excruciatuſ,
 tandem propria manu se transverberans damnat in
 mortem.

C A P. XV.

De fame dira prophetata.

Interea Cajuſ finem vivendi facit, poſt quatuor annos,
 nec integros: *Claudiuſ* ſuccedit, ſub quo dira fameſ fu-
 it, quam prophetavit *Agabuſ*. Tunc fratres Antiochiæ
 pro viribus ſuis, ſanctis habitantibus in Hieruſalem, ne-
 ceſſaria tranſmittunt per *Paulum & Barnabam*, in mini-
 ſterium ſanctorum deſtinatoſ.

C A P. XVI.

De Herode Agrippa, ſeu Minore.

Sub hoc tempore *Agrippa*, cognomento *Herodeſ*, ro-
 tiuſ Iudææ regnum obtinet. Hunc *Lucas* in Acti-
 bus Apoſtolorum *Herodem* nominat, *Ioſephuſ Agrippam*.
 Hic, inquam, de crudelitate patruſ plurimum retinens,
 perſequitur Apoſtoloſ: *Petrum* incarceraſ, & occidit *Ia-
 cobum*, Fratrem *Iohanniſ*, gladio. *Clemens Alexandrinuſ*.

C A P. XVII.

De martyrio Iacobi, fratris Ioanniſ.

DE cujuſ paſſione, ut aliquid revolvamuſ, dicitur,
 quod,

quod, cum à quodam apparitorum oblatus esset Herodi ad martyrium, etiam ipse, qui obtulerat, poenitentia ductus, motus est, & confessus, se esse Christianum. Tunc ambo pariter ducti sunt ad supplicium. Et cum ducerentur, rogavit Iacobum in via, dari sibi remissionem. At ille, parumper deliberans, *Pax tibi*, inquit; & osculatus est eum, & ita ambo capite plexi sunt. Sed adest continuo vindex Dei dextera in præfatum Herodem.

C A P. XIIII.

De vindicta DEI in Herodem.

Nam cum postmodum apud Cæsaream, in honorem Cæsaris, spectacula faceret, arrogantissima indutus veste, mirabiliter auro & argento contexta, populis stupentibus, ex metalli radiantis fulgore: Deus subito appellatur, atque, ut fiat propitius, exoratur. Sed quia appellationem & fastum non repressit, mox percussus ab Angelo, & incredibili dolore ventris, & inflatione correptus, respiciens ad amicos: *En ego, inquit, Deus vester, ecce percellor confestim, & detrahor è vita.* Lucas in Actibus Apostolorum.

C A P. XIX.

De morte Herodis.

DEinde scatenus vermibus expiravit, agens septimum regni sui annum, quatuor sub *Caligula*, tres reliquos sub *Claudio*,

CAP.

CAP. XX.

De Simone Mago.

Sub hoc tempore quidam *Simon Samaritanus*, caput totius pravitatis, & principium omnis hæresis, sub Claudio Cæsare magicis artibus & ope Dæmonum sublevatus, in urbe Roma Deus decernitur, & simulachri potitur honore, collocati inter duos pontes fluminis Tiberis, habens etiam titulum Latinis verbis, SIMONI DEO SANCTO. Sed non diu permanet, fraude divinitatis detecta.

CAP. XXI.

Adventus Petri in urbem Romam.

Continuo namque in ipsis Claudii temporibus, per divinam providentiam, *Petrus* Apostolus fundata prius *Antiochiæ* Ecclesia, ad urbem *Romam* cum honore deducitur, afferens secum ex Orientis partibus, ut cœlestis quidam negotiator, divini luminis mercimonia, si quis sit comparare paratus. Cujus magnifica auctoritate statim clarum verbi Dei lumen oritur, & Simonis cum suo authore extinguitur.

HAYMO.

Tantam igitur prædicandi habet gratiam, ut universorum mentes placido illustrans sermone traxerit, & Christi nomen in capite regnorum celebre fecerit in brevi. Et hoc quidem pulchre divina dispositione actum est, ut ibi tanto gloriosius titulus Salvatoris erigere.

C

rigere.

rigeretur, quanto contumeliosius, in initio fidei, spretus ibidem à Romanis fuerat ipse Salvator.

CAP. XXII.

Conversio Philonis.

Eo tempore *Philo*, Hebræorum scriptor, de quo supra memoravimus, subtilissimus, in sensibus profundus, & affluentissimus eloquentia, copiose inveniens & copiosius eloquens, Petro Apostolo prædicanti adhæret: qui denique nobis in multis libris ingenii monumenta reliquit.

CAP. XXIII.

De Evangelio Marci.

Tunc *Marcus* scribit Evangelium, hac occasione. Cum sola Petri auditio non sufficeret, magna cum audientium aviditate, magnis precibus rogant Marcum, discipulum ejus, ut prædicationem scripti commendaret memoriæ: *Clemens in Sexto Dispositionum Libro*. Petrus vero, ut religioso se spoliatum comperit furto, delectatus est, factumque confirmavit & perpetuo legendum ecclesiis tradidit. Postmodum verò Marcus hoc idem Evangelium, apud *Ægyptum* missus à Petro, prædicat, & primus apud *Alexandriam* levatur in Episcopum; ubi multos lucratur populos, magnæ sobrietatis & continentię exemplo. Interea *Paulo* Apostolo ab Hierusalem in circuitu, & usque ad Illyricum prædicante, *Claudius* Imperator Iudæos tumultuantes urbe depellit. *Tunc Aquila & Priscilla*
cum

cum cæteris expulsis, veniunt in Asiam, ibique co-
hærent Apostolo, ecclesiæ fundamenta jacenti.

C A P. XXIV.

Quæ Iudæis acciderint mala.

Tunc vero *Agrippa* apud Hierosolymam regnante,
procuratore vero provinciæ *Felice*, *Claudio* adhuc
in imperio perdurante, tanta Iudæis accidunt mala,
ut ipsa die Paschæ seditione exorta, de his solis, qui
in foribus ecclesiæ constipatione populi mortui sunt,
triginta millia computentur, ubi & *Ionathas* pontifex
interficitur. Ea tempestate Ægyptius quidam Ma-
gus, & arte Magica simulans se esse prophetam, ex
omni parte congregans Iudæos, promittens eis li-
bertatem antiquam, & liberationem civitatis suæ, eo-
rum auxilio fretus, per desertum venit usque ad mon-
tem Oliveti. Sed conatus ejus prævenit *Felix*, & con-
gressione facta cum armis, Ægyptium quidem fugat,
alios vero vel perimit, vel capit, usque ad triginta
octo millia virorum.

C A P. XXV.

Mors Claudii Imperatoris.

Interea *Claudio* tredecim annis & octo mensibus
functo imperio, *Nero* suscipit principatum. Hic *Fe-
stum* mittit in Iudæam, ut succedat *Felici*, apud quem
Paulus causa dicta vincitur Romam mittitur, *Aristarcho*
comitante, & biennium in libera manet custodia. Post
hoc ad prædicandum dimittitur, nondum *Nerone* in

tanta erumpente scelera, quanta de eo narrant Historia: sed adhuc, dispensatione divina, clementius agente, ut interim compleretur prædicatio Pauli, & scriberentur ejus Epistolæ, vel ad personas, vel ad capita provinciarum: vel ad fidei soliditatem, vel ad decorem Evangelii, denique ad totius ecclesiæ utilitatem.

CAP. XXVI.

De martyrio Jacobi, fratris Domini.

Igitur post Paulum Romam transmissum, videntes Iudæi, frustratas esse insidias, quas ei intenderant, ad *Jacobum* fratrem Domini & Hierosolymorum Episcopum, convertuntur ad vindicandum. Tunc expetunt ab eo abnegationem Christi. At ille libera voce, coram omni populo, Christum esse filium Dei confitetur. Tunc de pinna Templi dejectus ab impiis Iudæis, orans super genua sua, etiam pro lapidantibus, tandem fullonis vecte percussus occubuit, xxx. episcopatus sui anno. *Clemens*. Fuit autem ex utero matris suæ sanctus, vinum & siceram non bibit, animal non manducavit; ferrum caput ejus non ascendit; oleo non est perunctus; balneo non est usus; nec laneo indumento indutus, sed tantum syndone. Huic soli licebat introire in Sanctum Sanctorum, ubi genua flectendo incessanter orabat, adeo ut ad modum camelii callos faceret in genibus. Qui pro incredibili continentia vitæ, & justitia summa, appellatus est *Oblitas*, id est,

id est, munimentum populi & iustitia. Nec multo post oppugnatio consecuta est *Vespasiani*, ita ut & Iudæorum prudentes hanc esse causam crederent statim consecutæ oppugnationis Hierosolymorum, quod in *Jacobum* injecerint manus sceleratas, justissimum & omnium confessione piissimum virum, qui erat frater Domini, qui dicitur Christus.

HAYMO.

Ego vero magis opinor hoc eis contigisse, ut, quia in Dominum *Jesum* commiserunt, & quia clamaverunt: *Sanguis ejus super nos & super filios nostros*, tam in se, quam in suis successoribus, continua fere sanguinis effusione punirentur. Interea *Festus* moritur apud Iudæam, cui successit *Albinus*, Cæsare adjudicante; *Albino Florus*: cujus avaritiam & luxuriam, cæteraque flagitia non ferentes (nam & honorabiles quosque flagris verberaverat, & nonnullos in sancta civitate patibulo suspenderat) adversum Romanos rebellant. Cujus rei occasione, ad debellandos Iudæos, magister militiae *Vespasianus* transmittitur.

CAP. XXVII.

De crudelitate Neronis.

Nero, crudelissimus Imperator: qui in tantum sceleris progressus est, quod & in matrem, & in fratres & uxores, & omnes sanguinis proximos, parricida existit, & incestus facit, & Christianos maxime persequitur.

De Martyrio Apostolorum Petri & Pauli.

ET Petrum & Paulum, Apostolorum duces & signife-
ros in populo Dei, & in ipsa urbe Roma, alterū qui-
dem gladio, alterum crucis patibulo condemnat. Et
Petrus quidem capite demerso cruci figitur; quod ro-
gavit, ne Domino videretur adæquari. *Dionysius Corin-
thiorum Episcopus*; Qui non divisi, vel diversis temporib⁹
ut quidam volunt, sed simul in præfata urbe docentes,
uno eodemque tempore ambo pariter, martyrio co-
ronantur. In quorum gloriosissimo fine & laudibus
nos secundi voluminis finem facimus.

D.HAY-

D. HAYMONIS
HISTORIAE ECCLESIASTICAE

LIBER III.

CAPVT I.

Divisio Apostolorum per provincias.

Tertius hic liber à divisione Apostolorum sumit exordium. Cum ergo Iudæi debitis cladibus urgerentur, Apostoli Domini cum cæteris discipulis ad prædicandum per provincias diriguntur.

CAP. II.

Quibus locis dispersi sint.

Origenes in explanatione Genesis, *Thomas* sortitur Parthos, *Matthæus* Æthiopiam, *Bartholomæus* Indiam citeriorem, *Ioannes* Asiam, *Andreas* Scythiam, *Petrus* Pontum, Galatiam Bithyniam, Cappadociam. *Paulus* ab Hierosolymis usque ad Illyricum, Evangelio Christi cunctos replevit; alii vero vel per hæc, vel per alia loca, secundum quod spiritus sanctus voluit, dimittuntur, sicut propria eorum gesta habent. De quibus fortasse ideo tacuit *Origenes*, quia vita & actus eorum minus autentici sunt, vel ab hæreticis & impostoribus conscripti. *Petrus* itaque prædicationis suæ monumenta reliquit duas epistolas: similiter & *Iacobus* frater Domini duas: *Ioannes* item duas: *Iudas* vero qui & *Tatthæus*, unam: *Paulus* XIV. scripsit. De illa tamen, quæ est ad *Hebræos*, quandoque apud Latinos dubitatum est.

Clemens

Clemens Alexandrinus in libro Informationum.

CAP. III.

De Epistola Pauli ad Hebræos.

Licet manifesta sunt Pauli Apostoli scripta, nonnulli tamen de epistola ad Hebræos dubitant. Sed sciendum, quod à Paulo scripta est in Hebræo sermone, tanquam Hebræis: à Luca vero ejus discipulo interpretata in Græcum. Unde & stylus ejus magis videtur similis libello illi, quem idem Lucas de Actibus Apostolorum scripsit. Quod autem subscriptionem solam non habet ibi, hoc rationis est, quod præceptum erat Hebræis, ne de Pauli nomine dicta susciperent; & idcirco prudenter nomen suum omisit, ne statim in principio, Pauli nomine inspecto, lectio ejus repudiaretur.

CAP. IV.

De sancto Luca.

Lucas, ejusdem Pauli discipulus, *Antiochenus* genere, arte medicus, duos nobis libros conscribit, *Actus Apostolorum*, quos ipse oculis inspexit, & *Evangelium*, quod, ut dicitur, ex ipsius Pauli ore descripsit. Quod etiam Paulus suum nominat, cum dicit; *secundum Evangelium meum*. Sed jam ad historiæ ordinem revertamur.

CAP. V.

Mors Neronis, Galbæ & Othonis, Imperatorum.

Igitur post XIII. imperii sui annos *Nero* moritur, *Galbæ*
& *Otho*

& *Otho* usurpant principatum, quibus post annum & tres menses defunctis, *Vespasianus*, tunc apud Iudæam in exercitu existens, revocatur, & donatur imperio; commendata Tito filio suo causa belli, & impugnatione Hierosolymæ; sub quo præfata civitas capitur & subvertitur.

C A P. VI.

Subversio Hierusalem à Tito & Vespasiano.

Ecclēsia vero fidelium, quæ ibidem fuerat congregata, divino accepto responso, prævenit subversionem, & ad opidum, *Pellam* nomine, trans Iordanem emigrat. Tunc incredibilis fit cædes Iudæorum; & primo quidem diræ & inauditæ famis exitio plaga intolerabilis divinitus mittitur, in tantum, ut bella & cædes inter parentes & liberos committerentur, dum non solum è manibus, sed ex ipsis faucibus invicem rapere cibum decertant. Ad ultimum quidem ne loris vel cingulis, aut etiam ipsis calceamentis, abstinent. Portarum quoque indumenta detrahentes conficienda dentibus ingerunt, nonnulli & fœni veteris edunt festucas. Porro geritur ibi facinus execrabile, neque adhuc apud Græcos, neque apud Barbaros auditum.

C A P. VII.

De Maria, quæ filium suum comedit assatum.

Mulier quædam, *Maria* nomine, genere & facultatibus nobilis, quæ ad diem festum cum cæteris de

D

trans

trans Jordanis alveo confluerat, cum famis ingravescente periculo, & hostis deprædatione omnino jam fame deficeret, pessimis usa consultatoribus, parvulum filium, qui erat sub uberibus, jugulat, & igni suppositum torret. Dimidium quidem consumit, dimidium vero reservat. Prædonibus quidem, mox odore carniū comperto, ingressis, partem offert; *Mew*, inquit, *hic partus est. Nolite effici aut matre religiosiores, aut fœmina molliores. Edite: nam & prior comedi.* Illico universa regio tam nefarii sceleris nuncio repletur. Nec multo post magnifica & formosissima civitas Hierosolymorum capitur. Cujus quanta fuerit vastitas, quanta in ea diversarum mortium strages, vix scripto comprehenditur: ubi undecies centena millia fame & ferro peremptorum computantur. Exceptis quibusque juvenibus electis, qui propter decorem corporis, & proceritatem, ad triumphum reservantur, cæterisque aliis, qui ad opera Ægypti, vel ad secanda marmora, vel ad extrahenda metalla destinantur, vel per Provincias vincti in servitutem distrahuntur, quorum fuit numerus usque ad nonaginta millia. Sed ne quis de hac captorum vel occisorum ambigat multitudine, noverit, tunc temporis ad diem festum Paschæ Hierosolymis convenisse terdecies centena millia Iudæorum, ad justam Dei retributionem hoc tempore ultionis electo: ut qui in diebus Paschæ Dominum Salvatorem morte turpissima damnarant, ipsi quoque

turpis.

turpissimis mortibus & cladibus inauditis, eisdem diebus damnarentur; & qui in ejusdem Domini damnatione dies festos duxerant solennes, nunc ipsos suis damnationibus agerent luctuosos. Qui etiam recte fame pereunt, ut, qui Domino, esurienti salutem eorum, fel in escam dabant, omnimoda suavitate escarum priuarentur.

C A P. IIX.

De tempore subversionis Hierusalem.

Fit autem hæc Hierosolymæ subversio XL. annis à passione Domini dilata ultione, anno Imperii Vespasiani secundo: & interim potuissent Iudæi, si velent, locum pœnitentiæ invenisse, commoniti sæpe ab Apostolis, prædictam civitatis adesse everisionem. Et à Iacobo fratre Domini, edocti, dum viveret; per signa & prodigia cœlitus ostensa, ante tempus excidii commonebantur. Etenim stella præfulgens, gladio per omnia similis, imminere desuper civitati, & Cometes præterea exitialibus flammis per totum ardere visus est annum.

C A P. IX.

Novum portentum de vitula enixa agnum.

Vitula quoque, sacrificiis admota, in die festo azymorum, inter manus ministrorum enixa est agnum. Porta vero interioris ædis ærea, cum tanti ponderis, ut vix à XX. viris clauderetur, esset, vectibus & seris munita, nocte ultro patefacta est. Visi etiam

D 2

currus,

currus, & armatorum cohortes, in aërem ferri, & alia multa, quæ non faciunt ad hujus operis compendium; maxime cum res Christianas prosequi debeamus.

C A P. X.

Electio Simonis, filii Cleophæ, in Episcopum

Hierosolymitanum.

Igitur subversa Hierusalem non multo post martyrium Iacobi, convenientibus Apostolis in unum, & propinquis Domini secundum carnem, *Simon*, filius *Ioseph*, communi consilio in Episcopum surrogatur.

C A P. XI.

Commendatio Titi.

Interim Vespasianus moritur, *Titus* filius ejus succedit in imperio, princeps militaris, pius, sapiens, bellicosus, qui in tantum facundus fuit, ut causas Latine ageret, poëmata & Tragœdias Græcè componeret.

B E D A.

Tantum autem bellicosus fuit, ut, in expugnatione Hierosolymæ præcipue, inter optimos extiterit præliator. Tantum autem in imperio bonus ac clemens fuit, ut nullum omnino puniret: sed etiam cunctos adversum se conjurantes dimitteret, & in ea familiaritate, quam prius habuerat, retineret. Dicebat enim, *indecorum esse aliquem contristatum recedere à facie Imperatoris*; cujus inter omnia fuit illud celebre dictum, *diem se perdidisse*, quo nihil boni fecerat. Ita omnium virtutum genere mirabilis fuit, adeo ut amor

& deli-

& deliciae generis humani diceretur. Hic non nocuit Christianis. Per idem tempus *Linus* obiit, Romanus pontifex, transactis in sacerdotio XII. annis. *Anacletus* succedit. *Titus* regnavit II. annis, & totidem mensibus.

C A P. XII.

De morte Titi, de Domitiano persecutore, & de Lino, Cleto & Clemente.

Titus moritur post duos annos imperii sui & duos menses. Domitianus vero, frater ejus minor, statuitur imperator. Cujus quarto anno, apud Alexandriam obiit *Annianus*, post XXII. Episcopatus annos: *Abilius* succedit. *Cletus* vero, Romanus Pontifex & ipse XII. annis sedet, & transiens, *Clementi* Papatum relinquit. Ajunt autem, qui de cathedra Romanae Ecclesiae perferutati sunt, quod *Linus* & *Cletus* non sederunt ut Pontifices, sed ut Summi Pontificis Coadjutores, quibus beatus Petrus tradidit Ecclesiasticarum rerum dispositionem. Ipse vero tantum orationi & praedicationi vacabat. Vnde tanta autoritate donati, meruerunt in Catalogum Pontificum reponi.

C A P. XIII.

Persecutio Christianorum per Domitianum.

Interea *Domitianus*, portio *Neronis*, ejusque impietatis successor, Christianos valde persequitur, quosdam trucidat, quosdam bonorum direptione punit; quosdam tradit in exilium, interq; eos *Flavianam Domicillam*, egregiam virginem Christi, cujus gesta habentur, in

D 3

insu-

insulam *Pontiam* deportari jubet, & beatum *Ioannem* Evangelistam relegat exilio, ubi & *Apocalypsin* scripsit, missus prius in ferventis olei dolium, sed illæsus. Hic familiam *David* regis perire jubet, & propinquos Christi, secundum carnem: ut interficiat, ne quis superesset Judæorum ex semine regali. Quibus oblatis, & de regno Christi respondentibus; quia non est de hoc mundo; liberos abire jubet, & contemnit. *Domitianus* regnat xv. annis.

C A P. XIV.

*De morte Domitiani & revocatione**Ioannis Evangelista.*

Itaque *Domitianus* potitur imperio xv. annis. Postea ex Senatusconsulto omnes, qui jussu ejus exulabant, revocantur, cum quibus & beatus *Ioannes* rediit: *Nerva* vix annum regnat.

C A P. XV.

De Clemente Romano, Simone Hierosolymitanorum Episcopo, & specialiter de Evangelista & ejus Evangelio.

Nerva quoque anno plus minusve defuncto, *Trajanus* obtinet imperium, cujus primo principatus anno *Abilius Alexandrinus*, post xiii. Episcopatus annos, diem obiit, *Cerdone* succedente tertio in sacerdotium. *Clemens* tunc temporis post *Petrum* adhuc Romæ pontificatum tenebat. Sed & apud Antiochiam post *Petrum Evodius* fuerat, & secundus *Ignatius*. Hierosolymis, post *Jacobum fratrem Domini*, adhuc præerat

Simon,

Simon, Domini consobrinus, *Irenæus*. Interea adhuc superstes beatus *Iohannes* Evangelista præest ecclesiis Asiæ, residens apud *Ephesum*, & permanet vivens usque ad tempora Trajani, ædificans ibi Ecclesias, quas *Paulus* primo ibi fundaverat. Hic *Papianus* & *Polycarpus* auditores & condiscipulos habet; qui etiam libros faciens & Epistolas, instituit eruditque plurimos. Quippe in ultimis vitæ temporibus scribit *Evangelium*, compulsus ab Asiæ Episcopis, propter hæreticos, qui, eo exulante, irruerant in Ecclesias, cum variis ac perversis dogmatibus. Hac ergo occasione de nativitate Christi conscribit, pauca de temporalibus ejus gestis edisserens, tantum à cæteris Evangelistis prosequens omissa. Nam alii quidem tres, facta Domini prosequuntur, à carcere *Ioannis Baptistæ*. Hic vero maxime ea, quæ primo Dominus per prædicationis tempus gessit, ante *Ioannis* incarcerationem. Multa vero de Trinitatis & unitatis mysterio profundissime instillat, ut diximus, adversum hæreticos, quorum errores tunc pullulaverant.

CAP. XVI.

De Menandro Mago, hæretico.

Sub eodem namque tempore *Menander* quidam, *Simonis Magi* Samaritani discipulus, & ipse Samarites & Magus, blasphemus errore maculat *Antiochiam*, irridens immortalitatem animæ & resurrectionem mortuorum, semetipsum Salvatorem hominum esse asserens,

rens, nec aliter posse unumquemque angelos seculi vincere, nisi prius à se Magicæ artis susciperet disciplinam, & quod per baptisma à se datum quisque sic immortalis, & æternus effectus, in hac vita fieret perpetuus.

CAP. XVII.

De Hebionitis hæreticis.

Hujus quoque discipuli *Ebionitæ*, licet alterius sectæ, multos decipiunt, dicentes: Christum purum hominem esse, & communi nativitate ex viro & foemina procreatum: cæremonias adhuc legis custodientes.

CAP. XVIII.

De hæresi Cerinthi.

Sed & *Cerinthus* hæreticus nova introducit dogmata, scilicet: terrenum fore regnum Christi in Hierusalem, & interim homines vitiis & concupiscentiis esse subijciendos, & nuptiarum festivitates affuturas: ad eos facile decipiendos, qui sunt dediti libidini.

CAP. XIX.

De hæresi Nicolaitarum.

Surrexit præterea & alia hæresis, quæ appellatur *Nicolai*, illorum quæ à Nicolao, uno de septem Diacombus, cum Stephano ordinatis, se jactavit.

CAP. XX.

Item de Nicolao hæretico.

Hic autem Nicolaus, pulchram habens uxorem,
cum

cum post Ascensionem Domini ab Apostolis increparetur de Zelotypia, injuria lacesitus, produxit illam in medium, & si quis eam habere vellet, libere permisit. Ex qua occasione isti consequens esse putaverunt, ut secundum hoc factum vel dictum Nicolai, carne sua, in quo delectaretur, abuteretur unusquisque. Vnde & nunc qui sectam propriae libidinis assumunt, sub illius nomine promiscuos & illicitos expetunt concubitus. *Clemens.*

CAP. XXI.

De eodem.

Mihi autem compertum est, *Nicolai* nullam proffus cognovisse uxorem, praeter eam, quam matrimonio sibi conjunxerat: cujus certe liberi, feminae quidem, usque ad ultimam senectutem caste perduraverunt: Filius autem ipse sanctitatem incorrupti corporis custodivit. Vnde constat, quod ex contemptu libidinis vel vitii magis produxerit uxorem, & liberam abire permiserit, quam aliis quibuscunque abutendam exposuerit. Sed, ut ad inceptum revertamur; sciendum, praedictas haereses cito confopitas fuisse, maxime per scripta & praedicationem beati *Ioannis*; qui, post longa magna continentiae & sobrietatis tempora, post insignem Evangelii praedicationem, post incredibiles signorum virtutes, tandem effodi sibi jubet sepulchrum. Qui etiam martyr & doctor apud Ephesum dormit, completa bona & venerabili senectute nonaginta annorum & octo; in cujus laudabili fine & nos tertium volumen finiamus.

E

D.HAY-

D. HAYMONIS
 HALBERSTADENSIS
 HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ

LIBER IV.

CAPVT I.

*Qualiter post obitum Apostolorum intravit hæresis
 in Evangelium Dei.*

Post obitum beati Ioannis, & decessum Apostolorum, siue illius chori, qui à Domino susceperat vi-
 væ vocis auditum, statim ut in vacuum domum,
 ingerunt se pestilentes hæretici in Ecclesiam.

CAP. II.

Persecutio Trajani Imperatoris.

Sed & Trajanus Imperator adversum Christianos ma-
 ximam movit persecutionem: sub quo Simon, Hiero-
 solymorum Episcopus, accusantibus hæreticis, per di-
 es aliquot afflictus suppliciis, ad ultimum crucifigitur,
 admirante ipso Iudice, quod senex e. & xx. annorum
 crucis patibulum pertulisset. Tunc multa martyrum mil-
 lia jugulantur, quibus *Plinius Secundus*, Præses, motus,
 scribens ad Imperatorem, pro nostris deprecatur, af-
 ferens; nullum in eis crimen, nisi quod antelucanos hy-
 mnos Christo cuidam canerent Deo.

CAP. III.

De martyrio Simonis Episcopi Hierosolymitani.

Igitur Simone per martyrium resoluta, *Iustus* quidam
 suscepit ejus Episcopatum, Tunc urbis Romæ Ponti-
 fex

Sex Clemens novem annis sacerdotio functus, Evaristo reliquit Papatus ministerium.

CAP. IV.

De Ignatio forti athleta.

Tunc etiam Ignatius, post Petrum secunda successione, Antiochenus Episcopus, de Syriae partibus ad urbem Romam transmittitur, & pro confessione Christi, educitur ad bestias. Qui athleta Christi fortissimus in quadam Epistola sua, quam ad Romanos scribit, id etiam deprecatur, ne velint eum spe martyrii privare, in qua his ipsis utitur verbis, uti vere Christianissimus & immobilis à fide: *O salutare bestias, quæ præparantur mihi! Quando venient, quando emittentur, quando licebit eis frui carnibus meis? quas ego opto acriores parari, & invitabo ad devorationem mei, & deprecabor, ne forte, ut in nonnullis fecerunt, timeant contingere corpus meum: quin imo, et si cunctabuntur, ego vim faciam, ego me ingeram. Date quæso veniam: ego quippe novi, quid expediat mihi. Nunc incipio esse Christi discipulus. Ignes, cruces, bestia, dispersiones ossium, discerptiones membrorum, totius corporis pæne, & omnia in me unum supplicia, diaboli arte quæsitæ, compleantur, dummodo Iesum Christum merear adipisci. Sed & multas alias scribit Epistolas; qui à Syria Romam navigans, & per omnes, quas ingrediebatur, exhortans ecclesias & confortans in domino, tandem, ut & ipse scribit, connexus & colligatus, decem Leopardis, militibus, datis ad custodiam, feliciter migravit ad Dominum.*

Qui bene in Canone missæ, post celebrationem Sanctorum Apostolorum cum egregiis martyribus ponitur. Nam qui valide Deum & Christum ejus, ob insignem fidei confessionem, ob clarissima scripta & facta, promeruit, valide potest pro nobis supplicare, ut vere dignissimus & hæres Petri Apostoli, tam morum, quam cathedræ successione.

Post Ignatium Heros successit in Episcopatum, quo tempore floret, vir æque insignis, *Quadratus*, celebris in prophetica gratia, cujus etiam opuscula habentur.

Longum est enumerare de singulis rectoribus, quæ fecerunt in Ecclesiis post Apostolos. Vnde illos commemorabimus, quorum fides ad nos pervenit & prædicatio, quorum exemplis erudita & solidata est Ecclesia, qui ardentiore Philosophia verbo Dei se consecrarunt, & ad salutare præceptum, primo indigentibus sua dividentes, ad prædicandum expediti, Evangelistarum functi sunt officio. Quos etiam, ut Apostolos, in initio fidei comitata est Spiritus Sancti gratia, & miraculorum præpotens secutus est effectus.

De

De quorum numero *Cerdon* Alexandrinus Episcopus de quo supra dictum est, qui XII. anno Trajani Principatus obiit. Succedit quidam, *Primus* nomine, quartus ab Apostolis.

CAP. IIX.

De morte Evaristi, & successione Alexandri Romani Pontificis.

Evaristus quoque Romanus Pontifex, post octo episcopatus annos obiit; Alexandro, venerabili & Apostolico viro, succedente.

CAP. IX.

Quomodo Iudæi sternuntur digna cæde sub Trajano.

Interea, crescente Ecclesia, Iudæi seditionem moventes Alexandriae, & per Ægyptum, & per diversas terras, digna & innumera cæde sternuntur sub Trajano. Trajanus XX. annis, sex mensibus minus, regnat.

CAP. X.

De morte Trajani.

Quo XX. annis, sex mensibus minus, Principatu perfuncto, huic *Adrianus* in sceptris succedit.

CAP. XI.

Regnum Adriani.

Tunc *Quadratus*, discipulus Apostolorum, de quo supra meminimus, & *Aristides Atheniensis*, scribunt libros de *Christiana religione* ad *Adrianum*; qui libri habentur insignes; ut Apostolicæ doctrinæ, & magnorum ingeniorum indicia. *Alexander* Papa sedit X. annos.

Tunc Alexander Papa, tertio Adriani anno, martyrio coronatur, & vii. ab Vrbe miliario, ubi decollatus est, sepelitur, sicut ejus gesta narrant.

Invenimus autem in *retractatione Chronicarum Eusebii*, quam *Beda* breviandi gratia ordinat prudenter & succincte, quod præfatus Pontifex non sub Adriano passus est, sed sub Trajano; quod ex hoc facile potest probari, quod *Adrianus* per *Quadratum*, libris de nostra religione compositis instructus, præcepit per Epistolam, Christianos sine objectione criminum non puniri,

Hic denique *Adrianus* Iudæos, secundo rebelles, ultima cæde domat, etiam eis ablata licentia introeundi in Hierosolymam, quam ipse in optimam muro-rum cœperat extructionem, & *Æliam* vocari de suo nomine instituit. Hic *Antinoe* amasio suo annuos agones instituit celebrari, & cœpit appellare *Antinoias*, & civitatem condit, ejus nominis *Antinoon*, & templum ei dicavit, sacerdotes & Prophetas instituit. Interea *Alexandro* finito per martyrium, *Sixtus* subrogatur Romæ. *Alexandriæ* vero *Primo* defuncto, *Iustus* Episcopus eligitor.

C A P. XV.

De Iudæis Episcopis Hierosolymorum.

Hierosolymæ vero primus ex gentibus creatur *Mar-*
cus Episcopus, cessantibus his, qui fuerant ex Iudæ-
is, qui sunt numero xiv, id est, *Jacobus*, frater Domini,
Simon, *Iustus*, *Zachæus*, *Thobias*, *Benjamin*, *Ioannes*, *Mat-*
thias, *Philippus*, item *Iustus*, *Levi*, *Effrem*, *Ioseph*, *Iudas*.

C A P. XVI.

De Basilide & Saturnino, hæresiarchis.

Per idem tempus humani generis hostis antiquus,
quasi bino ore sibilat; per *Basilidem* hæresiarcham,
ortum *Alexandriæ*, & *Saturninum*, genitum *Antiochiæ*,
conturbans Ecclesias. Hic *Basilides* comparat sibi disci-
pulos, quos facit, ad morem *Pythagoricum*, quinquen-
nio silere. Hos docet immolata absque conscientia re-
spectu degustare sine scrupulo, & indifferenter debere
in persecutionibus fidem negare.

C A P. XVII.

Blasphemia Saturnini & Carpocratis.

Saturninus autem eadem, quæ *Menander* supra dictus,
commentatur. *Carpocrates* autem quidam, *Simonis*
Magi, non, ut ille, clam, sed palam ac publice præstigia
depromit. Per hos imponuntur opprobria, incestus & stu-
pra promiscue habita, inter fratres & sorores & matres.
Sed hos facile per Domini gratiam, tunc in nostris pro-
babilis vita & eruditio, convincit & exuperat: inter
quos maxime *Egesippus*, discipulus Apostolorum, & di-
scipu-

scipulorum Christi contemporaneus, cujus insignes libri habentur, disputationibus & scriptis eos confutat, adeo ut cito evanescentibus prædictorum hæreticorum figmentis, felix efficiatur fama Christianorum: Ita ut omne genus hominum, patriis legibus & superstitionibus derelictis, à Diis ad Dominum Iesum concurreret, & discere ab eo, qui mitis est, & humilis corde, festinaret. *Adrianus* regnat annis XXI. *Thelephorus* sedit annis XI. *Hyginus* sedit quatuor annis. *Pius* sedit annis XII.

CAP. XIIII.

De morte Adriani, & imperio Antonini.

Interea moritur *Adrianus*, & imperat *Antoninus*, cognomento *Pius*. *Telesphorus* martyrio resolutus decedit; *Hyginus* succedit Apostolatui: sub quo *Valentinus*, *Cerdo*, & quidam *Marcion*, figmenta hæretica dogmatizant. *Hygino* autem decedente Romano, *Pius* fungitur sacerdotio. *Marcus* substituitur *Alexandriæ*, *Eumenide* defuncto; sed & *Marco* post X. annos mortuo, *Celadion* ejus gubernat Ecclesiam. *Pius* vero in urbe Roma, expleto sacerdotio, *Aniceto* sedem reliquit: sub quo *Egesippus* Romam venit, ibidem permanens usque ad Episcopatum *Eleutherii*, qui fuit post *Anicetum*. Tunc & *Iustinus* Philosophus Christi, & fidei nostræ contra *Marcionem*, tam viva voce, quam libris defensor, scribit ad *Antoninum* librum de Christiana religione, & obtinet gratiam pro nostris.

CAP.

CAP. XIX.

De Polycarpo insigni martyre.

Eo tempore Polycarpus ordinatus & eruditus ab Apostolis, Smyrnæorum Episcopus, longæva & innocenti vita venerabilis, pergît Romam, & corruptos per *Valentinianum* & *Cerdonem* ab hæretica labe castigat. Traditur eleganter narrasse de Ioanne Apostolo, quod cum apud Ephesum, lavandi gratia, balneum esset ingressus, & vidisset ibi Cerinthum; exiverit continuo non locutus, dicens: *fugiamus hinc, ne & balnea ipsa corrumpant, in quibus lavatur Cerinthus, veritatis inimicus.* Extant hujus præclara quædam opuscula, & Epistola ejus ad Philippenses, prævalida continens fidei monita & salutis. Hic autem post Antoninum *Pium*, imperante *Marco Aurelio Vero*, & *Antonino* filio ejus, cum *Lucio* fratre, vitam finivit martyrio.

CAP. XX.

Passio Polycarpi, discipuli Ioannis Evangelistæ.

Dignus est autem hic perpetua ecclesiæ commemoratione donari, celeberrima passione resolutus; quem in hoc nostro compendio, licet curtatis sermonibus, ob insigne ejus meritum, ob ipsius patrocinii suffragium, curavimus annotare. Hic ergo ante triduum, quam comprehenderetur, videt nocturna visione capitis sui cervical igne consumi, evigilansque fratribus sic interpretatur visionem, *se pro Christo esse arsurum.* Nec multo post insiliunt ejus com-

F

pre-

prehensores. Ad quos placido vultu progrediens, apponi mensam hostibus, quasi hospitibus jubet, & large epulas ministrari, impetrata per horæ spatium oratione. Deinde a sino sedens, ducitur ad tribunal. Cumque ingressus fuisset, audit vocem de cœlo: *Fortis esto Polycarpe.* Commonitus ergo à Proconsule multis sermonibus, ut habens ætatis suæ reverentiam juret per Fortunam Cæsaris, & dicat in Christum convitia: eleganti voce, & vere digna discipulo Ioannis, respondit: *Octuaginta, inquit, & sex annis servio ei, & nunquam me lesit, quomodo possum maledicere & blasphemare Regem meum, qui dedit mihi salutem? Non facio.* Comminante Iudice bestiarum immisiones, constanter ait; *adhibeantur.* Comminante quoque ignes; *secure, inquit, adhibe.* Tunc populis Smyrnæ civitatis, tam Iudæorum quam gentilium, conclamantibus: *Virus ardeat: destinatur ad ignem.* Quo extracto, depositis senior indumentis, ac Zona resoluta, calceamenta quoque pedibus tentat educere; quæ nunquam nisi à religiosis, semetipsum prævenientibus, resolvi consueverant. Sic namque ab omnibus venerabiliter colebatur. Exinde remissis manibus post tergum traditur igni. Sed cum, factò divinitus miraculo, non posset igne consumi, tandem à licitoribus mucrone transfoditur. Oblatus est Deo, tam victima, quam holocaustum, in odorem suavitatis.

CAP.

CAP. XXI.

De Iustino Doctore & Martyre.

Per idem tempus, supra dictus Philosophus Christi *Iustinus*, secundum jam librum, pro nostræ religionis defensione, conscriptum, offerens Iudicibus, remunerationem linguæ fidelis & eruditæ, martyrii recepit munus, accusante eum quodam Philosopho, *Crescente* nomine, doloso proditore, & tendente ei insidias, pro eo maxime, quod sæpe eum præfatus Iustinus suis disputationibus publice confudisset. Hic antequam proprium funderet sanguinem, etiam eorum, qui ante eum martyres extiterant, certamina describit. Extant & alia ejus opuscula præclara, & magnæ eruditionis indicia, quæ enumerare longum est. Anicetus Papa Romanus sedit annis XI.

CAP. XXII.

De Egesippo, Dionysio & Hieronymo.

Interea Aniceto obeunti, *Sotther* succedit, & *Celadioni* Alexandrino Agrippinus. Tunc & supra commemoratus Dionysius, Corinthiorum Episcopus, & Irenæus, insignes habentur. Hi scribunt libros & Epistolas, erudiunt Ecclesiam & confirmant. Quorum ingenii extant adhuc monumenta. Extat hujus præfati *Dionysii Epistola* ad Athenienses perlucida, invitans ad martyrium, prolapsos arguens; in qua & illud designat, quomodo *Dionysius Areopagites* à Paulo instructus, primus Athenis Episcopus fuerit ordinatus. Sed & *Theophilus*, quem supra

diximus, Antiochiæ commentarios scribit, & hæreticos, qui tunc surrexerant, disputationibus præclaris confutat, & præcipue Marcionem, cum quo *Irenæus* & *Modestus* magnifice laborant. Sed & *Melito* Sardensis Antistes, & *Apollinaris* Ierapolitanus, celeberrimi habentur, & scribunt libros pro nostra intercessione *Antonino*, Imperatori Romano. Extant autem Melitonis multa & præclara opuscula, in quibus Ecclesiæ fidei regulam mira depingit ratione. Hic in libello, quem de explanatione scripturarum scribit, quasi in præfatione enumerat, quæ sint veteris Testamenti volumina, quæ in Canone debeant observari. *Irenæus de hæresi Encratitarum.*

CAP. XXIII.

De hæresi Encratitarum.

Tunc surgit hæresis *Encratitarum*, à *Saturnio* & *Marcione* descendens, damnantium cibos animalium, quos Deus cum gratiarum actione humanis usibus percipiendos destinavit: nuptias quoq; & fornicationem, & corruptionem pari, lege judicantium. Quorum auctorem quendam fuisse ajunt *Tatianum*, qui primo auditor fuit *Iustini*, sed in vita ejus nihil tale quidem prodidit; sed postquam ille martyrio resolutus est, abscidit se ab Ecclesiis, doctoris arrogantia tumidus. Et ut major cæteris existimaretur, proprium docendi instituit stylum. Verum hic *Tatianus*, collationem faciens quandam *Evangeliorum*, nescio quomodo, componit
unum

unum evangelium ex quatuor, quod *Diatefferon* nominant. Nam etiam nunc habetur à multis. Extat unus hujus ex multis libellus, quem *adversus gentes* scribit, qui ex omnibus scriptis ejus præcipuus, & valde utilis comprobatur. Per idem tempus pullulant innumeræ hæreses, & præcipue apud *Mesopotamiam*. Quibus fortiter obstat disertissimis disputationibus suis *Bardesanes* quidam, potens in verbo & doctrina, & vehemens Dialecticus, & libros scribit, maxime *adversus Marcionem*: quos propria lingua, hoc est *Syra*, compositos, discipuli ejus in *Græcum* vertere sermonem. *Sother* etiam hoc tempore Romanæ Ecclesiæ Episcopus pius, & clemens circa fratres & sanctos; indigentibus, quæ corporalis usus expetebat, large impartiens; cum se-
dit annis VII., vivendi finem facit. Et nos hic quarti voluminis finem faciamus.

HAYMONIS HISTORIÆ
D. HAYMONIS
HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ
LIBER V.

CAPVT I.

De durissima persecutione Christianorum.

Igitur Sotheri Episcopo XII. ab Apostolis, succedit Eleutherius, XVII. anno Imperii M. Antonini Veri. Quo in tempore per multas Romani orbis provincias, & acclamatione vulgi, & seditione aduersum nostros, durissimæ persecutiones concitantur, ita ut martyrum multa millia per singula loca fierent.

CAP. II.

Epistola Lugdunensium.

Tunc serui Christi habitantes apud Lugdunum & Viennam, nobilissimas Gallia urbes, gravissimis tribulationibus affliguntur: quibus, ut breuiter & raptim per omnia persecutionum genera concludamus, totis viribus congressus est inimicus. Et primo quidem domorum eis prohibetur habitatio: tum deinde usus balnearum: post etiam processus ad publicum: ad ultimum verotam publicus quam privatus locus. Sic denique injuria affecti clauduntur, verberantur, lapidantur & excruciantur: adeo ut singulas cruciatus species nemo possit exponere. Sed sustinent æquanimiter sancti, ut stabiles Christi columnæ: nec solum jam ferunt impetus, sed ultro etiam expetunt. Quidam autem infirmiores inventi, & invalidi, peccatis suis forsan exigentibus, labuntur
ferme

ferme decem: qui lapsu suo luctum ingentem relinquunt Ecclesiae, quae de lapsibus nostrorum magis, quam de tormentis tristatur. Tunc adversus nostros, diabolo instigante, nova & capitalia mendacia plebs infidelium commentatur. Et comprehensis quibusdam servis paganis Christianorum, extorquet ab eis tormentorum metu, quod & Christiani filios suos comedant, & matribus & sororibus abutantur. Hinc apud omnes Christiani execrationi habentur, praesertim apud eos, qui elementius adversus eos agebant. Inter quos *Sanctus* quidam nomine, *Diaconus Viennensis*, & *Blandina*, nobilis foemina, & *Photinus* venerabilis *Lugdunensis* Episcopus, cum jam nonagenaria esset aetate, & praeter languorem ac senio magis deferretur ad tribunalia, quam duceretur, solvuntur martyrio, sicut gesta eorum habent. Partitur & cum eis *Attalus* quidam, cujus inter tormenta nobilis vox illa fuit, cum affarentur carnes ejus, & nidor adultae carnis perfentiretur. *Hoc est, inquit, homines comedere, quod vos facitis. Neque nos homines comedimus, neque aliud quid mali agimus.* Interrogatus, quod nomen haberet Deus, eleganter respondit: *Qui plures sunt, nominibus distinguuntur; qui unus est, non indiget.*

CAP. III.

Epistola Lugdunensium.

Tanta autem beatorum martyrum humanitas erat & humilitas, ut frequenter martyres facti, post bestias, post ignes & laminas, nullatenus paterentur se *Martyres* appel-

appellari, vel in sermone, vel in epistola fratrum; & si quis hæc fecisset, durius increpabant, dicentes: quod hæc appellatio soli Christo debeat, vel certe his, qui post bonam confessionem discederent de hac vita, & pergerent ad Deum. *Nos autem humiles & egeni, aiebant, optamus, ut ipsa saltem in nobis confessio tuta permaneat.* Tanta ergo erat in iis humilitas, ut cum rebus ipsis martyres essent, nominis tamen jactantiam fugerent: Inter fratres humiles, inter persecutores elati. Accusabant neminem, absolvebant cunctos, litigabant erga nullum; orabant pro persecutoribus suis, utentes verbis S. Stephani martyris, dicentis: *Domine, ne statuas illis hoc peccatum.* Et per nimiam charitatem, quam habebant in Christo Jesu, & his qui lapsi fuerant totis miserationum visceribus inhærebant, omnipotenti Deo effundentes pro eis flumina lacrymarum. Nec sibi gratum iter dicebant, eundi ad Dominum, si pars membrorum suorum, de ecclesiis rapta, à Diabolo diriperetur. Hæc ergo quæ ex tanto autoritate virorum descendunt, dicta sunt propter eos, & contra eos, qui tumidi & elati adversum fratres feruntur, & si qui forte titubaverint, viscera miserationum Christi putant ab eis penitus excludenda.

CAP. IV.

De Irenæo illustri.

Igitur Photino, Lugdunensi Episcopo, cum cæteris martyribus coronato, Irenæus, Polycarpi auditor in
pue-

in pueritia, sacerdotio ejus succedit. Hic multos scripsit libros, & præclara ingenii sui monumenta reliquit. Inter multa & innumera sua opuscula quoddam de LXX. Interpretibus elegans miraculum narrat.

C A P. V.

De LXX. Interpretibus.

Ptolemæus, inquit, Lagi filius, volens Bibliothecæ suæ, quam apud Alexandriam ex omnium Græcorum voluminibus construebat, majorem gloriam quærere, petit etiam ab Hierosolymis, ut eorum Hebræas scripturas, in Græcam linguam interpretatas, acciperet. At illi (quippe subjecti erant Macedonibus) electos, & in Scripturis sanctis in utraque lingua peritissimos viros, LXX. presbyteros, miserunt ad Ptolemæum: In quo tamen voluntas Dei & consilium gerebatur. Tunc ille, singulorum volens accipere documenta, & verens, ne forte per interpretationem occultarent insertam divinæ voluminibus veritatem, singulos à se invicem separat, & eadem seorsim positos interpretari jubet, eumque interpretandi ordinem in singulis voluminibus observari. Quosque rursum coram se in unum revocare, & conferre ad invicem, quæ singuli interpretati fuerant, jubet. Et tunc Deus vere glorificatur, & Scriptura sancta, quod vere divina sit, agnoscitur. Omnes enim eadem, iisdem verbis, iisdemque nominibus, interpretati sunt ab initio usque in finem, ita ut & ipsi, qui aderant, gentiles agnoscerent, quod Dei nutu scripturæ interpretatæ sunt. Nec mirum, cum Hiesdram
G sacer-

sacerdotem inspiraverat Deus ad reparationem Hebræorum voluminū, sub captivitate Nabugodonosor Regis corruptorum.

C A P. VI.

De eodem.

Hoc Irenæi testimonium ad reverentiam divinarum scripturarum posuimus, licet quibusdam ecclesiasticis viris videatur Apocryphum, pro eo maxime, quod Iosephus, scriptor Hebræorum, nihil tale affirmat, sed in una eademque Basilica scribit eos pariter contulisse. Quod & beatus Hieronymus in præfatione Pentateuchi contestatur. Sed jam ad narrationis ordinem revertamur.

C A P. VII.

De miraculo in exercitu Christianorum.

Igitur, Antonini temporibus, quibus tot mala illata esse referuntur, Marcus Aurelius frater ejus bella infert Sarmatis ac Germanis: cujus exercitus dum fiti periclitatur, quidam milites Christiani, qui aderant, supplicat; quorum supplicationibus, & pluvia large de cælo profusa reficit exercitum, & fulmina crebro corruscantia fugant eminus hostes. Narrant & hoc Gentilium historie, sed qui hoc à nostris impetratum esse, subticendo dissimulant. Antoninus regnavit XIX. annis.

C A P. IIX.

De diversis hæresibus diversorum hæreticorum.

Interea moritur Antoninus, Commodus succedit Imperio.

rio. Tunc *Iulianus* apud Alexandriam suscepit sacerdotium. Tunc *Pantænus* Stoicus, ibidem Ecclesiasticæ scholæ rector, in disputatione de dogmate nostro disertissimus habetur. Qui fidei calore succensus, usque ad *Indiam citeriorem* prædicat verbum Dei. In cuius divinæ eruditionis schola *Clemens* Alexandrinus maxime effloruit. Tunc *Narcissus* præsidens ecclesiæ Hierosolymorum celebris habetur, præclarus fide & opere signorum. De quo fertur inter universa ejus miracula, quod miro & inaudito genere virtutis aquam in oleum convertit, quando forte in solenni die vigiliarum Paschæ oleum deesset luminaribus. Per idem tempus hostis generis humani, nihil unquam ocii gerens, diversas & varias hæreses per singula quæque loca suscitatur, in quibus maximum sui generis serpentem apud Asiam Phrygiamque producit, *Montanum*. Qui se *Paracletum* nominat, & mulieres quasdam secum, *Maximillam* scilicet & *Priscam*, Prophetissas esse, velut ex sua inspiratione, confingit. Hic impie docet nuptias solvi, & jejuniorum leges primus imponit. Hic *Pepusam* & *Thymium*, oppida Phrygiæ, *Hierusalem* appellat, atque in hæc omnes congregandos decernit. Hic exactores pecuniæ statuit, & sub nomine oblationum, munera artificiosius accipit. Hic salaria præstat prædicantibus verbum suum, ut per hoc vincti, enixius ejus doctrinæ præbeant operam. Sed traditur, quod tandem ipse, & mulieres suæ, ipso

Dæmone, quo inspirabantur, agente, diversis temporibus laqueo vitam finierunt, exemplo Iudæ proditoris. Sub hoc tempore etiam in urbe Roma regula Ecclesiasticæ traditionis vexatur per *Blastum & Flornum* schismaticos. Sed fuere tunc, per Dei gratiam, viri fidei & virtutis, qui tam prædictas hæreses, quam schismaticos destruxere, scribentes adversus hæc libros vel epistolas; ut, *Irenæus, Miltiades, Serapio, Apollonius, & Apollinaris, & multi alii.*

C A P. IX.

Questio oborta de die Paschæ.

Interea, præfidentibus Ecclesiæ egregiis sacerdotibus sub Principe *Commodo, Victore* apud Romam, *Demetrio* apud Alexandriam, *Serapione* apud Antiochiam, apud Cæsaream Palæstinæ *Theophilo, & Narcisso* Hierosolymis, apud Ephesum vero *Polycrate*, quæstio non minima exoritur in provinciis Asiæ, veluti ex antiqua eorum observatione descendens, quod quarta decima Luna putarent omni tempore *Pascha* observandum, quando scilicet Iudæis præcipitur agnus immolari: velut necessario confirmantes, *in quacumq; die septimanæ XIV Luna venisset, solvi debere jejunium*: cum talis consuetudo in aliis provinciis nunquam observata fuisset, vel ecclesiis. Ob quam causam conventus Episcoporum & Concilia convocantur, tam apud *Cæsaream* Palæstinæ, quam apud *Romam*; altercantibus *Victore* Romano Pontifice, cæterisque Occi-

Occidentalibus Episcopis, contra Asianos, & dicentibus, quod non liceat aliquando, nisi in die Dominica, in qua Dominus surrexit, dominicum Paschæ celebrare mysterium, & in hac sola solvendum esse jejunium.

C A P. X.

Allegatio Asianorum de tempore Paschæ.

Affirmantibus e contra Asianis, & maxime Polycrate Ephesiorum Episcopo, qui inter eos primatum agere videbatur, quod ab illo intemerato die Paschæ, in quo, secundum Evangelium; etiam ipse Dominus suum Paschæ celebravit, nihil licet addere aut subtrahere, ut ultra XIV. diem, vel infra, celebraretur: prætendentibus etiam antiquum morem & majorum traditionem, & dicentibus, quia Philippus Evangelista, qui cum suis filiabus dormit in Asia, & Ioannes Apostolus, qui supra pectus Domini in Cœna recubuit, nec non & Polycarpus discipulus ejus observaverunt. Tandem autem inspiratione divina plurimis in unum concordantibus, & sanioris fidei & scientiæ Episcopis, promulgatum est solenne decretum à Victore Romano Pontifice de Paschæ concordia: & subscribentibus venerabilibus Episcopis, Narcisso Hierosolymitano, Theophilo Cæsariensi, Ireneo Lugdunensi, cum cæteris Episcopis Galliarum, & confirmantibus, quod in Dominica die Resurrectionis Christi mysterium Paschæ debeat omnimode celebrari.

Ratio authoris libri, super eodem.

Mihi autem videtur Romanam ecclesiam prudenti consilio & saniore sententia hoc potius elegisse, ne judaisare videremur, & Mosaicum adhuc, vel figurativum Pascha observare, si semper xiv. luna solennitatem Paschæ celebremus. Vnde, quia finito veteri & typico, novum Pascha Christus instituit, & profu agni typici tradidit immaculati sui corporis & sanguinis mysterium; recte, sicut agnum typicum non sumimus, sic jam figuram negligimus, cum rem teneamus. Itaque etiam xiv. diei observantiam cum Judæis non facimus, sed die Resurrectionis Domini novum potius nostrum Pascha celebramus. Quia cum Pascha *transitus* interpretetur, & nostrum transitum, vel de vitiis ad virtutem, vel de morte ad vitam significet, recte & vere transitus noster, qui à Passione Domini incipit, cum Dominus resurgit, perficitur, & ideo tunc potius Pascha celebramus. Nihil enim nobis Christum mori profuit, nisi & resurgere profuisset. Sunt & aliæ forsan Patrum rationes, quas diligens & studiosus lector alicubi poterit reperire. Sed jam ad narrationis ordinem revertentes pausemus hic aliquantulum, ut postmodum recreati, sextum volumen expediamus.

D.HAY-

D. HAIMONIS
HISTORIAE ECCLESIASTICAE

LIBER VI.

CAP. I.

*De morte Commodi, & de regno Severi Imperatoris, sub
quibus illustres viri martyrizati sunt.*

Igitur, Commodus Imperatore tredecim annis functo imperio, & *Ælio Pertinace* post eum solis sex mensibus; *Severus* suscepit principatum. Sed & *Victore* Papa X. annis Episcopatu functo, *Zephyrinus* suscepit sacerdotium. Erant eo tempore plurimi ecclesiastici viri nobiles, & stylo illustres; *Heraclitus*, qui in Apostolorum commentatus est, & *Maximus*, qui de famosissima omnium hæreticorum questione differuit, unde sit malū? Sed & *Candidus* in Hexaameron, id est, de principio Genesim scripsit: *Appius* quoque, Hi, cum quibusdā aliis, hæreses ortas suis temporibus confutant, & maxime hæresin *Pauli Samosatani*, habentis auctoritatem à quodam *Artemone*, dicentis: *purum hominem, & absque Deo fuisse Salvatorem*: & mentientis, id ipsum ab Apostolis antiquitus fuisse traditum. Interea *Severo* quoque adversus ecclesiam sæviente, martyres multi efficiuntur, præcipue tamen apud Alexandriam. Quo ex omni *Egypto* ac *Thebaide*, velut in quoddam stadium pietatis, athletæ ducebantur. In quibus & *Leonides*, pater *Origenis*, pro fide Christi capite plexus est, qui teneræ adhuc ætatis supra dictum puerum dereliquit.

HAY-

Hujus scilicet Origenis vitam, & actus, & dogmata, si quis vult plenius nosse, legat *Eusebium*, de quo hic transferimus. Qui de eo tanta & talia scribit, quanta & qualia non est dignum huic compendio inferere; maxime cum noverimus, prædictum *Eusebium*, à quibusdam ecclesiasticis viris aliquantulum notatum fuisse, quod nimius fuerit in laude Origenis. Illud vero de eo breviter enarrabimus, quod etiam orthodoxi quoque, & religiosi viri diffiteri non possunt.

Origenes, Leonidis martyris filius, & ipse fere à pueritia voluntate martyr, & forsitan actu, nisi quia à matre, surripiente noctu vestes ejus, pia fraude præpeditus est, magnam à Deo & manifestam gratiam scientiæ consequitur, potens in Grammatica, & cæteris communibus literis, & in omni Philosophica eruditione apprime institutus. Maxime autem in lectione & doctrina divinorum voluminum, potentissimus illius temporis, & famosissimus indagator. Hic ergo, pro magna & incredibile scientiæ prærogativa, Doctor ecclesiæ apud Alexandriam à *Demetrio* istius loci Episcopo constituitur, cathedramque doctoris obtinet

net tertius post *Pantenum* & *Clementem*; *cujus* & ipse extitit auditor. Vbi dum verbum Dei palam, tam viros quam foeminas instituens, docet, & occasionem omnis turpis maledicti vult infidelibus excludere, quaedam minus perfecti sensus exercet in proprio corpore, sed ferventis fidei, & nimiae castitatis opera. Nam cum ante omnia praecipua Evangelica & voces Salvatoris observaret, & observari praeciperet, illud Evangelicum attendens; *quia sunt eunuchi, qui se castraverunt propter regnum Dei*; dominicam vocem re atque opere mox in semetipso aggreditur adimplere. Tunc igitur maxime dat operam doctrinae & praedicationi, quando adversariis nulla derelicta est obrectandi suspicio. Tunc, ut Apostolus dicit, verbum Dei oportune praedicat, & importune, per diem & per noctem, publice & privatim, in abstinence plurima, in jejuniis indeficientibus, vigiliis pene jugibus, ita ut, si quando parum aliquid somni naturalis necessitas exigeret, hunc ille non super stratum, quo omnino nullo utebatur, sed super nudi soli dependeret superficiem. Fertur autem, quod ex eius auditorio plurimi de utroque sexu martyres effecti sunt. Extant ejus ingenii libri multi; inter quos in sacras Scripturas Commentarios edidit sane doctissimos. Item xxx. libros in partem quandam *Isaie* Prophetae commentatur: in *Ezechielem* quoque viginti & quinque libros, totidemque in *Cantica*

H

Canti-

Canticorum. Librum etiam *de Martyribus* ad *Ambrosium* scripsit, tanta & tam districta spiritus virtute, ut ejus sententiis, tanquam validissimis muris, multos ad martyrium stabiliret. Sunt & alia opuscula pene innumerabilia, quæ omnia in hoc compendio enumerare non est opus. Sed illud præclarum fertur de eo, quod nunquam permisit ea, quæ in ecclesiis differebat, à notariis excipi, nisi quando jam l. x. ætatis agens annum, multo usu & labore plurimum fiduciæ in verbo Dei acceperat. Iam scilicet, quando in eo erat vitæ gravitas, & maturitas ætatis, & multa experientiæ autoritas. Inter quæ eruditionum suarum studia ne illud quidem omisit *Origenes*, perscrutari & addiscere Hebrææ linguæ virtutem, ut cognosceret vel ea, quæ à *Judæis* leguntur, qualia sint; vel cæterorum interpretum, qui præter lxx interpretati sunt, quanta esset eruditionis diversitas: Ita ut præter istas, quæ in usu sunt, *Aquila*; vel *Symmachi*, vel *Theodotionis*, invenerit etiam alias interpretationes, in absconditis & secretis latentes; in quibus nec nomina quædam interpretum reperit scripta. Dicit autem, quod aliam repererit in *Actiaco* littore, apud *Nicopolim*, aliam in *Hiericho*; atque alias in aliis locis. Sed & adversum hæreticos confutandos, tam viva voce, quam librorum discretis disputationibus, elaboravit. Nam & *Berillum*, *Bolstræ* urbis *Arabia* Episcopum, qui dicebat *Salvatorem nostrum neque exstitisse ante carnis*
nativi-

nativitatem, neque propriam habere divinitatis existentiam, sed hoc solum, quod paterna deitas in eo habitaret; disputando confutavit; & Celsum quendam, Epicureum Philosophum, qui contrarios libros fidei scripserat.

H A Y M O.

Vnde plurimum admirari non sufficio, quod vir tam illustris, tam aperte rebellans & obvians hæreticis, devolutus sit in notissimam hæresin & errorem, scilicet: quod Seraphin in Esaia Spiritum Sanctum exposuerit, & in alio loco de pœnitentia diaboli scripserit, & de absolutione reproborum post mille annos, & multa alia, quæ orthodoxæ fidei adversantur; maxime cum abstinentissimæ & castissimæ vitæ fuisse referatur, & tam præclaræ doctrinæ, tamque puri & lucidi sermonis.

H A Y M O.

Ego sane de eo, salva fide patrum dixerim, vel quod hæc omnino non scripserit, sed ab hæreticis, ob præclarum nomen ejus obfuscandum, maligne conficta sint & conscripta, & nomine suo prætitulata; vel, si scripsit, non statuit ex sententia, sed differuit ex opinione. Nam, ut ipse dicit, Philosophorum & hæreticorum dogmata didicerat, ne ad eos convincendos imparatior esset, si ignoraret, quæ apud ipsos erant. Et fortasse cum in aliquibus locis scribendo attingit eorū errores, calumniatus aliquis est, hoc à semetipso di-

H 2

xiste.

xisse. Quod si vero prædictas hæreses, ut placet quibusdam, ex sententia scripsit, valde compatiendum est tam eruditi pectoris viro, qui tantam nobis eruditionis copiam ministravit. Cujus vitia, si quæ sunt in scriptis, potest eorum, quæ fideliter scripsit, luminosus quidam ac cælestis splendor exsuperare. De quo & à patribus dictum est, quia *ubi bene scripsit, nemo melius*. Quod autem erratum est ab Origene, & contra orthodoxam fidem aliquid descriptum, opinor hoc ei accidisse, quod nimio lectionis studio Philosophos est amplexus. Attigerat enim, & omnino affectus fuerat, secreta *Platonis & Pythagoræ, Zenonisque Stoici, & Cerinthi* volumina, cæterorumque Philosophorū. Et fortasse, quia nimis est immoratus, & diutius ebibit de calice Babylonis inaurato, quodammodo coactus est de ejus fæce in sacram scripturam aliquid effundere. Ex quo valde & vigilanter cavendum est ecclesiasticis viris, ne nimis Philosophicis institutis dent operam, ne forte, cum inebriati fuerint inanibus poculis, & tumidis assertionibus inflati, difficilius retracto pede ad humilitatem Christi revocentur, & tardius fidei nostræ acquiescant, quandoquidem edocti sunt contraria. Nec hoc dicendo artium lectores damnamus, vel artes; nam & ipsæ non inutiliter leguntur, ad profundas quæstiones enodandas, & pertractandas rationes. Quippe ipsa est domina artium, & ei cæteræ ut pedissequæ famulantur. Verum quosdam
Scho-

Scholasticos non mediocriter reprehendimus, qui libris gentilium tam familiariter adhærent, & totos se immergunt, ut totum pene in eis suæ cursum eruditionis consumant. Quam honestius erat ecclesiasticæ intendere disciplinæ! quam rectius & facilius Sacræ Scripturæ libros addiscere! Quibus legendis si darent operam, paucioribus certe temporis spatiis totam in se Bibliam transfunderent, quam omnes illas frivolas, & penè inutiles scientiolas, quibus occupantur. Sed ecce dum nimis Origeni intendimus, & ejus occasione hunc facimus excursum, contra legem compendii, pene cæterorum, qui per idem tempus fuerunt, & verbo & exemplo juverunt ecclesiam, obliti sumus. Vnde nunc ad narrationis ordinem revertamur. Severus regnat annis xix.

CAP. IV.

De Alexandro, Episcopo Hierosolymorum.

Itaque, Severo Imperatore xix. annis functo imperio, & tunc tradito filio ejus, Alexander quidam, de quo ante memoravimus, confessionis titulo satis clarus, Hierosolymorum Ecclesiæ subrogatur Episcopus; cum forte, ex gente Cappodocum, ubi erat præclaræ urbis Episcopus, Hierosolymam orandi gratia advenisset, & omnibus divino oraculo innotuisset, tali voce cœlitus emissa; *Suscipite Episcopum, qui vobis à Deo destinatus est!* Captus ergo, non sinitur ad proprium Episcopatum reverti, sed ibidem residere cogitur;

gitur; cum tamen adhuc superesset prædictus ejusdem loci Episcopus *Narcissus*, sed fessus senio, pontificali ministerio sufficere non potens. Interea *Serapion* quoque, Antiochiæ Episcopus, vir magnæ eruditionis, cujus multa habentur opuscula, defungitur; cui succedit *Asclepiades*, & ipse unus ex præclaro numero Confessorum. *Antoninus* regnat VII. annis & sex mensibus.

CAP. V.

De Zephyrino, Calisto, &c. Romanis Pontificibus.

Sed & *Antoninus* Imperator diem obiit, cui succedit *Macrinus*. Quo in brevi consummato, id est, post annum; successit alius *Antoninus*. Cujus primo imperii anno *Zephyrinus*, Romanus pontifex, dum obiit, *Calistus* succedit, qui sedit annis octo; quo etiam finem faciente, præsidet *Urbanus*, qui & ipse post VIII. annos, sedem reliquit *Pontiano*. Sed & *Antonino*, quatuor annis functo imperio, succedit *Alexander*.

CAP. VI.

De Epistolis facundis patrum, repositis in Bibliotheca Hierosolymorum.

HAYMO.

Per idem tempus florent in ecclesia disertissimi viri, quorum Epistolas, quas ad se invicem dabant, tam facundas, quam fœcundas, *Alexander*, venerabilis Hierosolymorum Episcopus, in Bibliotheca Hierosolymorum, quam & ipse multo labore & sumptibus
ad

ad posterorum utilitatem construxerat, facit diligenter reponi.

H A Y M O.

Agimus gratias tantæ Patrum diligentia, quorum circa sacras scripturas tam ferventissima occupatio, & tam jugis sollicitudo fuit, ut non solum scriberent libros, vel explanarent, sed etiam scripta quorumlibet virorum illustrium divinitus inspirata, multis laboribus, multis quoq; expensis, manibus notariorum sibi coacervarent, ad profectum universalis ecclesiae. Hæc ergo mercimonia preciosa, hic verus exstitit thesaurus, comparare sibi scripta majorum, & complere Bibliothecam, aggregare libros in Archivis templorum magis, quam nummos in arca. Audiant hujus temporis Ecclesiasticae personæ, & rubore confundantur, quia à vestigiis Patrum tam impudenter, & imprudenter recesserunt; quod servi facti sunt ancillarum, ambitionis, & pecuniæ: Et qui potuerunt sublimes scripturas indagare, fortassis facilius, quam majores nostri, cum illorum diligentia exemplaribus copiosius abundant; proh pudor! nunc ad infima rerum & contemptibilia, ad civiles causas & loculos convertuntur. Sed hæc hæcenus. In illis diebus *Hippolytus* Episcopus, multorum conditor opusculorum, inter cætera sua libellum de *Pascha* edidit; in quo etiam temporum Canonem & descriptionem quandam pulchra ratione depingit.

BEDA.

Hic decemnovenalem circulum Paschæ reperiens, dedit occasionem *Eusebio*; qui de eodem decemnovenali circulo tractatum composuit. *Alexander* regnat XIX. annis.

C A P. VII.

De persecutione Maximini Cæsaris adversus Christianos.
Interea *Alexandro* Imperatore defuncto, *Maximinus* Cæsar succedit. Iste primus ex militari corpore, absque decreto Senatus, Imperator efficitur. Qui, dum odio fertur adversus prædecessoris sui *Alexandri* domum, & matrem ejus *Mammæam*, pro eo maxime, quod Christiana erat; & *Origenem* presbyterum, quem Romam accitum & honorifice habitum ipsa audierat: qui tunc non solum *Alexandriæ*, sed toto orbe clarus habebatur; Hac, inquam, occasione persecutionem commovet per ecclesias, maxime adversus Doctores ecclesiarum. *Maximinus* regnat tribus annis.

C A P. IIX.

De morte Maximini Cæsaris & successione Gordiani.
Sed per Dei providentiam in brevi consummatus, simul finem vitæ & persecutionis facit. Post quem imperat *Gordianus*.

C A P. IX.

De Pontiano & Fabiano Romanis Pontificibus.
Pontiano vero Romano Pontifice tunc finem faciente, succedit *Antherus*. Qui cum non amplius quam
mense

mente uno ministrasset, sacerdotium reliquit *Fabiano*.
Hic testimonio Spiritus Sancti in specie columbæ su-
per caput ejus descendente, Episcopus ordinatur;
quod alii de eo, alii de *Zephyrino* Episcopo, factum fu-
isse tradunt.

CAP. X.

De Africano Scriptore.

Per idem tempus *Africanus* inter Scriptores ecclesia-
sticos nobilis habetur. Hic multos scribit libros &
epistolas; inter quos *Matthæi* & *Luçæ*, in generatione
Christi, evidentissime ostendit consonantiam, & *Chro-
nicam* ipse componit. *Gordianus* imperat sex annis.

CAP. XI.

De Philippo primo Imperatore Christiano.

Interea *Gordiano* Imperatore finem faciente, *Philip-
pus* cum *Philippo* filio suo succedit. Hic primus omni-
um Imperatorum Christianus fuit. Cui volenti inter-
esse *Vigiliis Paschæ*, & communicare mysteriis, resti-
tit *Fabianus* Papa, nec permisit, donec confiteretur
peccata sua, & staret inter pœnitentes. Hic post ter-
tium sui imperii annum, cum millesimus à conditio-
ne Romæ annus esset expletus, magnificis ludis cele-
brat Urbis natalem.

CAP. XII.

*De persecutione Christianorum per Decium Imperatorem,
& de Antonio monacho.*

Post hunc *Decius* succedit. Hic cum *Philippos*, pa-
I trem

rem & filium, interfecisset, & ob odium eorum infestus esset Christianis, persecutionem mover ecclesiis. In qua *Fabianus* in urbe Roma martyrio coronatur, *Cornelio* succedente, qui & ipse resolvitur martyrio. In Hierosolymis quoque *Alexander* Episcopus, vir eruditissimus pro Christi confessione, post longævæ vitæ venerandam canitiem, post multos cruciatus & vincula, inter ipsa vicissim sibi succedentia tormenta deficit.

B E D A.

Tunc sanctus *Anthonius* monachus Ægypto dicitur exortus. Interea sub *Decio* persecutio Christianis illata vehementer exarsit, & innumerabiles sancti de utroque sexu, maxime apud Alexandriam, agones desudant; ita ut crederes prima persecutionum tempora renovari; de quibus *Dionysius* Alexandrinus Episcopus in Epistolis suis ad Fabianum Episcopum plenissime refert. Qui & ipse *Dionysius* postmodum capitis plectitur sententia.

C A P. XIII.

De Novato presbytero, heretico.

Sed quia in arca Domini etiam paleæ erant cum tritico, aliquanti tunc ad primam judicis faciem Christum negant, ad aras prosiliunt, timentes magis bonorum temporalium direptionem, quam summum bonum amantes. De quibus prædixerat Dominus, *quod qui pecuniam amant, haud difficile labantur.* Cornelius cum sederet, *Novatus*, Cypriani Episcopi presbyter, exsurgit. Hic
à ju-

à juventute spiritu immundo vexatus, cum tempus aliquantum apud exorcistas consumpsisset, ægritudinem incurrit gravem, ita ut desperaret. Vnde & jacens in lecto pro necessitate aqua perfusus est, nec reliqua in eo, quæ in baptisatis solent, solenniter ad impleta sunt: unde & Spiritum Sanctum nunquam potuit promereri. Hic Romam veniens, elatione tumidus, spem salutis penitus, etiam si digne poenituissent, novo dogmate conatur lapsis adimere. Ex quo & princeps efficitur hæreticorum *Novatianorum*, qui ab ecclesia separati, novo nomine, *Catharos*, id est *mundos* se appellaverunt. Ob quam rem concilium sacerdotale celeberrimum in urbe Roma congregatur; cujus acta concilij sequens libellus explicabit.

HAYMONIS HISTORIÆ
D. HAYMONIS
HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ

LIBER VII.

CAPVT I.

*Concilium sacerdotale in Roma propter hæresin
Novatianorum.*

Sedente itaque Cornelio pontifice, cum Episcopis LX. numero, totidemque presbyteris, & plurimis Diaconibus, contra Novatianorum hæresin differitur vigilanter, statuiturque suffragantibus utriusque paginæ testimoniis, eos qui lapsi fuerant curandos esse, & fomentis pœnitentiæ medicandos; & Novatum, nihil habentem charitatis fraternæ, cum reliquis sequacibus ejus, ab ecclesia sequestrari. Extat de his Epistola *Cornelii ad Fabianum* Antiochenum Episcopum, & libellus *Cypriani* magnificentissime editus; quo & lapsos confortatur, & contradicentes anathematizat. *Decius* regnat annis duobus, & tribus mensibus.

CAP. II

*Persecutio Christianorum per Gallum, cum Volusiano
filio Imperatoris.*

Interea *Decius* duobus nec integris annis functus imperio, cum filiis pariter occiditur. Quo tempore fertur etiam obiisse Origenes, cum plenus esset dierum, & pene septuagenarius. Tunc *Gallus* cum *Volusiano* filio suo obtinet imperium. Cujus cum regnum floreret in initio, & cuncta ei ex sententia cederent
ad

ad exemplum Decii sanctos viros, qui pro pace regni
ejus Deo supplicabant, persecutus est; cum quibus &
prosperitatem suam & pacem fugavit. Per idem tem-
pus quæstio oritur in Africæ partibus, de hæreticis
rebaptisandis vel non. Sed Cornelio cæterisque Oc-
cidentalibus Episcopis manet potius hæc sententia,
post abjectionem dogmatis, sola eos manus impositi-
one purgandos. *Cornelius* sedit annis circiter tribus.

C A P. III.

*De sententia Stephani Papæ, de non rebapti-
sands hæreticis.*

Igitur *Cornelio* per martyrium consummato, *Lucius*
succedit: quo solis mensibus octo functo Apostola-
tu, *Stephanus* levatur in antistitem: qui de non rebapti-
sands hæreticis similem *Cornelio* fert sententiam.

C A P. IV.

De hæresi Sabellianâ.

Eo tempore *Dionysius* Alexandriæ antistes famosus
habetur: qui multa & varia scribens, instructionum
nobis & doctrinæ copiosam materiam dereliquit. Ex-
tat hujus ad *Stephanum* Papam epistola, de multis ec-
clesiasticis differens caussis. Extant & ejus literæ,
quas contra *Sabellianam* hæresin persecutus est, quæ suo
tempore exorta est, plena blasphemis in Deum pa-
trem, & Dominum nostrum *Jesus Christum*, negans
vere esse eum filium patris, nec primogenitum omnis creaturæ,
I. 3 simul

simul & Spiritus Sancti auferens intellectum. Gallus Imperator regnat duobus annis, nec integris.

C A P. V.

Mors Galli Imperatoris.

Interea *Gallus Imperator moritur, Valeriano succedente cum filio Galieno. Stephanus diem obiit. Xystus Episcopus eligitur.*

C A P. VI.

Persecutio Christianorum per Valerianum.

Valerianus maxime persequitur Christianos, cum tamen primum benignus fuerit, & humanus: postmodum vero seductus, per quendam Magicæ artis magistrum & principem Magorum Ægyptiorum. De hujus persecutione Dionysius scribit in diversis operibus suis; in quibus narrat præclara gesta martyrum; & suarum ipsius persecutionum meminit; & cujusdam *Asterii* inter sanctos martyres clarissimi viri, & urbis Romæ Senatoris. Accidit hunc aliquando apud Cæsaream Philippi famosissimo huic spectaculo adesse, quo ibi certa & solemni die immolabatur victima ad radicem montis, & arte quadam Dæmonis nusquam comparens, tolli in coelum à gentibus credebatur. Tunc *Asterio* humanos miserante errores, & pro his ad Deum valde supplicante, subiro victima conspectibus omnium redditur, nec ultra in locis hic exstitit error. Hujus urbis civem fuisse, ajunt, mulierem illam, quæ à Salvatore nostro à profuvio sanguinis sanata est, domusque ejus nunc in ea
osten-

ostenditur. Pro foribus ejus domus basis quaedam in loco editiore monstratur, in qua mulieris illius velut genibus Salvatoris provolutæ, palmasque suppliciter tendentis, imago ære videtur expressa. Astat vero alia ære nihilominus fusa statua in habitu viri, stola compe circumdati, & dextram mulieri porrigentis. Hujus ad pedem statuæ è basi herba quaedam specie nova nascitur, quæ cum exorta fuerit, excrescere solet usque ad fimbriam stolæ illius ærei indumenti, maximeque, cum eam summo vertice herba crescens contigerit, vires inde ad depellendos omnes languores morbosque conquirat: Ita ut, quæcunque fuerit infirmitas corporis, haustu exiguo madefacti graminis depellatur, nihil omnino virium gerens, si, antequam fimbriæ summitatem contigerit, decerpatur. Hanc statuam ad similitudinem vultus Iesu formatam tradebant, quæ permansit usque ad tempora nostra, quam oculis nostris inspeximus.

B E D A.

Hunc ergo *Valerianum* Dei vindicta statim consequitur. Nam à *Sapore* Rege Persarum capitur, ibique luminibus orbatus, senectute miserabili consenescit. *Galienus* ejus filius, postquam summam rerum solus obtinuit, tam claro Dei judicio territus, moderatius agens, persecutionem in nostros cessare facit. Ob meritum tamen vel propriæ libidinis, vel paternæ theomachia, innumera, Barbaris assurgentibus, regni detrimenta sustinuit. Tunc temporis *Cyprianus* Carthaginiensis Episcopus

piscopus, cujus doctissima exstant opuscula, martyrio coronatur. *Stephanus* quoque & *Xystus* Romæ Episcopi, decedunt martyrio.

C A P. VII.

De Paulo Samozateno heretico.

Itaq; post *Xystum* Romanum Pontificem *Dionysius* subrogatur. *Paulus* de *Samozata* apud Antiochiam suscipit sacerdotiū. Hic in hæresin devolvitur, dicens: *Christum communis naturæ tantummodo hominem fuisse*. Tunc celebratur Concilium, rogaturque *Dionysius* adesse: qui senectutis causa prohibitus, adest per Epistolam. Statuitur *Paulus* in medio, & frequenti tractatu & disputationibus arguitur, confidentibus venerabilibus Episcopis, & blasphemiam ejus publicantibus, *Firmiliano* scilicet à *Cæsarea* Cappadociæ, *Heleno* Sardensi, *Nicomacho* ab Iconio, & *Hymenæo* Hierosolymorum præcipuo sacerdote, & vicinæ huic urbi *Cæsareæ* *Theotecnno*, *Athenodoro* & *Gregorio*, Ponti provinciæ sacerdotibus. Hic autem *Gregorius* cunctorum sermone celeberrimus habetur, & potens in operatione signorum. Hic forte duobus fratribus, habentibus possessionem stagni, & de captura piscium sæpe litigantibus usque ad humani sanguinis effusionem, medius intervenit, & facta oratione, cruentam deinceps inhibens fratrum contentionem, aquas abire jubet, & recedunt, fitque solum frugum, quod antea fuerat navium, ferax. Sed & in quodam loco, cum ad instruendam

dam

dam ecclesiam rupes obesset, pernoctans in oratione, transtulit rupem. Item cum per Alpes transfret aliquando, necessitate nivium coactus, ad fanum diver- tit Apollinis, ibique pernoctat. Quo mane recedente Dæmon poscitur dare responsa, ut prius, sed obmute- scit. Consulitur à Sacerdote, opponit titulum adven- tus Gregorii. Mox sacerdos occupat viam, perveni- ensque ad Gregorium, querelam expulsi numinis ex- ponit, quæstumque deplorat amissum. At ille scribit Epistolam in hæc verba. GREGORIUS APOLLINI. *Permitto tibi redire ad locum tuum, & agere quæ consuevi- sti.* Hanc Sacerdos ad fanum fert Epistolam, ponitque juxta simulachrum. Adest iterum Dæmon, iterum dat responsa. Tunc Sacerdos in semetipsum conversus ait: *Quomodo non multo melior est Gregorius isto Apolline, cujus obtemperat jussis?* Et descendens eadem hora ad Gregorium, referensque Epistolam, rem ordine pandit, utque se offerat Deo, rogat. Tunc relicta genti- litate, factus est ab eo catechumenus, & cum se castis- simæ vitæ & abstinentissimæ mancipasset, etiam bap- tisma consequitur, & in tantum fide & virtute profi- cit, quod beati Gregorii successor in Episcopatu effi- citur. Sed & idem Gregorius ingenii sui nobis in par- vo maxima monumenta dereliquit.

C A P. IIX.

*Metaphrasis Gregorii Martyris & Episcopi
Neocæsarea, & fides.*

K

In

In Ecclesiasten namque Metaphrasin scribit magnificen-
 tissime, & Catholicæ fidei expositionem, breviter ista
 continentem: *Vnus Deus, Pater verbi viventis, sapientiæ
 subsistentis, & virtutis suæ & figuræ, perfectus perfecti ge-
 nitor, pater filii unigeniti. Vnus Deus solus, ex solo Deo, fi-
 gura & imago Deitatis, verbum penetrans, sapientiæ com-
 prehendens omnia, & virtus qua tota creatura fieri potuit.
 Filius verus veri, & invisibilis ex invisibili, & incorrupti-
 bilis ex incorruptibili, & immortalis ex immortali, & sempi-
 ternus ex sempiterno. Vnus Spiritus Sanctus, ex Deo sub-
 stantiam habens, & qui per filium apparuit, imago filii per-
 fecti perfecta, viventibus causa sanctitatis, sanctificationis
 præstatrix: per quem Deus super omnia & in omnibus cogno-
 scitur; & filius, per quem omnia. Et Trinitas ista perfecta
 majestate, & sempiternitate, & regno, minime dividitur,
 neque abalienatur. Igitur neque factum quid aut serviens in
 Trinitate, neque superinductum, tanquam ante hac quidem
 non subsistens, postea vero super ingressum. Neque ita de-
 fuit unquam filius patri, neque filio Spiritus Sanctus, sed in-
 convertibilis, & incommutabilis, eadem Trinitas semper.*
 Hactenus de Gregorio. Galienus Imperator, regnatan-
 nis xv. CAP. IX.

*De obitu Dionysii Episcopi Alexandria, & succes-
 sione Maximi.*

Interea Dionysius apud Alexandriam in pace ecclesia-
 stica diem obiit, decem & octo annis functus sacerdo-
 tio. Maximus succedit. Claudius regnat annis duobus.

CAP.

C A P. X.

*De Epistola Concilii Antiochia super Heresim
Pauli Samozaeni.*

Galienus quoque moriens *Claudium* habet successorem; qui in brevi moritur, *Aureliano* succedente. Cujus temporibus congregato apud *Antiochiam* Concilio, *Paulus Samozaenus* ultima animadversione damnatur, disputante cum eo *Malchione* quodam, perfectæ eruditionis viro, excipientibusque notariis. Quæ disputatio ita magnifice ab eo & accurate habita est, ut nunc quoque legentibus sit in admiratione. Iraque secundo jam manifeste *Paulus* hæreticus confutatur, datis epistolis *Dionysio*, Romano Pontifici, & *Maximo* Alexandrino; quibus hæresis & damnatio innotescit & mores; qualiter filium Dei negaret descendisse de coelo, sed à *Maria* cœpisse assereret, & initium habuisse de terra. Qualiter etiam *Psalmos*, qui in Dominum nostrum *Iesum Christum* dicebantur, cessare fecisset, velut neotericos, & nuper inventos; per semetipsum, vero compositos diebus *Paschæ* in medio *Ecclesiæ* canere fecisset mulieres, quas ipse, (horrendum auditu!) de se instituerat. Qualiter etiam incedens per plateam tali quadam ambitione uteretur, ut publice epistolas relegeret, atque in auditu omnium & oculis diceret, assistentibus sibi in platea Notariis, quamque superbe etiam tribunal in *Ecclesia* sibi multo altius, quam fuerat, collocasset, & verbum faciens, jactaret supra modum dextram, ac palmam fe-

mori illideret, pede quoque subsaltaret, & scabellum feriret, & more theatri ab auditoribus voces clamorosas & plausum expeteret; maxime impudenter etiam mulieres secum habitare permisisset, & Presbyteris & Diaconis, qui ei morem gerebant, similem dedisset licentiam.

CAP. XI.

De persecutione & morte Aureliani Imperatoris.

Igitur damnato & expulso ab Ecclesia, cum exire noluisset, publica manu, ex mandato *Aureliani* Imperatoris, *Dominus* nomine in Ecclesia Antiochena succedit Episcopus. Interea malis consiliis depravatus *Aurelianus*, persecutionem meditatur in nostros, eo usque, ut scriptis literis volenti subscribere, dextra Dei interuenerit, & scriptionem deturbauerit, fulmen quoque ante eum magno pavore circumstantium ruerit, ac non multo post morte subita condemnatur, *Aurelianus* regnat annos sex.

CAP. XII.

De Probo, Gajo cum filiis, & Diocletiano Imperatore.

Cui *Probus* succedit, cui & totidem annis consummato, *Carus* cum filiis *Numeriano* *Carinoque* succedit. Quibus in brevi consummatis, regnat *Diocletianus*: sed paulo ante imperium ejus, *Dionysius* Romanus Pontifex obiit. *Dionysius* Papa sedit annos IX. *Carus* cum filiis regnat duobus annis non integris.

CAP.

C A P. XIII.

De heresi Manichæorum.

Beatus quoque, qui tunc meruit rari de mundo, ne videret mala, quæ iste *Diocletianus* mox intulit Ecclesiis. Tunc Apostolatui succedit *Felix*, quo tempore *Manes* magus quidam, secundum nomen suum infaniens, *Perses* genere, à quo & *Manichæorum heresis*, novam sectam facit, & dogmata quædam profert, à diversis mutuata hæreticis, & nunc *Christum* se simulat, nunc *Paracletum* se nominat. Et eligit duodecim, ad similitudinem *Christi*, discipulos. *Felix* Papa sedit annos sex.

C A P. XIV.

De morte Felicis & Eutychiani, & successione Marcelli.

Igitur *Felice* Papa consummato, *Eutychianus* succedit; quo in brevi consummato, *Gajus* Episcopus eligitur. Hic jam tempore *Eusebii* xv. annis sacerdotio perfunctus, *Marcellinum* reliquit successorem, quem jam tempus persecutionis invenit. *Marcellinus* sedit ix. annis.

D. HAYMONIS
HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ

LIBER IIX.

CAP. I.

Persecutio Diocletiani in Christianos.

INterea nonus decimus annus erat Imperij *Diocletiani*, & incipit fieri persecutio in Christianos ab eo per maxima; justo equidem Dei iudicio, & necessaria correctione, dum jam multa libertate, multa indulgentia vitiosi sunt mores nostrorum, & disciplina Ecclesiarum corrupta; dum fides nostra per diversa dogmata scinditur, & ob id vilescit; dum Prælati, & Rectores, & duces populi, humilitatis Christianæ & sinceritatis obliti, adversum se odiis & contentionibus inflammantur. Tunc ergo nephanda edicta Principis proponuntur; ut cunctæ Ecclesiæ usque ad solum destruantur, Sacræ Scripturæ comburantur igne, & si quis nostrorum staret in honore, privatus eo, maneret infamis. Denique qui præsunt, jubentur simulachris immolare, alioquin conjici in vincula, ac torqueri. Igitur in *Nicomedia* & *Thebaide*, & *Phœnice*, & *Alexandria*, denique per totam *Ægyptum* & *Phrygiam*, & *Syriam*, & *Cappadociam*, & cætera undique loca, turbo persecutionis tam immensus, & intolerabilis fuit, ut ex ipsa nimietate & atrocitate gestis Martyrum deroger fidem. Alii flagris discerpuntur; alii fodiuntur unguis, alii gladio obruncantur, alii pati-

patibus affiguntur, alii præcipitantur in mare, alii post tergum victis manibus appenduntur, & trocleis distenti membris divelluntur: alii testis fictilium vasculorum lacerantur, donec tota eorum eradatur cutis; alii damnantur ad bestias, leones, ursos, pardos, tauros, apros, & ad omne ferarum genus. Ipsi Sacerdotes Ecclesiarum nudantur invecunde, huc atque illuc ab impiis trahuntur. Proh nefas! quæ homicidiis, adulteris, venenariis, ac sepulchrorum violatoribus fuerant fabricata, nunc Episcoporum, Presbyterorum, Diaconorum, cæterorumque Religiosorum, colla constringunt, ita ut criminosis nec vincula superessent, nec locus ergastuli. Tanta ergo scelerati principis satellitibus inerat libido torquendi, ut vacarent per otium ad excogitandos novos cruciatus. Quibusdam sub unguibus acutas infigunt arundines: quibusdam plumbum igne liquefactum dorso diffundunt, usque ad loca pudenda, quibus egestio naturalis procurari solet. Foeminaeque cadentis ferri & exusti plumbi massæ, absque ullo humanitatis respectu, per pudenda visceribus merguntur. Et si tortores alicubi duas vicinas arbores sibi inveniebant, ramos ad se inflectebant, eisque singulis singulos Martyrum pedes ligabant; atque rami, cum ad situm suum naturali imperu referrentur, discerptis divulsisque visceribus avulsa secum membra rapiebant. Tunc apud *Antiochiam* inter cæteros agones quiddam nobile factum est, quod silere non debeo. Duo juvenes

com-

comprehensi, immolare coguntur. Ajunt: *ducite nos ad aras.* Qui cum adducti fuissent, manus suas supponentes igni; *Si subtraxerimus,* inquit, *sacrificasse nos credite.* Et quoad usque caro omnis in ignem deflueret, immobiliter perdurant. Itaque cum jam crudelitate satiatus Imperator aliquantulum resipisceret, proponit edictum, ut jam Christiani morti non tradantur, sed dextris oculis ferro effossis, & sinistro pollice fauciato sic permaneant. Sed cum statum Ecclesiæ crudeli animadversione vastari illum æternum ac pervigilem non lateret oculum, castigata in paucis familia sua, adest continuo ultrix Dei dextra in Imperatores *Diocletianum & Maximianum*; quorum alter in Occidente, alter in Oriente vastaverat Ecclesiam, ita ut nutu divino subito permutati, deposita purpura, cæterisque imperialibus ornamentis, plebei fiant, ac privati post Imperium. Tunc ergo jam per vim & contentionem Romano Imperio in duas procurationes diviso, *Maximinus* in Orientis partibus regnat, rapiens nomen Augusti; *Constantius* in Occidente. Hic *Constantius* erga nostros clementer agit. Sed & *Maxentius*, Maximini Herculii filius, collegæ Diocletiani, in urbe Roma dominium occupat, & exercet tyrannidem. Hic magicam secutus artem totam Romam scelerum flagitiis, & fæce impuritatis replet, gloriam nobilium obscurat, Senatores proferibit, matronis nobilibus abutitur.

CAP.

Regnum Constantii & Maximini.

IN Orientis vero atque Ægypti partibus similis ei per
omnia *Maximinus*, exuens principem, rabidum indu-
it tyrannum, simulachra colit, auguria sectatur, impu-
rus conviva & ebriosus, omnique genere dissolutio-
num fluitans, hostis maxime Christianorum & per-
secutor. Quibus ignes, laminas, cruces, & singulis
membris specialia infert supplicia. Igitur decem an-
nis hujus persecutionis devolutis, adest iterum divina
providentia nostris, & quos per ignem probaverat,
educit ad refrigerium. Nam divina correptus ultione
idem *Maximinus*, subito inflatis visceribus distendi-
tur, putrefactisque postmodum vulneribus, vermes
ebullit, foetoremque intolerabilem exhalat.

H A Y M O.

CAP. III.

*De morte Maximini & persecutione Maximini
ejus collega.*

Redivivum quodammodo per similem morbum ha-
bemus nunc *Herodem*. Ille, quia Christum persequi-
tur, pubetenus inflatus scatet vermibus, & iste pro-
broso eodemque laborat exitu, quia persequitur
Christianos. Actum si quidem pulchro divinæ consi-
derationis intuitu, ut daretur intelligi, quanta sit ca-
pitis & membrorum connexio, quanta & quam indi-
visa sit Christi charitas, & Zelus ad Ecclesiam, dum

L

ean-

candem infert vindictam persecutoribus suorum, quam sui ipsius persecutori. Itaque cum jam desperaretur à medicis, fera ductus pœnitentia, Maximinus legem scribit, ut cesset persecutio Christianorum, & reedificentur Ecclesiæ. Tunc, velut sole terris reddito, relaxantur omnes vincti, & qui damnati erant ad metalla revehuntur, instaurantur Ecclesiæ, Sacerdotia reparantur, stupentibus gentilibus turmis de tanta & tam subita rerum mutatione. Sed hanc pacem redditam nostris *Severus Maximinus*, præfati Maximini collega, in Orientis partibus atque *Ægypto* tyrannidem exercens, statim per sex menses perturbat. Rursum adversus nostros persecutio instauratur, concitantur simulachrorum Pontifices in odia & necem Christianorum. Quod ut aliqua justa ratione videatur fieri, confinguntur *Acta* quædam, velut *apud Pilatum de Salvatore* nostro habita, in quibus adversus Christum omnis blasphemia conscribitur. Tunc rursum *apud Tyrum & Phœnicem* multi martyres agonizant, & per multa alia loca. Addit quoque præfatus *Severus Maximinus* impietati suæ, quod adversus nostros leges æreis tabulis scribit, tanquam in æternum manfuras, in quibus impie & superbe commemorat, quod ex Christianorum persecutione esset temperies, & terræ fœcunditas abundantior. Sed his superbis legibus statim contradicitur à Deo, & convertuntur in contrarium, & pro ipsa nostrorum persecutio-

ne,

ne, mox restricto imbribus cœlo, & facta intolerabili ariditate, fames ibi dira grassatur, aëris quoque temperies in tantam vertitur corruptionem, ut humana corpora pessimis ulceribus intumescant, quæ *ignis sacer* appellantur. Igitur hæ validissimæ pestes & lues populum devastant, cum tamen, quod mirabile, nec fames in aliquo, nec lues ex nostris dominaretur. Vnde postmodum ab omnibus Christiana religio vera & perfecta esse inclamatur, petiturque à nostris subsidium alimonix & orationis. Addit quoque Deus *Maximino* hanc iusta retributione confusionem, ut rebellarent *Armeni*, prius amici Romanorum, propter nefaria ejus dicta. Quorum in bello & ipse turpiter fugatur, & exercitus interit ense, Tunc Sacerdotes Deorum suorum, & divinos, quorum responsis bellum moverat, interfici jubet, tanquam fallaces: qui & demum vehementi ægritudine, & doloribus internorum viscerum correptus, amissis quoque morbo luminibus, & tunc magis, quid adversus Christum commiserit videns, vivendi finem facit, lata prius lege pro liberatione Christianorum.

CAP. IV.

De exortu Imperatoris Constantini.

Per idem tempus exoritur *Constantinus*, religiosissimus Imperator, *Constantii*, æque moderatissimi Principis, de quo paulo ante memoravimus, filius & hæres, ac Romanum obtinet imperium. Hic in ob-

fervantia religionis omnes ante se Imperatores exsuperat. Hic ultimis persecutionum temporibus fere, cum vellet Deus repropitiari sanctis suis, & Ecclesiam suam tranquilla pacis soliditate stabilire, Christianus effectus, licentiam dat Christianis Concilia libere congregare, & ædificare Ecclesias, quas & ipse plurimas constituerat. Et plurima largitur divino commonitus spiritu, & hoc cœlesti miraculo. Cum esset pugnaturus contra *Maxentium*, urbis Romæ Tyrannum, & inde divinum auxilium deprecaretur, vidit nocte per soporem signum igneum in cœlo, & astare angelum dicentem: *Constantine, in hoc vinces.* Itaque cum hoc signo, in militaria vexilla transformato, procedit ad bellum, idem signum ex auro fabrefactum dextra manu sua gestans, & deprecans Deum, ut, si fieri posset, illam dexteram suam non sineret Romano sanguine maculari; præstatque ei Deus; Maxentiumque tyrannum, congregi parantem, cum universis navibus, quibus fluvium straverat, demergit in profundum. Tunc Senatus Populusque Romanus, tyrannica peste liberati, Constantinum, ut suæ libertatis restitutorem, excipiunt, faciuntque ei imaginem ob honorem triumphi: In cujus dextra idem Imperator signum Crucis depingi jubet, & subter adscribi: *Hujus virtute urbem restitutam esse libertati.* Tunc legem scribit, conspirante etiam secum ni hoc Licinio, sororis suæ Constantiæ viro, & con-

forte

forte regni, ut ab uniuersis colatur Deus Christianorum, qui sibi victoriam dedit, & urbi libertatem. Quam legem & usque ad Orientis partes emittit, ubi adhuc fervebat persecutio. Tunc apparet indulgentia legitimi Principis, manifeste status Ecclesiarum reparari incipit; verbum & doctrina Christi libere propagatur; celebrantur festiuitates; conveniunt Episcopi; Ecclesiae dedicantur; persecutores quoque, per quos Maximinus impietatis fomenta conceperat, iubente Principe, suppliciis excruciantur; ipsius vero tyranni imagines sculptae vel pictae praecipitari iubentur, vel atro fuscari; aut coloribus obliterari. Dum ergo sic proficit Ecclesia apud Deum & homines, & quasi quaedam imago caelestium habetur in terris, praefatus *Licinius* Augusto invidens *Constantino*, quod maxime ob Religionem in veneratione esset omnibus, & maxime Christianis, occultas insidias molitur. Sed carens effectu, mox apertum bellum indicit, Christianos versa vice persequitur, nova & inaudita crudelitate missis in carcerem cibum & potum interdicit, nolentesque sacrificare novis ac monstruosis excrucians suppliciis, tradit lanionibus, ut porcorum more suspensos, & caudicibus superpositos, caedant in frustra, & in mare ad pabulum piscibus projiciant. Missos vero in exilium legitimis uxoribus spoliat, ac suis satellitibus jungit. Jam vero Ecclesias fidelium, quas prius exstrui praeeperat, subver-

rit. Denique tanta ejus tyrannide motus *Constantinus*,
ire obviam parat; nec difficultas fit victoriæ, ubi
caussa justior, & virtus eminentior extat. Dejecto-
que tyranno *Licinio*, soliditatem Romani Imperii so-
lus obtinet cum filiis, Ecclesiarum statu incredibili
diligentia restituto, quas deinceps sumptibus, privi-
legiis, honoribus, ampliare & sublimare procurat.
Huc usque Eusebius Casariensis. Reliqua *Rufinus* prose-
quitur.

D. HAYMONIS
HISTORIAE ECCLESIASTICAE

LIBER IX.

CAPVT I.

De Arrio, & ejus haeresi Arriana.

Sed his temporibus, commoda pace & quiete Ecclesiis reddita, alius persecutionis turbo invehitur. Etenim *Arrius* quidam, Alexandriae Presbyter, prava quaedam dogmatizat, & ab illa aeterna & ineffabili Dei patris substantia vel natura, filium conatur abscindere, dicens: *Non semper Deus Pater fuit, non semper fuit Dei verbum: sed fuit, quando Deus Pater non fuit. Dei autem verbum, ex non existentibus factum est. Existens enim Deus, non existentem ex non existente fecit. Quapropter fuit aliquando quando non fuit. Creatura enim & factura est Filius, neque similis est Patri secundum substantiam, neque verus est, neque vera sapientia ejus est, neque verum naturaliter ejus verbum est, sed unus quidem creaturarum & facturarum est. Abusively autem dicitur verbum & sapientia, factus & ipse, & existens in proprio Dei verbo, & in Dei sapientia, in qua omnia, & ipsum fecit Deus. Unde & convertibilis per naturam, sicut & universa rationalia. Peregrinum enim, & extraneum, & remotum est Verbum a paterna substantia, & invisibilis est filio pater, Non enim perfecte & integre filius novit patrem, neque eum perfecte videre potest. Nam nec suam substantiam novit Filius si-*

lius sicut est. Propter nos enim factus est, & nos per eum, tanquam per instrumentum, creavit Deus; & nequaquam substitisset, nisi nos Deus facere voluisset. Non ergo naturaliter est Dei filius, nec aliquam habet ad Deum proprietatem, quando etiam ipsum, naturæ mutabilis existentem, propter moderationem, diligentiam, & virtutem, non mutatum ad deterius, elegit Deus: cum etsi Paulus & Petrus ad hoc pervenissent, nihil Iesus posset ab horum filiatione differre. Hic ergo Arrii blasphemus error Ecclesiam conturbat, quæstio latius innotescit; quam Alexander Alexandrinus Episcopus, persequens Arrium, Zelo fidei innotescere facit. Sermo pervenit usque ad Principem Constantinum. Tunc ille ex sententia Sacerdotum apud urbem Niceam convocat Episcopale Concilium, ibique trecentis decem & octo Episcopis residentibus cæterisque honorabilibus personis, Philosophis ac Dialecticis, & opinatissimis quibuscunque Scholasticis, Arrium adesse jubet, ac de eius propositionibus & quæstionibus judicari. *Ex utraque Historia permutatum.*

C A P. II.

Commendatio errorum Arrii, & de Homoufion.

Tunc de fide ibidem subtiliter differitur, errorque Arrii condemnatur manifestis scripturarum dictionibus, quia & Deo filius naturaliter unigenitus est Verbum, virtus, sapientia solius patris, & Deus verus, Sicut Ioannes ait, *splendor gloria; & figura substantiæ Pa-*

tiae Patris. Verum post diuturnum multumque tractatum placet omnibus *Homouſion* ſcribi debere, id eſt, *ejuſdem cum patre ſubſtantiae* filium confiteri. Deſertur ad *Constantinum Sacerdotalis Concilii ſententia*, quam ille ut à Deo prolatam veneratur, & contradicentibus comminatur exilium. Exemplum autem ſententiae vel *Nicenae fidei* eſt huiuſmodi.

C A P. III.

Nicena fides.

Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem, omnium viſibilem & inuiſibilem factorem. Et in unum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, Filium Dei, natum ex patre unigenitum, hoc eſt, ex ſubſtantia Patris, Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero, natum non factum, homouſion Patri, hoc eſt, *ejuſdem cum Patre ſubſtantiae*, per quem omnia facta ſunt, quae in caelo & quae in terris. Qui propter nos homines, & propter noſtram ſalutem, de caelis deſcendit, & incarnatus eſt, homo factus. Paſſus eſt, & reſurrexit tertia die, & aſcendit in caelos: inde venturus iudicare vivos & mortuos. Dicentes autem: Erat aliquando, quando non erat, & antequam naſceretur; vel non erat, antequam fieret; aut quia ex non exſtantibus factus eſt, aut ex alia ſubſtantia, vel ſubſiſtentia; dicentes etiam aut convertibilem, aut mutabilem filium Dei, hos anathematizat *Catholica & Apoſtolica Eccleſia*. Hanc venerabilem fidem trecenti decem & octo Epilcopi amplexi ſunt, inter quos major adhuc numerus erat *Confellorum Chriſti* &

M

ſti &

sti & Martyrum. Nam & *Jacobus* quidam Antiochiæ Mygdoniæ, qui mortuos resuscitavit, vivos curavit, & alia multa operatus est miracula; *Paulus* quoque *Neocæsaria*, castris positi juxta Eufратem, qui ambas manus habuerat ligatas, ignitoque ferro combustas, rabie *Licini*, *Pamilius* quoque Ægyptius, ex eorum numero quos *Maximianus* dextris oculis effossis, & sinistro pollice succiso, per metalla damnaverat, aderant ibi. Sed & *Spiridion* Cyprius Episcopus ex eorum numero dicitur fuisse, vir unus ex ordine Prophetarum, qui pastor ovium in Episcopatu permansit. Cujus hoc fertur factum insigne, & omnibus seculis admirandum. Filiam habuit, quæ cum ei bene administrasset, virgo defuncta est. Post obitum ejus venit quidam dicens, se ei depositum commendasse. Rem gestam ignoraverat pater, perquisitum in tota domo quod poscebatur, nusquam in ventum est. Persistebat ille, qui commendaverat, & fletu & lacrymis perurgebat, comminans etiam sibi mortem, nisi depositum reciperet. Permotus lacrymis ejus senex, ad sepulchrum filiæ properat, atque illam nomine clamitat suo. Tunc illa de sepulchro, *Quid vis*, ait, *pater? Commendatum*, inquit, *illius ubi posuisti?* At illa locum designans, *Illic*, ait, *invenies defossam*. Regressus domum suam, depositum, ubi filia de sepulchro responderat, repertum, tradit reposcenti. Sed & multa ejus referunt alia gesta. Hi & hujusmodi reverendissimi viri sederunt apud Niceam.

HAY.

H A Y M O.

Vnde indubitanter credimus, prædictam ibidem Synodum, à Spiritu Sancto, quadam divinitus consideratione, congregatam fuisse; ut scilicet nobis posterioribus, ac diurnis vel modernis, daretur intelligi, firmum esse, ac Catholicum, quicquid ibi de Mysterio fidei promulgatum est. Quod quidem tam divini tamque spirituales viri locuti sunt, qui non erant similes nobis indignis & peccatoribus, qui propter injustitiam nostram in Scripturis sanctis fallere possumus & falli. Neque enim potuit Spiritus S. fallaciam proferre, per quos tanta & talia operabatur miracula. Igitur, Domino cooperante, & sermonem confirmante eorum sequentibus signis, quidam Episcopi, etiam in ipsa Synodo, & circa Synodum, virtutes aliquas & signa fecerunt. Nam cum ibi Philosophus quidam, in arte Dialectica insignis, objectis quæstionibus fidei nostræ occurreret, nec ab aliquo posset concludi: quidam ex confessoribus, simplicissimæ naturæ vir, & nihil aliud sciens, nisi Christum Iesum, & hunc crucifixum; paucis Philosopho insultanti concreditur, expositaque simplicitate fidei, quadam cum ineffabili pietate mox permutat, & efficit Christianum. Et tunc ostensum est Philosopho, quia regnum Dei non in sermone sed in virtute consistit.

Ex Tripartita Historia.

M 2

CAP.

Inventio Sanctæ Crucis.

Sed & *Alexander* Constantinopolitanus, vir admirandæ conversationis, cum quidam Philosophi cavarentur adversus Imperatorem, quod novam in Republica introduceret culturam & ipsi Alexandro opponere vellent de dogmate; in nomine Christi operatur virtutem, imperatque maximo eorum Philosopho tanta spiritus virtute, *ne loquatur*, ut una cum ejus sermone os illius penitus obstructum sit. Sed jam ad Historiam revertamur. Dictata Nicena fide, & tam ab ipso Imperatore, quam ab Episcopis communita, Eusebius, Nicomediæ Præsul, cum reliquis quatuor Episcopis, magis faventes Arrio, nolunt subscribere, verbum *substantialitatis* reprehendentes, dicentesque *consubstantiale* esse, quod ex aliquo est, aut ex partitione, aut decisione, aut plantatione. Ex plantatione quidem sicut ex radice germen; ex decisione vero, ut ex patre filius; ex partitione autem, sicut ex massa aurea, annuli aurei duo, vel tres. Sed secundum nullum horum, inquit, est filius Dei consubstantialis Patri, propterea ergo in fide substantialitatis, consentiendum non est. Hos igitur damnat universalis Synodus cum Imperatore, & relegat exilio cum Arrio, & sectatoribus ejus. Per idem tempus Crux Domini ab *Helena* Constantini matre, religiosa fœmina, reperitur, ubi quondam antiqui persecutores in

res in loco sepulchri simulachrum Veneris colloca-
verant, ut si quis ibi Christum vellet adorare, Vene-
rem potius adorare videretur. Invenitur & illic ti-
tulus à Pilato conscriptus; sed & aliæ quoque Cru-
ces. Tribus igitur crucibus repertis, *Macarius* ejusdem
loci Episcopus, defixis in terra genibus, cum Regina
Deum suppliciter deprecatur, ut quæ illarum crux
ad Dominicam gloriam fuerit, innoscat. Tunc ad-
hibitis duabus seminecis cujusdam matronæ corpo-
ri, nihil operantur, adhibet tertiam; & mox exsur-
gens mulier, magnificat Deum. Percepto itaque evi-
denti indicio, Regina templum mirificum in eo loco,
ubi Crucem repererat, statuit; clavos quoque quibus
corpus Dominicum fuerat affixum, portat ad filium.
Ex quibus ille frenos & galeam aptat ad usum bel-
li, adimplens Zachariæ prophetiam dicentis; *Et erit,*
quod in freno est, sanctum Domino omnipotenti. Ligni vero
salutaris partem defert filio, partem sibi reponit. *So-*
zomenus in Tripartita historia.

CAP. V.

Revocatio Arrii.

DE hoc ligno Sibylla dixit apud Paganos; *O ter bea-*
tum lignum, in quo Deus affixus est. Præterea prædicti
Imperatoris mater octogesimo ætatis suæ anno de-
cedit, multa filio pietatis mandata derelinquens.
Quæ mox ille postponens, seductus à sorore sua Con-
stantia, & multis precibus ab ea interpellatus, Arri-

um de exilio revocari jubet, & mitti ad Episcopos, qui tunc forte Hierosolymis ad dedicationem ecclesiæ conveniant, fidemque ejus probari. Tunc ille fidem scripsit quæ quidem sensum nostrum, & verba nostræ continere professionem videretur. *Socrates in Tripartita historia.*

C A P. VI.

De probrosa morte Arrii.

Imperator autem adhuc de *Arrio* experiri volens, eum revocat ad palatium. Qui percunctatus de fide Nicenâ, fide subscribit, & præstat juramentum, quodammodo jusjurandum arte deludens, ferturque scriptam sectam suam habuisse in charta, quam sub ala ferebat, unde vere jurare se credidit dicens: *Se sic sapere, sicut scripsisset.* Credens ergo Imperator, suscipi eum ab *Alexandro* Constantinopolitano Episcopo in communionem jubet. Quo renuente adhuc propter infamiam, & suspicionem hæresis devitante, jubet Constantinopoli Synodum congregari. Ante vero primum Concilii diem constitutum, prosternens se *Alexander* sub Altari, tota nocta clamat ad Dominum, dicens: *Judica Domine inter Eusebii minas, & Arrii jura.* Quo valde supplicante, præsumptionem *Arrii* & juramentum mendax, mox vindicta Dei persequitur. Etenim cum in crastinum matutinum ad ecclesiam properaret, Episcoporum & populorum frequentia constipatus, humanæ necessitatis causa ad secessum declinat, ibique cum sederet, inte-

stina

stina ejus atque omnia viscera in secessum cuniculorum defluxere. Tunc *Eusebius* Nicomediae cum cæteris Arrianis confunditur, nec propter causam Arrianum dogma confunditur, sed ad tempus occultatur.

C A P. VII.

De baptismo Constantini Imperatoris, & ejus morte.

Interea Constantinus Imperator, cum in Nicomedia degeret, languore gravatus, in extremis baptifatur. Distulerat enim usque ad illud tempus, in *Jordane* hoc promereri desiderans; Qui condito testamento, & tribus filiis hæredibus constitutis, primo scilicet *Constantino* in Hesperia, secundo vero scilicet *Constantio* in Oriente; juniore scilicet *Constante* Cæsare ordinato, & in partibus Occidentis, post quinquagesimum quintum ætatis suæ annum, vivendi finem facit, revocato prius Magno *Athanasio* in Alexandriam, propter persecutionem Arrianorum exulante. Igitur Christianissimo Imperatore defuncto, Arrianum iterum dogma repullulat. *Constantius* Imperator seductus ab hæreticis in eundem errorem devolvitur, & Magnum *Athanasium*, veritatem edocentem, condemnat. In cujus persecutionem postmodum graviter conspirantibus hæreticis, & multa crimina intendentibus, universus orbis conjuravit, & commoti sunt Principes terræ, gentes, regna, exercitus cojerunt adversus eum. In cujus damnationem, cum apud *Mediolanum* congregati subscribere cogentur Episcopi, quibusdam eorum deceptis, *Pictaviensis*

vientis minime consentit *Hilarius*. Vnde & cum quibusdam aliis Episcopis traditur exilio. Inde apud *Ariminum* Synodus ab hæreticis congregatur. Ibi *Homoufion*, quasi ignotum sermonem, & à Scripturis alienum, à fidei expositione decernunt, firmantes sibi sermonem nequam, & dicentes Soli Christo oportere credi, & non *Homoufion* confirmari.

CAP. IIX.

Liberius Papa traditur in exilium.

Igitur *Liberius* Papa traditur in exilium, & *Felix* Diaconus ejus, in locum ejus subrogatur ab hæreticis. Hierosolymis *Cyrillus Maximo* in Episcopatu succedit, aliquando in fide varians, aliquando in communione.

CAP. IX.

De Iuliano Apostata.

Per idem tempus *Constantius* Imperator vivendi finem facit; *Iulianus* vero succedit in regnum, bono usus principio & malo fine. Nam primo Clericus & Philosophus insignis, postmodum ad Idola convertitur. Et primo quidem pacificus relaxat Episcopos de exiliis, & benigne agit adversus nostros: Deinde persequitur & infert supplicia. Hic in odium Christi Judæis permittit reparare templum Hierosolymis. Qui ex omnibus provinciis collecti, nova templi fundamenta jaciunt, quæ subito terræ motu corruunt divinitus, saxis ingentibus longe lateque dispersis. Et ne hoc casu crederetur factum, sequenti nocte in vestimen-

stimentis cunctorum Crucis apparuit signum. Quo attoniti miraculo, plurimi Christo crediderunt. Hic etiam *Iulianus* ad cumulum nequitiae contra Deum, insigne Christi simulachrum, quod apud Cæsaream mulier à sanguinis liberata profluvio collocaverat, satis impudenter deponit, suamque eodem loco collocat Imaginem, quæ igne de cælo cadente postmodum fulminata est. Caput cum cervice una parte in terram est dejectum, reliqua pars hætenus ad iudicium fulminis reservatur. Tunc vero Pagani imaginem Christi confregerunt, quam postmodum Christiani recolligentes, recondiderunt in ecclesia. *Ex Concilio apud Alexandriam.*

C A P. X.

Concilium Alexandrinum de Spiritu Sancto.

Interea congregatis apud Alexandriam paucis numero Confessoribus, licet fidei merito multis, ad sedandas hæreticorum procellas, tractatur, quibusdam eorum ad rigorem ecclesiæ dicentibus, non debere eos recipi in sacerdotium, qui se utcumque contagione hæretica maculaverant: aliis vero ad compassionem promulgantibus, non debere negari aditum, ab inveterato errore perfidiæ redeuntibus. Ad datur quoque in illo Concilii decreto plenior de Spiritu Sancto disputatio, ut ejusdem substantiæ ac Deitatis, cujus pater & filius, crederetur, nec quicquam prorsus in Trinitate aut creatum, aut inferius poste-

N

riusve

riusve diceretur. Sed de differentia substantiarum & subsistentiarum sermo eis per Scripturas motus est, quas Græci *Usias* & *hypostaseis* vocant. Quidam dicebant, substantiam & subsistentiam unum videri, & quia tres substantias non dicimus in Deo, nec tres subsistentias dicere debeamus. Alii vero, quibus longe aliud substantia quam subsistentia videbatur, dicebant, quod *substantia* ipsam rei alicujus naturam rationemque, qua constet, designet: *subsistentia* autem, uniuscujusque personæ, hoc ipsum quod extat & subsistit, ostendat.

C A P. XI.

Hæresis Sabellii.

Ideoque propter Sabellii hæresin, confundentis personas, & dicentis, *quia idem Deus, quando vult, Pater est, quando vult, Spiritus sanctus*, tres subsistentias esse confitendas, quod quasi tres subsistentes personas signare viderentur; ne suspicionem daremus, tanquam illius fidei sectatores, qui Trinitatem in nominibus tantum, & non in rebus ac subsistentiis confitentur. Sed & de incarnatione Domini comprehensum est, quia corpus quod susceperat Dominus, neque sine sensu, neque sine anima suscepisset. Quibus caute moderateque compositis, soluto concilio, *Eusebius* vir illustris, potens in verbo doctrinæ, *Orientem* circumcivit atque *Italiam*, & illius circumferens decreta, singulas quasque ecclesias ad sanitatem rectæ fidei revocat,

vocat, idem moliente Pictaviensi Episcopo, *Hilario*, viro natura leni, & erudito, & commodissimo ad persuadendum, cujus multa exstant opuscula, & libri nobiliter editi, contra versutias hæreticorum. Interea Iulianus Imperator contra Persas pugnaturus, litat Apollini, poscens responsa, nec suscipit. Percunctati Dæmones de causa silentii, ajunt, sepulchrum *Babyle* martyris prope positum impedire. Tunc ille venire *Galileos* (hoc enim nomine nostros solitus erat appellare) & auferre sepulchrum martyris jubet. Conveniuntque nostri, psallentes cum exultatione illud Psalmistæ in auribus prophani principis: *Confundantur omnes, qui adorant sculptilia, & qui confidunt in simulachris suis.* Vnde ille ad iracundiam permotus, Christianos incarcerat, & infert martyria, comminatus majora tormenta post belli victoriam. Hoc eo cogitante, res vertitur in contrarium. Nam profectus quidem est, sed reditus nullus fuit, ibique, incertum suorum, an hostium jaculo confoditur. Fertur autem, quia dum fuisset vulneratus, mox sanguine suo compleverit manum, & in aërem projecit, dicens: *Galilæe vicisti; & in eo ipso confessus est cum blasphemia victoriam.*

D. HAYMONIS
HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ

LIBER X.

CAPVT I.

*De Ioviniانو Imperatore, & de persecutione
Valentis.*

Post Iulianum *Iovianus* ab exercitu trahitur ad Imperii insignia, qui excusat, se sacrilegis non posse imperare, quia Christianus esset; nec acquiescit, donec acclamat exercitus; *Et nos Christiani sumus.* Hic persequitur hæreticos, & honorat ecclesiam. Athanasium requirit, & ab ipso suscipit formam fidei, & ecclesiarum disponendarum modum. Sed hæc tam læta principia mors immatura mox corrumpit. Post hanc *Valentinianus* cum fratre *Valente* suscipit Imperium, expulsus quondam militia à *Iuliano* pro fide nostra. Et sibi quidem Occidentales delegit partes, fratri autem Orientales reliquit. *Valentinianus* ergo fide & religione Romanam Rempublicam administrat, sed *Valens* favendo hæreticis abiit in viam patrum suorum. Orthodoxos quosque persequitur, tormentis excruciat, damnat exilio, sed hoc post Athanasii obitum. Nam illo superstite, velut divina quadam virtute prohibetur. *Athanasius* Alexandrinus Episcopus, quadragesimo & sexto sacerdotii sui anno moritur.

CAP.

Persecutio Christianorum ab Arrianis facta.

Igitur functo in pace *Athanasio*, post multos agones; & *Petro* in locum ejus substituto, (quem & ipse sciscitatus de successore elegerat) favore Principis concitati adversum nostros *Arriani*, insurgunt vehementius. Tunc *Lucius*, *Arrianæ* pestis Episcopus, fugato *Petro*, supra persecutiones gentilium, vastat & heremum, & bellum quiescentibus indicit. Itaque tria milia & eo amplius viros per totam heremum solitaria habitatione dispersos, armata manu oppugnare aggreditur; patresque Monachorum *Ægypti*, *Macarium*, *Isidorum*, aliumque *Macarium*, *Heraclidem*, & *Pambum*, discipulos *Antonii*, tradidit exilio: Qui vitæ merito insignes, & virtutibus admirabiles habebantur. Pro brevitate proposita, cætera omittens, unam *Macarii* insigne refero miraculum. Cæcus quidam ad cellam *Macarii*, cum non reperisset eum domi, moestus primo, sed mox fidei ardore calescens; *Applicate me*, inquit, *ad illam partem parietis, ubi cubare solet senior*. Et admotus, parumque luti aridi, quo paries oblitus erat, palmæ suæ superponens, & de aqua putei, ex quo ipse bibebat, resolvens oculos suos, perunxit, & mox visum recepit. Sed & idem *Macarius*, catulos *Leænæ* cæcos, à matre sibi objectos, cum pro eisdem bestia supplicare videretur, liberat à cæcitate, donaturque à bestia pluribus pellibus laniatis pro munere, ore suo

fuo advectis, & ante cellam ejus depositis. Sed his tantis virtutum mirabilibus non defert *Lucius* Arrianus, quin imo jubet ipsos prædictos patres, clam raptos, in ignotam Ægypti Insulam deportari, ubi & multa operantur miracula, & convertunt incredulos. Quod expavescens *Lucius*, veritus populum propter istos tumultuantem, revocat eos, & ad heremum remittit. Verum dum hoc *Lucius* agit in Ægypto, *Valens* Arrianorum Imperator per alia loca non minus adversus nostros insanivit, maxime apud *Edeffam* Mesopotamiæ urbem, *Thomæ* Apostoli reliquiis decoratam. Vbi de Ecclesia catholicis ejectis, nec in campo permittit habere conventum. Tunc, velut aurum in fornace probatum, in persecutione fulget Ecclesia; unde non in verbis tantum, sed in carceribus & exiliis vinculisque fides approbatur. Interea cum apud Alexandriam nebulosus quidem doctor *Lucius* obtenebraret populos, velut lampadem quandam divinæ lucis *Dydimum* Dominus accendit. Hic à pueritia luminibus orbatus, nec ideo minus litteris se applicans, mirum dictu, in tantam scripturarum eruditionem divino pervenit miraculo, ut scholæ Ecclesiasticæ illius temporis maximus doctor existeret. Hunc beatus *Antonius*, cum fidei Athanasii testimonium laturus, adversum Arrianos de *Thebaide* descendisset, magnificis consolatus est verbis: *Nihil te, inquit, offendet, Dydime, quod carnalibus oculis videris orbatus. Desunt tibi*

tibi oculi, quos mures, & muscæ, & lacertæ habent, sed latere, quia habes oculos, quos angeli habent, quibus Deus videtur, per quos tibi magnum scientiæ lumen accenditur.

C A P. III.

De Illustribus Basilio & Gregorio.

EA tempestate Basilius & Gregorius Cappadociæ, instar duorum coeli luminarium refulgent, ambo nobiles, ambo Athenis sufficientissime eruditi; qui, remotis denique secularium Græcorum libris, Monasterium expetunt, soli divinæ scripturæ attendentes. Basilius contemplationi monasticæ inhæret, contemptu sæculi humilior: Gregorius Ecclesiasticæ actioni, in prædicatione liberior. Basilius itaque Cæsareæ Cappadociæ fit Episcopus; qui cum à Valente in exilium cogeretur, & staret ad tribunal, præfecto minitanti, fertur eleganter respondisse. Utinam, inquit, dignum haberem aliquod munus, quod ei offerrem, qui Basilius maturius de nodo hujus follis absolveret. Cumque daretur ei spatium deliberandi; Ego, ait, in crastino tempore ero, qui hodie; tu te utinam nunc mutes! Et illa quidem nocte, cum uxor Imperatoris vehementer cruciaretur, & filius ejus unicus divina extingueretur ultione, rogatur Basilius; & detinetur ad intercessionem, qui paulo ante expetebatur ad poenam. Itaque omnibus Catholicis expulsis à Valente, solus usque ad vitæ exitum, intemerato communionis sacramento, in ecclesia perdurat.

CAP.

De Gregorio Nazianzeno & Ambrosio doctore.

Gregorius apud Nazianzon oppidum in locum patris Episcopi, subrogatur, famosissimus in doctrina & hæreticorum validissimus oppugnator. Vnde & Constantinopolin ad docendam ecclesiam transfertur. Per idem tempus functo *Liberio* Romano Pontifice, *Damasus* succedit in Apostolatam; contra quem *Vrsinus* schismaticus præsumit; Apostolicam sedem defendentibus alterutris, & bella moventibus, adeo ut humano sanguine implerentur orationum loca. Sed adest assertor innocentia Deus *Damaso*, prudenti & innocenti viro. Et apud *Mediolanum* defuncto *Auxentio*, Episcopo hæreticorum, *Ambrosius*, vir primo Consularis, subito populi clamore Episcopus eligitur, adhuc tamen catechumenus; sed mox ante ordinationem suam baptisatur. *Valentinianus* regnat x. annis.

CAP. V.

Mors Valentis.

Interea *Valentinianus* Imperator diem obiit, filiis suis *Gratiano* & *Valentiniano* relinquens imperium. Sed & *Valens* frater ejus, Gotthis insurgentibus, fugiens bello, flammis exustus est.

CAP. VI.

De Gratiano illustri Imperatore, & Iustina Imperatrice heretica Arriana.

Igitur *Gratianus* cum fratre admodum parvulo post *Valentem* quoque *Orientis* suscipit Imperium. Hic pius

pius fuit ac religiosus, armis strenuus, velox corpore, ingenio bonus, & plus verecundus, quam Reipublicæ intererat. Vnde & ad curam, & administrationem rerum *Theodosium* accivit, virum utilem, & armis maturum, Orientis ei procuratione permiffa. Qui *Gratianus* postquam multa religiofe & fortiter gessit, & à *Maximo* Britannorum tyranno peremptus est, post se in occiduis partibus relinquit *Valentinianum*. Cujus interim mater *Iustina* persequitur Ecclesiam, comminans sacerdotibus exilia, nisi *Ariminensia* suscipiant decreta. Sed & *Ambrosium*, turrin adversus hæreticos validissimam, multa oppugnatione fatigat; quem & persuaso filio parat exilio condemnare, sed à populis, incredibiliter amantibus *Ambrosium*, impeditur. Qui *Ambrosius* adversus Reginam, non se manu defendat ac telis, sed jejuniis & obsecrationibus indefinenter insistit; donec, vindice Deo, tyranno *Maximo* perurgente, versa in fugam, cum filio exilium fortitur.

C A P. VII.

De Theodosio pio Imperatore.

Interea *Theodosius* beneficiorum *Gratiāni* memor, ad vindictam ejus totis viribus Orientis insurgens, sanguinem justum ulciscitur, regnum recuperat, fidem Catholicam restituit, quam *Iustina* violaverat: &
 O inde

inde ad Orientem regressus, sicut ab exordio regni, præcipitatis penitus idolis, pulsus hæreticis, congregatis Catholicis, in fide & religione & munificentia perseverat. Hic piam constituit legem, ut sententiæ principum super animadversione prolata in diem tricesimum ab exutoribus differrentur, quo locus misericordiæ, vel, si res tulisset, poenitiæ non periret.

C A P. IIX.

Hæresis Apollinaris. De Martino, Hieronymo & extinctione hæreticæ pravitatis.

Sub eodem tempore apud *Laodiceam Apollinaris* Episcopus, vir sane in cæteris instructus, hæresim generat ex contentione, asserens *solum corpus, non etiam animam, à Domino in dispensatione susceptum, & pro supplemento illius rationabilis partis ipsum Dei verbum fuisse, prohibebat.* Hinc descendunt *Apollinaristæ* hæretici proprias habentes ecclesias & dogmata. Tunc Concilium *Romæ* congregatur à *Damaso, & Petro Alexandrino, & damnantur Apollinaristæ, data hac Decretali sententiâ; ut, si quis filium Dei humanitatis vel deitatis diceret minus aliquid habuisse, ab Ecclesia fieret alienus.* Sed & *Constantinopoli, sub trecentis quinquaginta Patribus Synodus celebratur, in qua omnes hæretici condemnantur.* Tunc *Martinus, Turonicorum Galliæ civitatis Episcopus, multis miraculorum signis effulget.* Tunc *Hieronymus* pres-

presbyter in *Bethleem*, imo toto orbe, clarus habetur. De quo non sine magna admiratione suscipio, quare in hac Historica narratione à Rufino prætermisus est insigniri, maxime cum cæteros illustres viros & contemporaneos suos nobilitaverit eloquio, qui vel impares ei fuerunt scientia, vel, si pares aut superiores, certe omnimodo minus utiles Ecclesiis. Fortassis egit hoc *Rufinus* industria, ne videretur injuriam illi libello facere, quem idem beatus *Hieronymus* scribit de *Viris illustribus*, ubi & de se ipso facit in ultimis mentionem. Dicitur etiam, quod inimicitias inter se aliquando habuerunt, & si fas est dici de tam sanctis & prudentibus viris, obliquis se respexere vultibus, & sermonibus notavere. Vnde forsitan à beato Hieronymo nunc sermonem historicum obliquavit. Sive autem propter hoc, sive propter illud omiserit, nescio: Deus scit. Vnum scio, quia prætereundus non erat. Vnde nunc idoneum duxi, vicem supplere Rufini, tantumque virum inferere narrationi, ut quasi quodam cornu aureo mutilata Historia, hujus insertione reformetur. Itaque ea quæ sparsim de eo dictata repperi, suffragantibus ejus meritis, in unum colligere breviter dispono. Sed jam ad Historiam revertamur. Interea *Theodosius* pius Imperator communem se præbens sacerdotibus Dei, extinctis jam hæreticis, in pace & quiete magna regit ecclesias. Tunc idola penitus destruuntur, templa gentilium subvertuntur,

Tunc apud Alexandriam ingens templum Serapis de-
 jecitur, in quo tam vastum erat ipsius Serapis simu-
 lachrum, ut dextera unum parietem, alterum læva
 pertingeret. Quod monstrum ex omni genere metal-
 lorum lignorumque compositum ferebatur. Hoc
 idolum dicebant statutis diebus salutari à Sole, quo-
 niam arte erat compositum, ut per fenestram exigu-
 am radius solis directus os & labia ejus, populo in-
 spectante, illustraret. Sed in eodem templo signum so-
 lis, ex subtilissimo ferro fabricatum, magnete lapide
 desuper laquearibus infixio, ipsumque trahentibus,
 movebatur deorsum, &, tanquam ad salutandum Se-
 rapim altius elevabatur. Sed cum ad subvertendum
 hoc simulachrum nostri insurgerent, paululum ter-
 riti retardantur, gentilibus pro certo asserentibus,
 quod si humana manus illud tetigisset, terra dehi-
 scens illico solveretur in chaos, cœlumque rueret in
 præceps; Tum ecce unus ex militibus fide concale-
 scens, correptam bipennem maxillæ veteratoris illi-
 dit, nec cœlum tamen ruit, nec terra distenditur. Ex-
 inde adjuvantibus ad cædendum, senex veteranosus
 distrahitur, & in conspectu cultorum Alexandria
 exuritur. Hic *Serapis* finis fuit, quem alii *Iovem* pu-
 rant, alii virtutem *Nili* fluminis, alii Regem *Ægypti*
Apim, alii in honorem nostri *Ioseph* formatum asse-
 runt esse simulachrum, ob divisionem frumenti, qua
 sub-

subvenit Ægypto. Sed & intemplo *Saturni*, cum simula-
lachrum deijcitur tyranni, ejusdem fani sacerdotis
fraus comperta est; qui tanquam ex responso numinis
suæ libidini placentes fœminas, dicens dignas esse
Saturno Deo, & ejus vocatione, faciensque in templo
pernoctare, clausis januis, & traditis clavibus, cum
videretur discedere, per subterraneos aditus simula-
chrum ingrediebatur à tergo exesum, & pariete dili-
genter annexum, & mox supplicentem & intentam
mulierem, quasi voce *Saturni*, advocabat. Sed & aliæ
multæ Paganorum fraudes tunc deteguntur. Itaque
dejecto apud *Alexandriam* ipso capite idololatriæ, re-
liqua idola conculcantur, & veri Dei construuntur
ecclesiæ. Interea *Valentianus* in Occiduis partibus la-
queo vitam finivit, dolo, ut dicitur, ducis sui *Arbogas-
ti*; post quem *Eugenius* tyrannus Italiam occupat, *The-
odosius* inflammatus ad ultionem, & consulto *Ioanne*
Anachoreta monacho, qui prophetico spiritu polle-
bat, *Eugenium* exuperat tyrannum, tam armis confi-
sus, quam jenuis & orationibus. Tunc de inimicis
ad Orientem revertitur, ibique *Arcadium* filium Au-
gustum creat. *Honorium* quoque factum imperato-
rem Occiduis partibus delegat. Ipse vero jam subju-
gatis hostibus, jam eliminatis Idolis, jam sedata ec-
clesia, post decem & septem annos Romani Imperii,
migrat ad *Dominum*, cum piissimis principibus per-

cepturus premia meritorum. Hic *Rufinus* Ecclesiasticae historiae finem facit; & nos quoque finitis persecutionibus, haeresibus consopitis, fundata & extructa ecclesia, quia post enumerationem tantorum Martyrum, Confessorum, Doctorum sive Patrum, nihil dignius restat vel illustrius, hic cum eo suscepti operis compendium terminemus.

F I N I S.

D.HAY-

D. HAYMONIS EPISCOPI

HALBERSTADENSIS

AD SVOS

DE CHRISTIANARVM RERVM MEMO-
RIA LIBROS.

C O N C L V S I O.

Quantum eruditionis, quantum divinarum & humanarum rerum notitiæ pie legentibus *Ecclesiastica* conferat *Historia* nostræ fuit experientiæ cognoscere, qui sæpe eam ac studiose legendo, nobis ipsis fecimus fidem. Ut enim eam breviter commendemus: rerum ab initio gestarum edocet veritatem, pios primitivæ Ecclesiæ actus edisserit, virorum fortium gesta describit, Martyrum sudat agones, Confessorum merita attollit, Doctorum, qui & Patres vocantur dicta & scripta commemorat. Sed quoniam propter multiplicatam & immensitatem voluminis, fatigat intellectum, onerat audientiam, memoriam involvit, cogitavimus efficere, si Dominus voluerit, ut liber ille immensus ad libellum redigatur. Manuale hoc igitur fieri volumus, hac utilitate considerata, ut cum Eusebium legeris, facundum quidem eloquio, fecundum eruditione, sed propter Græcæ linguæ copiositatem, de qua translatus est, sermone multiplicem atque prolixum, ideoque à memoria facile recedentem, hunc te libeat videre, nostrumque de eo excerptum inspicere, ad integri-

tegritatem memoriae reformandam. Ignosce, beate Eusebi, ignosce, neque enim hoc ad tuam molior sugillationem. Parce quæso, & attende. Illum enim sermonem replico; *Amice, non facio tibi injuriam*. Sicut ante nos ecclesiastici viri fecerunt, de libris eruditorum fasciculos colligendo; dilucidaverunt, proluxa breviaverunt; ita quoque divino operi tuo meum non confero, sed te ipsum refero, te inspiciens, te adorans, quem pene penitus è vestigio sequor, sed via brevior. Sit igitur liber ille tuus exemplar, hic exemplum: sit ille forma expressior, hic representatio & imago: sit ille rerum notitia, iste memoria. Nam quod ille dicit ad notitiam, iste reducit ad memoriam.

TESTIMONIA VETERUM ET RECENTIORUM,
DE HAYMONE
ET EJVS SCRIPTIS.

HONORIVS AVGVSTODVNENSIS

libro de scriptoribus Ecclesiast.

HAYMO quidam Homilias in Evangelia solemniter fecit. Hic librum de Voluptate mundi composuit. Pag. 128. edit. Ant-
verp. 1638.
Ad qua Albertus Miraus: Haymo monachus Fulden-
sis, Rabani Mauri discipulus, demum Halberstaden-
sis, tertius in Saxonia Episcopus, scripsit in Apoc-
lypsin libros septem: De amore cœlestis patriæ libros sex; Epi-
tomen Historiæ sacræ; commentaria in XII. Prophetas, Cantica,
Psalmos & Epistolas omnes S. Pauli; item Homilias in Evange-
lia: ex quibus nonnulla Colonia, alia Antwerpæ, Parisiis, & a-
libi sunt excusa. Baronius censet, illum obiisse anno octingen-
tesimo quinquagesimo tertio; alii ad annum octingentesimum
tricesimum quartum referunt ejus decessum.

SIGEBERTVS GEMBLACENSIS

libro de scriptor. Ecclesiast.

HAYMO exposuit totum Paulum Apostolum, Apocaly-
psin, Esaiam, Cantica canticorum, & alia; sed omnia ad nos Pag. 151. ea
iusdem e-
ditionis,
non pervenerunt. *Vbi rursus Miraus:* Haymo Anglo Saxo, Hal-
berstaden-
sis Episcopus præter commentaria in utriusque Testa-
menti libros supra memorata, scripsit Epitomen Historiæ sacræ,
editam Colonia 1553. & Romæ 1564. cum notis Petri Galefinii.

P

IOHAN-

IOHANNES TRITHEIMIVS

Libro de Scriptoribus Ecclesiasticis

Fol. LXII. edit. Paris. 1512.

HAYMO tertius episcopus Halberstatensis ecclesie in Saxonia, ex Abbate Hirsfeldensis Cœnobii, Ordinis sancti Benedicti, natione *Theutonicus*: *Alcuini* monachi quondam auditor: ad quem *Rabanus*, Fuldensis tunc Abbas *xxii*, *libros de universo* composuit; vir certe undecunque doctissimus: divinarum scripturarum sagacissimus interpres: in declamandis homeliis ad populum excellentis ingenii fuit. Hic primo fuit monachus Fuldensis cœnobii cum *Rabano*: postea factus est tertius Abbas Hirsfeldensis: postremo tertius Episcopus Halberstatensis consecratus. Eandem Ecclesiam verbo & exemplo strenue gubernavit annis tredecim. Scripsit autem pene infinita opuscula: de quibus ista, quæ subjecimus, feruntur.

<i>In quinque libros Moysis,</i>	<i>Lib. V.</i>	<i>In Ezechielem:</i>	<i>lib. I.</i>
<i>In Josue:</i>	<i>lib. I.</i>	<i>In Danielelem:</i>	<i>lib. I.</i>
<i>In Judicum:</i>	<i>lib. I.</i>	<i>In XII. prophetas minores:</i>	<i>l. XII.</i>
<i>In Ruth:</i>	<i>lib. I.</i>	<i>In psalmos quoque:</i>	<i>lib. I.</i>
<i>In Regum:</i>	<i>lib. I.</i>	<i>In evangelia homeliarum</i>	<i>l. II.</i>
<i>In Paralypomenon:</i>	<i>lib. I.</i>	<i>In omnes epistolas Pauli:</i>	<i>li. XIV.</i>
<i>In Tobiam:</i>	<i>lib. I.</i>	<i>In epistolas canonicas:</i>	<i>lib. VII.</i>
<i>In Esdram & Neemiam:</i>	<i>lib. I.</i>	<i>In Actus Apostolorum.</i>	<i>lib. I.</i>
<i>In Iudith:</i>	<i>lib. I.</i>	<i>In Apocalypsin:</i>	<i>lib. I.</i>
<i>In Hester:</i>	<i>lib. I.</i>	<i>De varietate librorum.</i>	<i>lib. III.</i>
<i>In Job:</i>	<i>lib. I.</i>	<i>De sancta Trinitate.</i>	<i>lib. I.</i>
<i>In Cantica canticorum:</i>	<i>lib. I.</i>	<i>De Christianarum rerum memo-</i>	
<i>In Esaiam prophetam:</i>	<i>lib. III.</i>	<i>ria:</i>	<i>lib. I.</i>
<i>In Hieremiam:</i>	<i>lib. I.</i>		

Alia

Alia quoque multa scripsisse dicitur: Epistolas, sermones, & diversos tractatus, qui ad notitiam meam non venerunt. Moritur sub *Ludovico Imperatore, filio Caroli Magni, Anno Domini DCCCXXXIII. Indictione XI I.* Sepultus in Ecclesia Sancti *Stephani Halberstatensi.*

ROBERTVS CARDINALIS BELLARMINVS
Libro de Scriptoribus Ecclesiasticis

HAYMO Episcopus Halberstatensis discipulus quondam *Alcuini* plurima dicitur scripsisse in omnes scripturæ divinæ libros. Sed utrum omnia extent, ignoro.

Extant *Commentaria in Psalmos. Item in Epistolas omnes S. Pauli.*

Item Prophetas omnes. Item in Apocalypsim.

Item in Evangelia homiliarum libri II. Item de Christianarum rerum memoria libri III.

OBSERVATIO.

Inter libros Haymonis ponitur expositio *in Cantica. Eadem Casiodoro & S. Thoma* tribuitur. Cujus autem sit, difficile est judicare. Sed ratio docere videtur, antiquiori esse tribuendam. Obijt anno domini 853. Ex *Annalibus Card. Baronij* ad hunc annum. Alij aliter scribunt.

IOHANNES PITSEVS

De Illustribus Angliæ Scriptoribus

Edit. Paris. 1619. pag. 146.

HAYMO *Anglo saxo*, Hunc nonnulli *Dionistanum* vocant, venerabilis *Bede* non frater, sed potius consanguineus, ordinis *S. Benedicti* Monachus. Hic postquam in Anglia sub *Alcuino* præceptore optimas quasque disciplinas avide hausisset, instructus jam multiplici scientia, Germaniam prædicandi

P 2

divina

divini verbi causa petijt, & alijs Anglis Doctoribus se in Germanorum infidelium conversione adjunxit cooperatorem. Perrexit autem usque ad Monasterium Fuldense in Diocesi Maguntinensi, quod *S. Bonifacius* Doctor Anglus, & Germanorum Apostolus extrui curaverat. Inde enim tanquam ex equo Trajano prodierunt in Messem Germanicam Angli nostri omni virtutis & eruditionis genere instructissimi. Ibi disciplinæ Monasticæ, precibus, jejunijs, vigilijs, rerum divinarum contemplationi, lectionibus, concionibus, & alijs, sibi omnique populo utilibus exercitijs, strenue incubuit, nunquam bene faciendo fatigatus. In his omnibus *Bedam* imitari summopere contendebat. Nec incassum sane. Nam quod volebat, in plerisque consecutus est. In concionibus gratiam habebat pene singularem, in lectionibus publicis cum doctrinæ soliditate conjunctam elegantiam, in illustrandis & exponendis sacris scripturis miram perspicuitatem. Ducibus igitur virtute atque eruditione, electus est successu temporis Abbas Hirsfeldensis, & demum Episcopus Halberstatensis. Utrobique magno cum animarum lucro præfuit. Sed nunc ad hominis monumenta litteraria veniamus. Scripsit commentarios.

In Genesin, Librum unum. M. S. Oxoniæ in Collegio Lincolnensi.

In Exodum,

In Leviticum

In Numeros,

In Deuteronomium,

In Josue,

In Iudicum,

In Ruth,

In Regum,

In Paralipomenon,

Librum unum.

Librum unum.

Librum unum.

Librum unum.

Librum unum.

Librum unum.

Librum unum.

Libros quatuor.

Libros duos.

In To.

- In Tobiam* Librum unum.
In Esdram & Nehemiam Libros quatuor.
In Judith Librum unum.
In Iob. Librum unum.
In Psalterium. Librum unum. *Hymni vocantur singuli Psalmi, Fri-*
burgi. 1533.
In Cantica canticorum, Librum unum.
In Hester, Librum unum.
In Isaiam Prophetam, Libros tres. *Isaias Prophetamobili profapia.*
 M. S. Oxoniæ in Collegio Balliolensi
In Hieremiam Prophetam, Librum unum
In Ezechielem. Librum unum. *Et factum &c. Dicit beatus Hie-*
ronymus.
In Daniele, Librum unum.
In duodecim minores Prophetas, Libros duodecim. *Verbum Do-*
mini quod fact.
In quatuor Evangelia, Libros quatuor.
In omnes epistolas D. Pauli. M. S. Oxoniæ in publ.
 Item in Collegijs Balliol. Magdalenensi, & Cantabrigiæ in
 publ. Scripsit autem in D. Paulum.
Ad Romanos, Librum unum, *A Corincho Metropoli Achajæ.*
Ad Corinthios, Libros duos. *De nomine Pauli in epistola.*
Ad Galatas, Librum unum. *Quod nomen suum in omnibus.*
Ad Ephesios, Librum unum. *Multi querunt quare Apostolus*
Ad Philippenses, Librum unum. *Quare posuit nomen suum.*
Ad Colossenses, Librum unum. *Mysterium quod absconditum fuit.*
Ad Thessalonicenses, Libros duos. *Nomen suum suorumque ponit.*
Ad Timotheum, Libros duos. *Paulus Apostolus Iesuchristi.*
Ad Titum, Librum unum. *Cam Dominus ac redemptor noster.*
Ad Philemonem, Librum unum. *De nomine Apostoli sæpius in*
Ad Hebræos, Librum unum. *Omnis intentio beati Apostoli.*

In Epistolas Canonicas, Libros septem.
In Acta Apostolorum, Librum unum.
In Apocalypsim S. Ioannis, Libros octo. *Planior fit sensus myster.*
Homelias in Evangelia. Librum unum, *Consulens Dominus hu-*
manæ.

M. S. Oxoniæ in Collegio Balliol. Extat Parisijs anno 1545.
Homelias Hyemales, Librum unum. *Non solum opera & virtutes.*
Homelias æstivales, Librum unum, *Commendat nobis hæc sa-*
cratiss.

De Christianorum rerum memoria, Librum unum. *Quantum eru-*
ditionis, quantum divinarum.

Brevem expositionem Canonum, Librum unum. M. S. in Bi-
 blioth. G. Copi.

De sancta Trinitate, Librum unum.

De amore cælesti, Librum unum.

De mundi voluptate, Librum unum.

De varietate librorum, Libros tres. *Cum sis unicum & sanctis-*
simum.

Extat Parisijs anno 1531.

Scriptit etiam tractatus, epistolas, & opuscula alia plurima. Postquam autem Episcopatu suo tredecim annos præfuisset, senio & laboribus confectus in vivis esse desit, anno salutis plus minus 753, vel secundum alios 855, & ut habet *Bruschius* Halberstati in Ecclesia S. Stephani sepultus est, imperante Anglis sive *Ethelulfo*, sive *Alfredo*. Vide nostrum de Apostolicis Angliæ viris Catalogum.

GERARDVS IOH. VOSSIUS

Lib. II. De Historicis Latinis,

Cap. XXXV.

HAymo, sive *Haimo*, aut *Heimo*, vel *Hemmo*, primo Fuldensis, hinc Hirsfeldiensis monachus, deinde Halberstadenfis episcopus

scopus, floruit tempore *Lotharii*, filii *Ludovici Pii*, ac fedit annis XII, cui *Hildigrin* in episcopatu successit. *Tritthemium*, qui & Abbatem *Hirsfeldiæ* fuisse arbitratur, plane ratio fugit. Nam quo eum tempore Abbatem fuisse putat, *Bruno* Abbas erat: *Haimo* autem Episcopus. Hic præter Commentarios in utriusque instrumenti libros, cum alia reliquit, tum opus historicum *de memoria rerum Christianarum*: quod *Coloniæ* primum, ac postea cum notationibus *Petri Galefuii* prodiit *Romæ* anno 1010 LXIV. Ejus non meminit *Sigebertus*: qui de *Haymone* loquitur libro de *Viris illustr.* cap. cxxxvi: sed meminit *Tritthemius* in *Catalogo*. At quod idem *Tritthemius* obiisse ait sub *Ludovico Caroli M. F.* anno 1030 CCCXXXIV: id vel refellitur eo, quod interfuerit *Synodo Moguntina*, quæ anno 1030 CCCXLVIII, præside Archiepiscopo *Rabano Mauro*, celebrata fuit, qua de *synodo dictum nobis libro ultimo Historiæ de controversiis à Pelagio motis*. Quare verius, quod legas in *annalibus Francorum incerti scriptoris a Pirhae* in lucem datis, ubi hæc verba: *Anno 1030 CCCLIII. Hemmo Haberenfis (Halberstadenfis) Episcopus V. Kal. Sept. de hoc mundo transiens Folchardum successorem reliquit.*

Ac tanto magis *Annalium* hic auctor fidem meretur,
quod eodem tempore vixerit.

INDEX RERVM PRÆCIPVA- RVM IN HAYMONIS HISTORIA ECCLESIASTICA.

- A.
- Abgarus rex Edessenorum* 10. scribit Epistolam ad Christum. ib. curatur à Taddæo Apostolo. ibid.
- Abilius Episc. Antiochæus.* 29. 30.
- Adrianus Imperator.* 37
- Elia vocatur Hierosolyma ab Adriano.* 38
- Agabus propheta:* 13. prædicit famem. 15.
- Africanus Scriptor Eccles.* 75.
- Agrippa rex Iudæorum* 13. Eius crudelitas. 15. vindicta Dei in eum. 16
- Albinus præses Judææ.* 21.
- Alexander Imperator.* 72.
- Alexander Episcopus Romanus.* 37. martyrio coronatur. 38.
- Alexander Episc. Constantinopolitanus.* 92.
- Alexandrini Episcopi:* *Marcus Evangelista.* 18. *Anianus.* 29. *Abilius.* ibid. *Cerdon.* 30. *Primus.* 38. *Iustus.* ib. *Eumenides.* 40. *Marcus.* ibid. *Celadion.* ib. *Agrippinus.* 43. *Julianus.* 54. *Demetrius.* 52. 56.
- Dionysius.* 79. *Maximus.* 84.
- Athanasius.* 95. *Petrus.* 102.
- Ambrosius Mediolanensis Episc.* 104. turris validissima adversus hæreticos. 105.
- Anna mater Mariæ Virginis,* quot viros habuerit. 9.
- Antinous amasius Hadriani.* 38.
- Antiochæna Ecclesia initia.* 13. Fundatur à Petro Apostolo 17. mittit fratribus in Ierusalem necessaria. 15.
- Antiocheni Episcopi:* *Petrus.* 30. *Euodius.* ibid. *Ignatius.* ibid. *Heros.* 56. *Serapion.* 51. *Asclepiades.* 72. *Fabianus.* 78. *Domnus.* 86.
- Antonius Monachus.* 76
- Antoninus Pius Imperator.* 40.
- Appion Græcus disputat contra Iudæos.* 14.
- Apollinaris Hierapolitanus Episc.* 44
- Apollinaris Hæreticus.* 106.
- Apostoli eliguntur à Domino* 5. *conversantur cum Christo.* 7. *disperguntur lapidato Stephano* 11.

I N D E X.

no. xi. dividuntur per orbis pro-
vincias 23. *Bardesanes Syrus.* 45.
Berillus Bostra Episc. 58.
Aquila & Priscilla adherent Paulo. 18. *Bibliotheca Alexandrina Ptolemæi*
49. *Hierosolymitana Christiano-*
rum 70.
Arcadius Imperator. 109. *Blastus & Florinus schismatici.* 52.
Archelaus Rex judæorum. 4.
Ariminensis synodus hæreticorum. 96.

C.

Aristides Atheniensis, Defensor
Christianorum. 37. *Cajus Caligula imp.* 14. *Deum se*
Armeni rebellant Romanis 83. b. *dici jubet ib. Dei item templum*
Arrius hæreticus 87. 87. *pellitur de suo nomine appellari.* ib.
in exilium 94. *Ejus fraus ib.* *Carpocrates hæresiarcha* 39.
mors probrosa ib. Ejus hæresis *Carus, Carinus & Numerianus*
repullulat 95. *Imp.* 76.
Artemon hæreticus 55. *Cathari hæretici* 77.
Asterius martyr 80. *Celsus Epicureus.* 59.
Athanasius Episc. Alexandrinus 95. *Cerdon Episc. Alexandrinus* 20. 37.
condemnatur ab Arrio faventibus *Cerdo Hæreticus* 70.
ib. revocatur à Ioviniano 100. *Cerinthus Hæreticus* 32. 41.
moritur ib. *Christiani nominis prima impositio*
Aurelianus Imperator, persecutor 13.
Christianorum 76. *Claudius Imp.* 17. *Judæos urbe pel-*
Auxentius Mediolanensis Episc. 104. *lit* 18. *moritur* 19.
Clavi, quibus corpus Domini fuit
affixum, unacum cruce, inven-
ti 93. *inquem usum ab Helena fu-*
erint adhibiti. ib.

B.

Basilus Cesareæ Cappadociæ Episc. 103. *Clemens Episc. Romanus* 29. 30. 35.
Basilides Hæresiarcha 39. *Clemens Alexandrinus* 57.
Cletus Episc. Romanus. 29.

Q

Com-

I N D E X.

<p><i>Commodus Imperator.</i> 50.</p> <p>Concilia celebrata: <i>Roma ob Paschatis controversiam & apud Casaream Palestina.</i> 52. <i>Roma contra Novatum.</i> 78. <i>Antiochia contra Paulum Samosatenum.</i> 82. 88. <i>Nicaea contra Arrium</i> 88. b. <i>Alexandria de Spiritu S.</i> 97. <i>Roma contra Apollinaristas.</i> 106.</p> <p><i>Constantinus M. Imp.</i> 83. <i>congregat concilium Nicaeae.</i> 88. b. <i>baptizatur paulo ante obitum.</i> 95.</p> <p><i>Constantius Imp.</i> 95. <i>moritur.</i> 96.</p> <p><i>Crux Domini reperia ab Helena.</i> 92.</p> <p><i>Cyprianus Episcopus Carthaginensis</i> 76. 78. 81.</p>	<p><i>Dionysius Alexandrinus Episc.</i> 79^f.</p> <p><i>Dionysius Arcopagita.</i> 43.</p> <p><i>Dionysius Corinthiorum Episc.</i> 43.</p> <p><i>Doctrina Christiana virtus.</i> 13.</p> <p><i>Domitianus Imp. persecutor Christianorum.</i> 29. <i>familiae Davidis.</i> 30.</p>
E.	
<p style="text-align: center;">D.</p> <p><i>Decius Imp. persecutor Christianorum.</i> 75.</p> <p><i>Diaconorum institutio.</i> 8.</p> <p><i>Didymus Alexandrinus à pueritia caecus</i> 102. <i>ejus eruditio ib.</i> <i>Antonius quomodo eum consolatus sit.</i> ib.</p> <p><i>Diocletianus Imp.</i> 76. <i>persequitur Christianus gravissime</i> 88. <i>deponit purpuram.</i> 80. b.</p>	<p><i>Ebionita heretici.</i> 32.</p> <p><i>Ecclesiarum personarum irreligiositas, temporibus Haymonis.</i> 73.</p> <p><i>Edessa Thoma Apostoli reliquijs decorata.</i> 102.</p> <p><i>Egesippus discipulus Apostolorum</i> 39. <i>venit Romam.</i> 40.</p> <p><i>Encratitarum haeresis.</i> 44.</p> <p><i>Euaristus Episc. Romanus.</i> 57.</p> <p><i>Eugenius Tyrannus.</i> 109.</p> <p><i>Euodius Antiochia Episc.</i> 30.</p> <p><i>Eusebij Pamphili historia quomunque pertingat.</i> 86. b. <i>Ejus circuitus per Orientem,</i> 98.</p> <p><i>Eusebius Nicomediensis faveat Arrio.</i> 92. <i>relegatur à Constantino M.</i> ib.</p>
F.	
<p><i>Fames in Iudea</i> 13. 15. <i>dira in Ierusalem</i></p>	

I N D E X.

salem tempore obsidionis 25. *Herodes Major, quomodo perve-*
Felix Iudææ præses 19. *neris ad Iudææ regnum* 1. *Ejus*
Festus Iudææ præses 19. *facinora & crudelitas* 2. *vin-*
Flavia Domitilla martyrio coro- *dicta Dei in eundē* 3. *Ejus exe-*
natur. 29. *crabilis nequicia in morte.* 4.
Florus Iudææ præses 21. *Herodes minor* 6. *Iohannem Bap-
 tistam interficit* 16.
Fratres dicebantur etiam cogna- *Herodes Agrippa* 16. *occidit Iaco-*
ti ap. Hebræos. 9. *bum, fratrem Iohannis.* 16.
Heros Episc. Antiochenus 36.
Hieronymus Presbyter, 106.
Hierosolyma excidium 25. *Ejus*
causa 21. 26. *prodigia ante ex-*
cidium 27.
Hierosolymorum Episcopi ex Iudæis
XIV. 39. Ex gentibus primus
Marcus ib. Narzissus. 51. Ale-
xander. 71. Macarius 93. Maxi-
mus 96. Cyrillus 16.
Hilarius Pictaviensis Episc. 96.
pellitur in exilium 16. *scribit*
adversus hæreticos 99.
Hircanus ultimus Iudæorum Pon-
rifex. 2.
Hippolytus Episc. 73. reperit circu-
lum Paschæ decemnovalem
74.
Homousii vox contra Arrium 89.
b. reprehenditur à nonnullis 92.
rejicitur ab Arrianis 96.
Honorius Imperator 107.

G.

Galba Imperator. 24.
Gallienus Imp. 80. 84.
Gallus & Volusianus Imp. 78. *per-*
sequuntur Christianos 79.
Gordianus Imp. 74.
Gratianus Imp. 104. Theodosium
præficit Orienti 105. occiditur
à Maximo 16.
Gregorius Nazianzenus, 104.
Gregorius Nyssenus 103.
Gregorius Thaumaturgus 82. *Ejus*
scripta 84.

H.

Helena mater Constantini Imp. 92.
invenit crucem Domini 93. *templum magnificum eo in loco*
statuit. 16. *rejicitur ab Arrianis* 96.
Heraclides Eremita, discipulus
Antonij. 101.

I N D E X.

	<i>Iohannes Anachoreta,</i>	109.
	<i>Iovianus Imp.</i>	100.
	<i>Irenæus Lugdunensis Episc.</i>	43. 48.
		52. 53.
<i>Jacobus frater Domini, primus E-</i>	<i>Isidorus Eremita.</i>	101.
<i>pisc. Hierosolymitanus. 8. cur</i>	<i>Iudæa in tetrarchias dividitur.</i>	5.
<i>dictus sit frater Domini. 9. Eius</i>		33.
<i>encomion & martyrium. 20. E-</i>	<i>Iudææ afflictio.</i>	13. 14. 19. 37. 38.
<i>pistola. 23.</i>	<i>Iudæorum, Hierosolyma excisa, ca-</i>	ptorum aut occisorum numerus.
<i>Jacobus frater Johannis Evangeli-</i>		26.
<i>stæ, gladio truncatur. 15.</i>	<i>Iustina Valentiniiani iunioris ma-</i>	ter.
<i>Iesus Christus quando natus. 1.</i>		105.
<i>transfertur in Ægyptum. 2. E-</i>	<i>Iustinus Philosophus. 40. Eius scri-</i>	pta & martyrium.
<i>ligit XII. Apostolos & septua-</i>		43.
<i>ginta. 5. Eius prædicationis tem-</i>	<i>Iustus Hierosolymæ Episc.</i>	34.
<i>pus. 6. Testimonium Iosephi de</i>	<i>Iustus Alexandriae Episc.</i>	38.
<i>ipso. ibid. conversatio eius cum</i>	<i>Iulianus Apostata. 96. persequitur</i>	Christianos. ibid. & 99. eius
<i>discipulis. 7. Quosnam ex illis</i>	<i>interitus.</i>	ibid.
<i>prætulerit reliquis. 8. litera e-</i>		
<i>jus ad Abgarum. 10. imago ejus</i>		
<i>ad eundem missa. 11. spernitur à</i>		
<i>Senatu Romano. 12.</i>		
<i>Ignatius Episc. Antiochenus. 30.</i>		
<i>eius martyrium. 35.</i>		
<i>Johannes Evangelista amatur à Do-</i>	<i>Leonides martyr.</i>	55.
<i>mino. 8. 53. Eius Epistola. 23.</i>	<i>Licinius collega Constantini M.</i>	84. b. fit persecutor Christiano-
<i>Apocalypsis. 30. præest Ecclesiis</i>	<i>rum. 85. vincitur à Constanti-</i>	no.
<i>Asia. 31. scribit Evangelium. ib.</i>		86.
<i>moritur. 33.</i>	<i>Linus Episc. Romanus</i>	29.
<i>Imago Christi ab Edessa Constanti-</i>	<i>Lucas Evangelista Pauli discipulus</i>	ib.
<i>nopolin transportata. 11.</i>	<i>24. Eius scripta.</i>	ib.
<i>Johannis Baptistæ encomion. 5.</i>	<i>Lucius Arrianus fugat Petrum Episc.</i>	Ale-
<i>mors. ibid.</i>		

I N D E X.

<i>Alexandrinum</i> 101. <i>Eremitas in</i>	<i>Maximustyraanus.</i>	95.
<i>exilium pellit.</i> <i>ib.</i>	<i>Melito Sardenfis</i>	44.
	<i>Menander hereticus</i>	31.
M.	<i>Montanus hereticus</i>	51.
<i>Macarius Eremita</i> 101. <i>Ejus mira-</i>	<i>Mos Hebraeorum, cognatos appel-</i>	
<i>culum insigne</i> <i>ib.</i>	<i>landi fratres. 9. Romanorum,</i>	
<i>Macrinus Imperator</i> 72.	<i>Deum aliquem declarandi. 12.</i>	
<i>Mammaea, mater Alexandri Impe-</i>	N.	
<i>ratoris, Christiana</i> 74.		
<i>Manes hereticus</i> 87.	<i>Nero Imperator. 19. ejus crudelitas</i>	
<i>Marcion hereticus</i> 40.	<i>21. mors</i> 24.	
<i>Marcus Evangelista</i> 18. <i>Episcopus</i>	<i>Nerva Imp.</i> 30.	
<i>fit Alexandrinus</i> <i>ib.</i>	<i>Nicana fides.</i> 89. b.	
<i>Marcus Episc. Hierosolym.</i> 39.	<i>Nicolaitarum heresis</i> 32.	
<i>M. Aurelius Verus Imp.</i> 41.	<i>Nicolaus unus e VII. Diaconis</i> 32.	
<i>Mariae tres de eadem matre Anna.</i>	<i>ejus innocentia</i> 33.	
	<i>Novatus hereticus</i> 76.	
<i>Martyrum constantia.</i> 47. 88.		
<i>Martyres qui concilio Nicano inter</i>	O.	
<i>fuere.</i> 90.		
<i>Mater proprium jugulat filium &</i>	<i>Origenes docet Alexandria</i> 56. <i>E-</i>	
<i>consumit</i> 26.	<i>jus scripta</i> 57. <i>Hereses</i> 59. <i>Hay-</i>	
<i>Matthius Apostolus</i> 8.	<i>monis de eo judicium.</i> <i>ib.</i>	
<i>Maxentius tyrannus</i> 80. b. <i>vinci-</i>	<i>Otto Imperator post Galbam</i> 24.	
<i>tura à Constantino M.</i> 84.		
<i>Maximianus Imp.</i> 80. b.	P.	
<i>Maximinus Imp. persecutor Christ.</i>		
	<i>Pambus Eremita</i> 101.	
	<i>Panthanus Ecclesiae Doctor.</i> 51. 57.	
<i>Maximinus & Constantius Imp.</i>	Q.	
80. b. 81.	<i>Padi</i>	

I N D E X.

S.

Sabelliana heresis. 79. 98.
Saturnius hereticus. 39.
Saturni simulacrum Alexandria. 109.
Serapis templum & simulacrum Alexandria destruitur. 107.
Septuaginta Christi discipuli. 7.
Septuaginta interpretes. 49.
Severus Imp. persecutor Christianorum. 55.
Severus Maximinus. 82. b.
Simon Magus. 12. simulacri positur honore in urbe Roma. 17.
Simon Cleopha Episc. Hierosol. 28.
     30. crucifigitur. 34.
Sixtus Episc. Romanus. 38.
Spiridion Cyprius. 90.
Stephani martyrium. 8.
Statua Servatoris Casarea Philippi erecta. 81. dejecta à Iuliano & paganis. 97.
Supplicationis Christianorum efficacia. 50.

T.

Tartarus Apostolus ad Abgarum missus. 10. deportat imaginem

Servatoris adeundem. 11.

Tatianus, primum orthodoxus. 44. dein auctor heresis Encratitarum. *ibid.*
Theophilus Antiochenus. 44.
Theophilus Casarea Episc. 52.
Theodosius Imp. 95. Ejus lex super animadversione in reges. 106.
Tiberius Caesar. 12. refert de Christo ad Senatum Rom. ib. moritur. 13.
Titus Vespasianus Hierosolymam evertit. 25. fit Imperator. 28. Ejus commendatio. *ibid.*
Trajanus Imper. 50. persequitur Christianos. 34. moritur. 37.

V.

Valens Imper. Orientis. 100. persequitur Christ. 102. 103. moritur. 104.
Valentinianus Imp. 100.
Valentinianus Junior. 109.
Valentinus hereticus. 40.
Valerianus Imper. persecutor Christianorum. 80. Dei in eum vindicta. 81.
Vespasianus mittitur in Iudaeam. 21. fit Imperator. 25.

Versi-

I N D E X.

<i>Persones Bibliorum.</i>	58.	<i>Vrsinus Schismaticus.</i>	204
<i>Urbis annus millesimus magnificis ludis celebratur.</i>	75.	<i>Vsa quomodo differat ab Hyposta. si.</i>	98.

F I N I S.

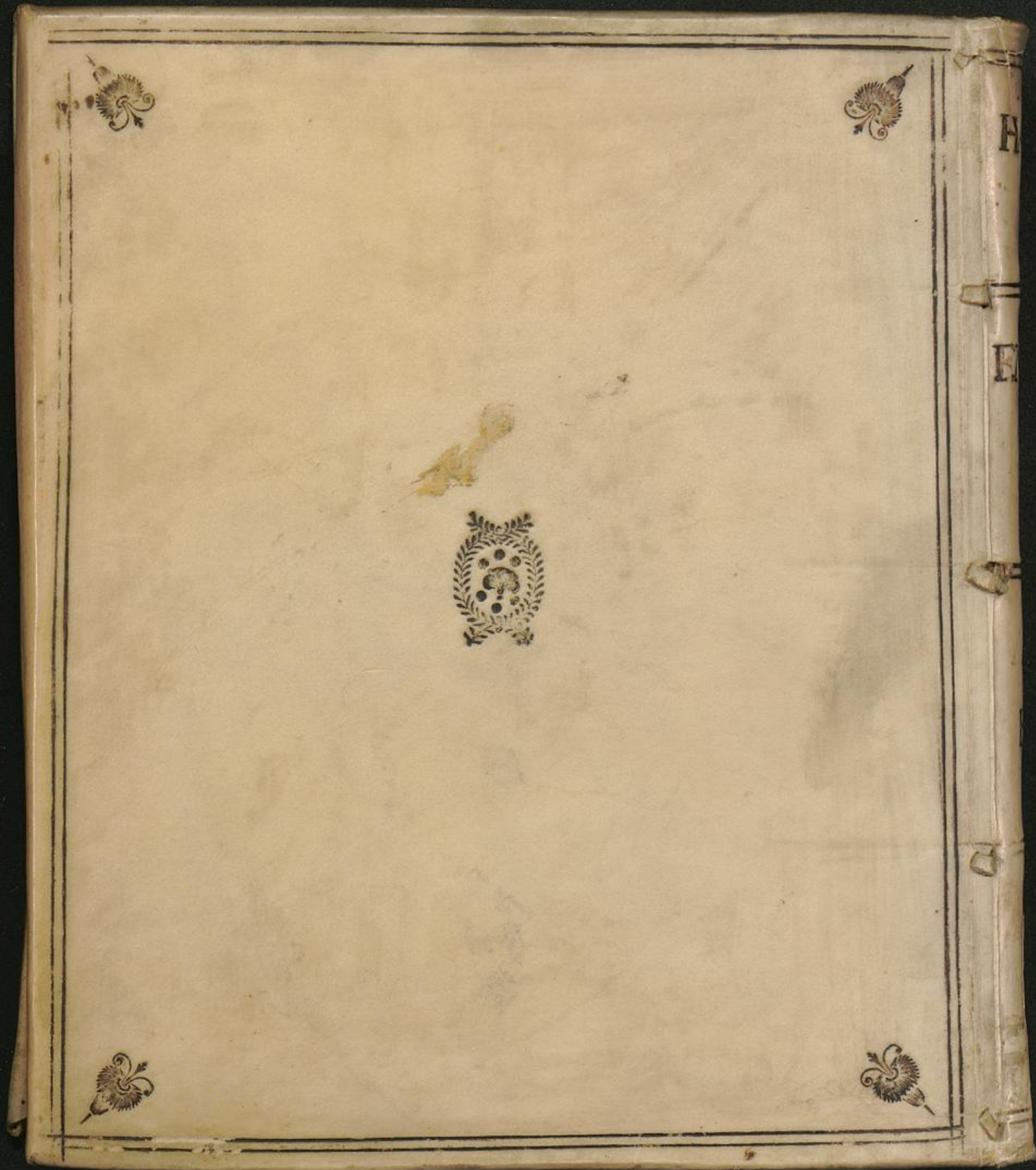

HAIMON.

HIST

ENGELHVS.

CHRON.

ANTIQVE

BRVNSVIC

Th

4888